

MASEHET BABA KAMA PEREK 1: ARBAA AVOT

Masehet Baba Kama

Yaprak 2 *Masehet Baba Kama*, *Mişna*’nın “*Nezikin*” (Zararlar) Faslı’nın ilk *masehet*’idir. *Seder Nezikin*, *Mişna*’nın altı faslı’nın (*Şişa Sidre Mişna*) dördüncüsüdür ve çoğunluğu insanlar arasındaki parasal meseleleri ele alır.

Masehet Baba Kama, “*mazik*” (zarar veren) kurallarını açıklamakta, bir kişinin veya ona ait bir malın başka bir kişiye veya ona ait bir mala zarar verdiği durumlarla ilgili tüm *alaha* ve kuralları ayrıntıyla dökmektedir. *Masehet* boyunca, bir *mazikin* hangi durumlarda tazminat ödemekle yükümlü ve hangi durumlarda bundan muaf olduğunu öğreniyoruz.

Masehet Baba Kama’da ilk *perek*, “*Arbaa Avot Nezikin*” (Dört Ana Zarar Kategorisi) adını taşımaktadır. *Masehetin* ilk *mişnası* bu sözlerle açılmakta ve dört farklı ana zarar kategorisi olduğu belirtilmektedir. Bu kategorileri *perek* içinde göreceğiz.

Süt Torbalarını Ezen İnek

Yaprak 3 Önceki yazımızda öğrendiğimiz üzere, zararlar, dört ana kategori altında toplanır. Bunlara “*avot nezikin*” (tekil olarak: *av nezikin*) adı verilir. Her ana *nezek* (zarar) kategorisi, “*av*” (tam çeviriyle “baba”) olarak adlandırılır.

Ana zarar kategorilerinden biri “*regel*” terimiyle anılır.

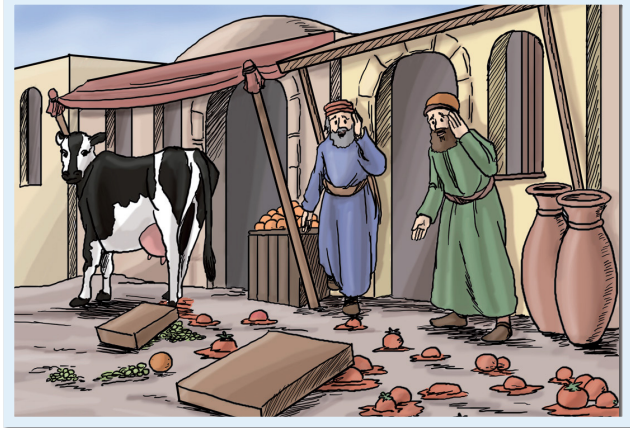
“*Regel*” adlı *av nezikin* nedir?

Bir hayvanın sahibi, herhangi bir zarar vermemesi için hayvanına göz kulak olmakla yükümlüdür. Tora bu şekilde emretmiştir.

Hayvanlar, insanlar gibi dikkatli bir şekilde yürümezler. Bu nedenle, normal yürüyüşleri sırasında çeşitli cisimlerin, nesnelerin, eşyaların, kapların vs. üzerlerine basarak onlara zarar verebilirler. İşte bu zarar türüne “*regel*” (ayak) adı verilir. Dolayısıyla, eğer bir hayvan bir kişinin bahçesine girip oradaki sebze veya meyveleri ezerse, hayvanın sahibi bu zararı ödemekle yükümlüdür, çünkü zarar vermemesi için hayvanını koruma altında tutması gerekirdi.

Günlerden bir gün bir hayvan sokakta dolaşmaya çıktı ve yürürken yol kenarında bulunan sulu, leziz meyveleri, süt torbalarını ve başka ürünleri ayaklarıyla ezdi. Bu ürünlerin sahipleri hemen hayvanın sahibine koşular ve ondan kendilerine ödeme yapmasını talep ettiler. Ama birlikte gittikleri haham onlara şöyle dedi: Bir hayvan *Reşut A-Rabim*’de (kamuya açık alanda) yürüdüğü sırada *regel* sınıfında bir zarar verirse – sahibi muaf! Neden? Çünkü hayvan sahiplerinin, hayvanlarını *Reşut A-Rabim*’de serbest bırakma hakları vardır. Buna göre diğer insanlar mallarını yol ortasında bırakmamalıdır.

Özetle: *Regel* sınıfındaki bir zarar *Reşut A-Yahid*’de meydana geldiyse, hayvanın sahibi yükümlüdür; *Reşut A-Rabim*’de meydana geldiyse, muafır.

Kölenin Verdiği Zararlar

Yaprak

4

İnsanın, kendi malından sorumlu – ve şayet malı bir zarar verirse, bu zararı ödemekle yükümlü – olduğunu öğrenmiştik. Şu olayı bir dinleyin.

Çok sayıda Kenaani kölesi olan bir adam vardı. Bu kölelerden biri çok disiplinsizdi ve günün birinde durup dururken cinnet geçirerek şehrin çeşitli yerlerini ateşe verdi, sokağın ortasında çukurlar açtı ve farklı türlerden zararlar verdi.

Köleyi yakalayıp efendisine getirdiler ve kesin bir talepte bulundular: “Kölene mukayyet ol! Ve bu sorumsuz adamın sebep olduğu tüm zararları öde!”

Gerçekten de bir *eved Kenaani*’nin efendisi onun herhangi bir zarar vermemesi için ona mukayyet olmalıdır. Ama Hahamlarımızın koydukları özel bir *takanaya* (önlem veya düzenleme amaçlı kanun) göre, eğer bir köle zarar verirse, efendisinin bu zararları ödeme yükümlülüğü yoktur!

Neden? Çünkü Hahamlarımız, bir kölenin, efendisine sıkıntı vermek isteyip, bu amaçla ağır zararlar yol açabileceğinden ve efendisini bu zararlar için ödeme yapma suretiyle büyük kayba sokabileceğinden endişe etmişlerdir.

Şor Tam

Yaprak

5

Yaprak 3’te “*regel*” adlı *av nezikinden*, yani ana [daha doğrusu “baba”] zarar kategorisinden bahsetmiştik. Bu yazımızda ise bir başka *av nezikin* olan “*keren*” (boynuz) hakkında bilgi alacağız.

Keren adlı *av nezikin* ayırt edici özelliği nedir?

Keren, bir boğanın, boynuzuyla vurma suretiyle verdiği zararları belirtir. Tabii ki bir boğanın sahibi, onu, boynuzlarıyla zarar vermemesi amacıyla gözetim altında tutmakla yükümlüdür. Ve eğer boğanın sahibi bunu yapmadıysa ve boğa gidip boynuzuyla zarar verdiyse, sahibi zararı ödemekle yükümlüdür.

Şimdi dikkat edin! *Keren* adlı ana zarar kategorisinin kendine has bazı kanunları vardır.

Bir boğa hayatında hiç boynuzuyla zarar vermediyse “*tam*”, yani “saf” olarak adlandırılır. Başka bir deyişle belirgin bir saldırganlığı görülmemiştir, çünkü doğal silahı olan boynuzlarını zarar verme amacıyla kullanmamıştır. Hatta bu saldırganlığı üç kez gösterene kadar boğanın “*tam*” niteliği devam eder. “*Tam*” bir boğanın boynuzuyla zarar vermesi halinde, sahibi bu zararın bütününden değil, sadece yarısından sorumlu tutulur! Yani “*hatsi nezek*” (yarım zarar bedeli) ödemelidir. Kutsal Tora’mızın hükmü bu şekildedir.

Kim Kimdir?

Babil’deki Altıncı Nesil Amoraim

Öğretisi ve Bilgeliği

Şehita (hayvan kesimi) ile ilgili olanlar da dâhil olmak üzere birçok *alahada* imzası vardır.

Ayrıca Şabat günü *Tohen* (öğütme) yasağına dair bazı *alahaları* da öğretmiştir.

Tora’ya göre *gazlan* [=soyguncu, gaspçı] bir kişinin tanıklığı geçersizdir. Rav Menase’nin öğrettiği bir kurala göre, eğer bir kişi *gazlan deRabanan* (Tora’ya göre *gazlan* olmamasına rağmen Hahamlarımızca *gazlan* addedilmiş bir kişi) ise, bu kişi evli bir adamın öldüğüne dair tanıklık ifadesi verdiği takdirde, bu tanıklık geçerli kabul edilir ve dul kadın başka biriyle evlenebilir.

Rav Menase bir keresinde hırsızları

bertaraf etmek için akıllı bir yöntem kullanmıştı. Yolculuk sırasında ıssız bir yerde hırsızlar ona ilişerek nereye gittiğini sormuşlar, o da uzak mesafede olan Pumbedita’ya gittiğini söylemişti. Ama Bet Tora adlı kente geldikleri zaman varmak istediği yerin burası olduğunu söyleyerek onlardan ayrılmıştı. Bunun üzerine hırsızlar ona “Anlaşılan sen Rav Yeuda’nın öğrencisisin. Rav Yeuda öğrencilerine hırsızların yöntemlerini ve onlardan nasıl sakınılacağını açıklar” dediler. Rav Menase hırsızların Rav Yeuda hakkında böyle küstahça konuştuklarını duyunca onları *niduy* (dışlama) cezasına çarptırmıştır.

**Rav
Menase**

Ama eğer bu boğa saldırgan halini sürdürürse, dördüncü seferden itibaren “tam” olma özelliğini yitirir ve artık boynuzla saldırmaya alışkın hale geldiği için, “muad” (sahibi uyarılmış; sabıkalı) sınıfına girer. *Muad* bir boğa zarar verdiği zaman, sahibi zararı bütünüyle karşılamakla yükümlüdür.

Damdan Düşen Testere

Yaprak

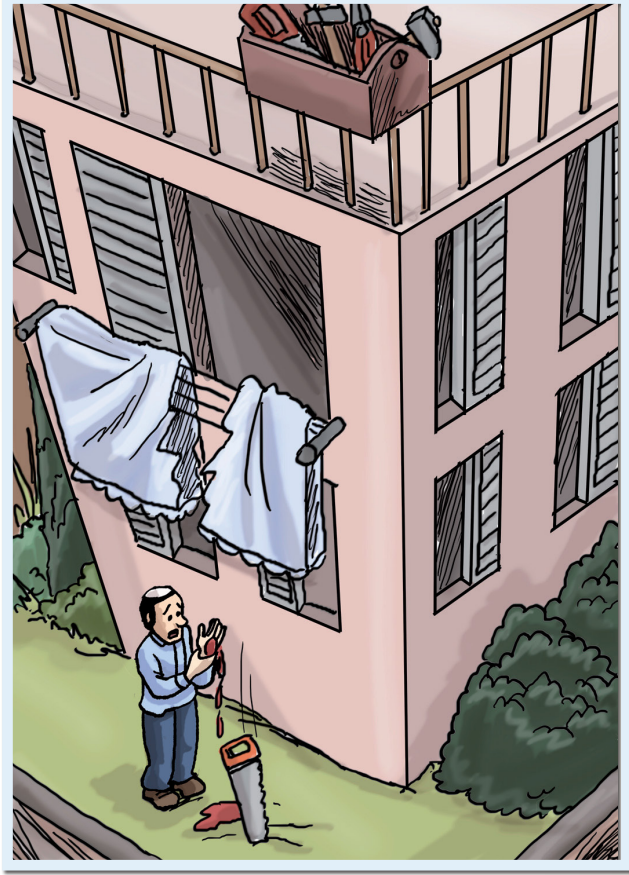
6

Reuveni ailesinin evi çok sıkıştıktı. İki odalı evde yedi kişi yaşıyordu. Bay Reuveni daireyi genişletme amacıyla evin çatısına yeni odalar inşa etmeye karar verdi. Dairede inşaat çalışmalarına şevkle başladı ve inşaat süresince çeşitli iş aletleri çatıda kaldı. Bay Reuveni kendi kendine “İş aletlerini her gün çatıdan alıp depoya saklamama gerek yok. Aletleri işler tamamen sona erdikten sonra saklarım” diye düşünüyordu. Böylece Bay Reuveni iş aletlerini evin çatısındaki çitin üzerinde bıraktı ve uyumaya gitti.

Geceleyin rüzgâr çıktı ve bir testereyi çatıdan aşağı düşürdü! Testere Şimoni ailesinin çamaşır iplerinin üzerine düştü ve Şabat için kullandıkları masa örtüsünü yırttı. Daha sonra testere yoluna devam ederek, o sırada her şeyden habersiz aşağıdaki kaldırımında yürümekte olan Bay Levi’nin eline geldi ve parmağını yaraladı.

Alaha nedir?

Bu durumda rüzgârın şiddetine bakılır. Eğer testereyi normalde görülmeyen, şiddetli bir rüzgâr değil de, normal bir rüzgâr düşürdüyse, Bay Reuveni, yırtılan masa örtüleri için Şimoni ailesine ve parmağının yaralanmasıyla ilgili her türlü kaybı için Bay Levi’ye tazminat ödemekle yükümlüdür; zira Bay Reuveni’nin, testeresini normal bir rüzgârın düşürebileceğini öngörerek, onu düşmeyeceği bir şekilde bırakması gerekirdi.

Yersiz Şey Yoktur (devam)

“Ve şunu bilin ki,” diye devam etti Rabi Şimon, “zarar verici yılanlar ve akrepler bile Kutsal ve Mübarek Tanrı tarafından yaratılmıştır. Bunlar da boşuna değil, dünyaya belli bir fayda getirmeleri amacıyla yaratılmıştır!”

Aradan sadece birkaç dakika geçmişti ki, büyük bir yılan, hahamların ayaklarının yanından sürünerek geçmeye başladı. Rabi

Şimon hiç tereddüt etmeksizin “Hiç kuşku yok ki bu yılan bizim için büyük bir mucizenin gerçekleşmesini sağlayacak!” dedi.

Hahamlar durup yılanı izlediler. Gözleri hayretle açık bir halde, yılanın, “ef’e” adı verilen çok zehirli, korkunç bir yılanla doğru hızla ilerlediğine tanık oldular. *Ef’e* son derece tehlikeli bir yılan türüydü ve yakınındaki birinin ondan kurtulması imkânsızdı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
129’da

Yoksul Komşu ve Bahçe Sahibi Komşu

Yaprak

7

Ribi Şimon çok fakir, yoksul biriydi ve her zaman hem *Şemita* yılını hem de bu yılı takip eden üçüncü ve altıncı yılları sabırsızlıkla beklerdi. Neden? Çünkü *Şemita* yılında Erets-Yisrael'deki tüm ürünler *efker*, yani "sahipsiz"dir ve herkes bu ürünleri herhangi bir bedel ödemeksizin almakta serbesttir. Ribi Şimon *Şemita*'yı takip eden üçüncü ve altıncı yılları da dört gözle beklerdi, çünkü bu yıllarda ürün sahipleri, ayırdıkları ikinci *maaser* (onda bir) paylarını fakirlere vermekle yükümlüdürler. Bu *maasere*, "*ma'sar ani*" (fakirlere verilen *maaser*) adı verilir.

Üçüncü ve altıncı yıllarda, Ribi Şimon'un komşusu, kendi bahçesinden ayırdığı *ma'sar ani* paylarını ona getirirdi.

Bir yıl, komşusu çok büyük miktarda meyve getirmişti. Ribi Şimon Tanrı korkusu sahibi biriydi. Bu yüzden komşusuna şöyle sordu: "Sevgili komşum; acaba biliyor musun? *Alahaya* göre, sadece iki yüz *zuz* parası olmayan bir kişi fakir sayılır. Yani *ma'sar ani* paylarını yalnızca böyle bir kişi alabilir. Doğrusu şu anda iki yüz *zuzum* yok. Ama bana getirdiğin ürünlerin değeri beş yüz *zuz* eder! Bu durumda acaba tüm meyveleri almaya hakkım var mı?"

Komşusu ona gülümseyerek "Tanrı korkusuna sahip, sevgili komşum" dedi. "*Alahaya* göre, iki yüz *zuz* parası olmayan bir kişiye bir kerede çok büyük miktarda bile olsa *ma'sar ani* verilebilir. Hatta bu ürünlerin toplamı iki yüz *zuzu* aşıyorsa bile bu yapılabilir. Ama gerçekten de, bu payı aldıktan sonra, başka birinden *ma'sar ani* alamayacaksın; çünkü iki yüz *zuzdan* fazla değere sahip malların olacak. Bir daha *ma'sar ani* alabilmen için, meyveleri tüketmen gerekecek ve toplam servetin iki yüz *zuzun* altına düştüğünde, bu payı alma hakkına tekrar sahip olacaksın."

Karmaşıklaşan Borç

Yaprak

8

Ribi Yisrael zengin biriydi ve borca ihtiyacı olan kişilere bunu sağlama ve böylece Tora'nın bir *mitsvasını* yerine getirme amacıyla büyük bir *gemilut hasadim* fonu kurmuştu.

Borç alan herkes, üzerinde "Ben, filanca kişi, Ribi Yisrael'e şu kadar para borçluyum" yazan bir senedi imzalıyordu. Bu senet ayrıca iki tanık tarafından da imzalanıyordu.

Tanıkların imzaladığı bir borç senedi olduğu zaman, borç alan kişinin toprakları, borcun tahsilatı için ipotekli hale gelir. Başka bir deyişle, Tanrı korusun, eğer borçlu, borcunu ödeyemezse, alacaklı bu borcu tahsil etmek için borçlunun topraklarından borç tutarına denk gelen bir kısmı alabilir.

Peki, ya bu arada borçlu kişi topraklarını başka birine satmışsa ne olur?

Kim Kimdir?

Babil'deki Altıncı Nesil Amoraim

Rav Şimi bar Aşe'nin öğrencisidir.

Rav Mordehay'ın, Rav Aşe şehirden çıktığı zaman, bir öğrencinin hocasına eşlik etmesi gerektiği kuralı doğrultusunda ona uzun bir süre refakat ettiği anlatılır. Bir keresinde de Rav Mordehay, uzun bir süre boyunca Rav Şimi bar Aşe'ye eşlik etmiştir.

Bir başka seferde Rav Mordehay, neslin üç büyük Hahamı Rav Aşe, Amemar ve Mar Zutra arasında çıkan, Şabat günü yüz yıkama konusundaki pratik *alahaya* dair bir tartışmada oradaydı. Rav Mordehay bu tartışma sırasında Mar Zutra'nın bakış açısını açıklamak üzere kendi görüşünü ifade etmiştir.

Roş Aşana iki gün olarak kutlanır ve bayram öncesinde yakılmış bir ateşten yararlanma şartıyla bayram günü içinde yemek pişirilebilir. Ama eğer Roş Aşana'dan hemen sonra Şabat başlıyorsa, Şabat günü yenecek olan bir yemeği Roş Aşana'da pişirebilmek için, bayram öncesinde *eruv tavşilin* adı verilen bir işlem yapmak gerekir. Böyle bir Roş Aşana gününde, Rav Aşe, *eruv tavşilin* yapmayı unuttuğu için üzgündü. Büyük öğrencilerinden Ravina ona bir çözüm önerdi, ama Rav Mordehay, Ravina'ya, Rav Aşe'nin görüşüne göre bu çözümün işe yaramayacağını anlattı.

**Rav
Mordehay
[II]**

Endişeye gerek yok! Ribî Yisrael toprağı satın alan kişiye gidip elindeki borç senedini gösterebilir ve toprağı alabilir; çünkü tarla, henüz alıcı toprağı satın almadan önce Ribî Yisrael'e ipotekliydi.

Ribî Yisrael, borçludan hangi tür toprağı alma hakkına sahiptir?

Bu, duruma bağlıdır: Daha önce de öğrendiğimiz gibi üç tür toprak vardır: *İdit* (yüksek kaliteli), *benonit* (orta kaliteli) ve *ziburit* (düşük kaliteli). Ribî Yisrael, borç tahsilatı için, borçlunun elindeki topraklardan, yüksek veya düşük kalitede olanları değil, sadece orta kalitedekileri alabilir. Ama eğer orta kalitedeki toprak satılmışsa, Ribî Yisrael borcu, borçlunun elindeki düşük kaliteli topraktan tahsil etmek zorundadır. Ribî Yisrael'in toprağı alıcının elinden alabilmesi, sadece borçlunun elinde hiç toprak kalmamışsa mümkündür.

İdur Mitsva İçin Ne Kadar Para Ödemeli?

Yaprak

9

"Mitsvayı güzelleştirmeye", yani onu elden gelen en güzel şekilde ve en yüksek standartla yerine getirmeye "*idur mitsva*" adı verilir. Şelomi ailesi *idur mitsva* konusundaki titizliğiyle tanınırdı. Ailenin reisi, çocuklarını "*Ze E-li Veanveu*" (Bu Tanrı'mdır ve onurlandıracağım O'nu) pasuğı ışığında eğitir ve onlara tatlı dille, *mitsvaları* güzelleştirmek gerektiğini anlatırdı. Örneğin güzel ve kaliteli bir *etrog*, sık bir *talit* satın alır, çocuklarıyla birlikte güzel bir *suka* inşa ederdi; hepsi, *mitsvaları* güzelleştirmek içindi.

İnsan *idur mitsva* uğruna ne kadar para harcamalıdır?

Bu yapraktaki *Gemara*'da Hahamlarımızın bu konuda belli kurallar belirlediklerini öğreniyoruz: "*İdur mitsva* – üçte bire kadardır." Başka bir deyişle, *mitsvaları* güzelleştirmek için yüksek miktarlarda para harcamaya gerek yoktur; sadece normal bedelin üzerine üçte biri kadarını eklemek yeterlidir. Örneğin normal bir *etrog* doksan *şekel* karşılığında satın alınabiliyorsa, *idur mitsva* yapan bir kişi bunun üçte biri kadar fazlasıyla yüz yirmi *şekel* fiyata sahip daha güzel bir *etrog* satın alabilir ve bu da *idur mitsva* yapmak için yeterlidir.

Çukuru Kim Kazdı?

Yaprak

10

Şimdiye kadar iki tane *av nezikin* (ana zarar kategorisi) öğrendik: *regel* ve *keren*.

Bu yazımızda bir başka *av nezikin* öğreneceğiz: "*bor*"; yani "*çukur*".

Bir kişi on *tefah* (80-100 cm.) derinliğinde bir çukur kazdığı takdirde, [Tora'nın kural dışı bıraktığı durumlar haricinde,] bu çukur nedeniyle meydana gelen zararlar için tazminat ödemekle yükümlüdür. Örneğin çukura bir hayvan düşüp ölürse, çukuru kazmış olan kişi hayvanın sahibine zararını ödemelidir. Bu yükümlülük sadece on *tefah* derinliğindeki [veya daha derin] bir çukuru "*kazan*" kişiyle sınırlı değildir. Eğer bir kişi böyle bir çukurun "*örtüsünü açmışsa*" ve zarar meydana gelmişse, bu kişi de tazminat ödemekle yükümlüdür.

Dikkat etmişsinizdir: Bu kural sadece **on tefah** veya daha derin bir çukura düşüp ölen hayvanlar için geçerlidir. Ama bir kişi on *tefahtan* daha düşük derinlikte bir çukur kazmış veya örtüsünü açmışsa, çukura bir hayvan düşüp öldüğü takdirde bu zararı ödemekle yükümlü değildir. On *tefahtan* düşük derinliklerde hayvan düşüp "*yaralandıysa*" veya "*sakatlandıysa*", tazminat ödenir; ama "*öldüyse*", çukuru açan kişi tazminattan muaftır.

Şu soruya bakın: Reuven dokuz *tefah* derinlikte bir çukur açtı ve Şimon bunu bir *tefah* daha derinleştirdi. Şimdi çukur on *tefah* derinliğinde. Eğer çukura bir hayvan düşüp ölürse kim yükümlüdür?

Şimon! Çünkü çukuru on *tefah* derinliğe ulaştıran kişi odur.

Yersiz Şey Yoktur (devam)

Ve işte, iki yılan birbirine saldırdı ve birkaç dakika boyunca boğuşular. Sonunda her iki yılan da birbirini sokunca ikisi de ölürek yerinde hareketsiz kaldı.

"Bize böyle büyük bir mucize yaptığı için Mübarek'tir A-Şem!" dedi Rabi Şimon. "İşte,

bu yılanın faydasını gözlerimizle gördük. Zira o yılan olmasaydı "*ef'e*"den kurtulmamız mümkün olmazdı. Bu da bize, âlemlerin Yaratıcı'sının dünyasındaki hiçbir varlığı küçümsemememiz gerektiğini öğretiyor!" (*Zoar*, cilt III, 107a).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Hayvanın Ölüsünü Kim Taşıyacak?

Yaprak

11

Önceki yaprakta “*bor*” hakkında kısaca bilgi aldıktan sonra, gelin ilginç bir konuyu öğrenelim. Reuven on *tefah* derinliğinde bir çukur kazdı, ama üzerini örtmedi ve yolda yürüyen bir inek bu çukurun içine düşerek öldü. Reuven, ineğin bedelini sahibine ödemekle yükümlüdür. Eğer inek bin *şekel* değerindeyse, Reuven de hayvanın sahibine bin *şekel* ödemelidir.

Peki, ineğin ölüsüne ne olacaktır?

Soruyu anladınız mı? Aslında çok basit! Ne de olsa hayvanın ölüsü de para eder. Örneğin yiyecek olarak hayvanat bahçesine satılabilir ve karşılığında, diyelim ki üç yüz *şekel* alınabilir! Bu nedenle Reuven, hayvanın sahibine aslında bin *şekel* ödemek zorunda değildir; sadece yedi yüz *şekel* ödemesi yeterlidir, çünkü sebep olduğu zararın bedeli budur.

Açıklığa kavuşturulması gereken bir nokta daha vardır: Hayvanın ölüsünü çukurdan çıkarmak kimin görevidir?

Hayvanın sahibi çukuru açan Reuven’e “Bayım! Tüm bu olaya sebep olan sensin. Lütfen hayvanın ölüsünü de benim bahçeme kadar taşıyiver, ben de orada gereğini yaparım” diyebilir. Buna karşılık zarara sebep olan Reuven de hayvanın sahibine “İstemiyorum! Hayvanı kendin al!” diyebilir. Kim haklı?

Hayvanın sahibi! Kanuna göre zararı veren kişi, hayvanın ölüsünü çukurun içinden çıkarıp sahibine teslim etme zahmetine girmelidir.

Farklı Ülkelerde Toprak Alımı

Yaprak

12

Zengin bir adamın çeşitli ülkelerde çok sayıda toprağı vardı. Günlerden bir gün, servetini çocuklarına paylaşırma amacıyla tüm topraklarını satmaya karar verdi. Çok sayıda alıcı aday, fiyat üzerinde kendisiyle pazarlık etmek için adamın ofisine geldi ve sonunda adam, tüm topraklarını kendisine satmak üzere adaylardan biriyle anlaşmaya vardı.

Toprak nasıl satılır?

Toprak alımı için olasılıklardan biri, “*hazaka*”dır (bkz. sayfa 32). “*Hazaka*” sözcüğü, “ele geçirmek” veya “elde tutmak” anlamındadır. Örneğin bir kişi bir toprağı sürdüğü zaman, o toprağı “elinde tuttuğunu” ve onun sahibi olduğunu ortaya koyan bir eylemde bulunmaktadır. Böylece bir alıcı, bir arazi üzerinde o arazinin yeni sahibi olduğunu ortaya koyan işlemler yaparak toprağı kendi iyeliğine almış olur.

Şimdi çok ilginç bir şeye dikkat edin! Yukarıdaki örnekte birden çok toprağı satın alan kişi, bu toprakların hepsi için “*hazaka*” hareketi yapmak zorunda değildir. Tüm topraklar için ödeme yapması ve topraklardan sadece biri için “*hazaka*” işlemi yapması yeterlidir ve bu şekilde toprakların hepsini iyeliğine almış olur!

Kim Kimdir?

Babil'deki Altıncı Nesil Amoraim

Bazı Alahaları

Agronya’lı Avimi’den duymuş olduğu *alahalar* konusunda Rav Aşe’nin huzurunda tanıklık etmiştir. Yine, Rav Aşe’nin huzurunda, yaygın olarak bilinmeyen birçok *alaha* konusunda da tanıklık etmiştir.

Yisrael’in Hahamları, nihai *alahanın* karara bağlanması konusunda Rav Mordehay’a güvenirlerd. Bir keresinde küçük bir çocuk bir hediye vermişti ve Hahamlar arasında bu hediyenin geçerli olup olmadığı konusunda bir şüphe uyanmıştı. Bir çocuğun hediye verme yetkisine sahip olup olmadığı konusunda Rav

Aşe’nin oğlu Mar ile Rav Yemar arasında görüş ayrılığı vardı. *Alahayı* iyice öğrenmek isteyen Hahamlar, Rav Mordehay’a mesaj gönderdiler ve o da bu konuda açıkça hatırladığı *alahaya* dair tanıklık ederek şöyle dedi: “Hocam Rav Aşe’nin oğlu Mar’a söyleyin: Hani bir keresinde Rav Aşe, bir ayağı yerde bir ayağı da merdivenin basamağında dururken ona küçük bir çocuğun verdiği hediyenin hükmü sorulmuş ve Rav Aşe de hediyenin her yönden geçerli ve yürürlükte olduğunu söylemişti!”

**Rav
Mordehay
[II]**

Neden? Çünkü dünyadaki tüm topraklar birbirine bağlıdır ve bunlardan biri için *hazaka* yaparken başka toprakları da iyeliğe almaya niyetlenmek, satın alınmaya niyetlenen tüm toprakların iyeliğe alınması için yeterlidir.

Çiftliğe Misafirler Geliyor

Yaprak

13

Avigdor deneyimli bir tarımcıydı. Çocukluğundan beri köyde büyümüştü ve büyüdüğünde çiftlik işlerinde babasına yardımcı olmuş, zamanı geldiğinde de tüm çiftliğin yönetimini ellerine almıştı.

Avigdor'un sığır besiciliği konusunda özel bir uzmanlığı vardı ve bu nedenle, bir keresinde yol ortasında otlamakta olan büyük bir boğa görünce çok sevinmişti. Bu boğanın bir sahibi olup olmadığını öğrenmeye çalıştı ve etrafı bir araştırma sonucunda boğanın *efker* (sahipsiz) olduğu ve kimseye ait olmadığı anlaşıldı. Avigdor boğayı çiftliğe götürdü ve birkaç gün sonra, komşu köyden bir heyetin çiftliğe doğru gelmekte olduğunu öğrenince çok şaşırdı.

“*Şalom alehem!* Size nasıl yardımcı olabilirim?” diye sordu heyete.

“*Alehem şalom.* Sana karşı herhangi bir şikâyetimiz yok. Ama bulmuş olduğun bu boğa bize büyük zararlar verdi. Bu nedenle onun sebep olduğu zararları senin ödemeni rica ediyoruz. Ne de olsa bugün boğanın sahibi sensin” dediler.

“Saygıdeğer beyler” dedi Avigdor. “Bir boğa sahibinin, sadece o boğanın kendisine ait olduğu sırada vermiş olduğu zararları ödemekle yükümlü olduğunu bilmiyor musunuz? Bu boğa bahsettiğiniz zararları verdiği zaman *efkerdi*. Bu nedenle hiçbir şey ödemekle yükümlü değilim.”

Misafirler Avigdor'un sözlerini dinlediler; haklılığını kabul ettiler ve köylerine geri döndüler.

Boğanın Değerli Paltoya Ettikleri

Yaprak

14

Zarar vermiş olan bir boğanın sahibinin bu zararı ödemekle yükümlü olduğunu öğrenmiştik. Şimdi, boğa sahibinin hiçbir şey ödemekle yükümlü olmadığı bazı durumların da var olduğunu öğreneceğiz.

Bu nasıl olabilir? Bunu anlamak için aşağıdaki hikâyeyi birlikte okuyalım:

Yaramaz Yohanan, çitlerin üzerinden atlamayı, çukurların üzerinden sıçramayı ve genel olarak kudurmayı severdi. Günlerden bir gün Yohanan, komşularından birinin sığır ahırını “ziyaret etmeye” karar verdi. Demir çitin üzerinden kolayca aştı, ahıra girdi ve ineklerin sağılmasını ilgiyle izledi. Son derece ilginçti. Yohanan havanın ısındığını hissederek paltosunu çıkardı ve çitin üzerine yerleştirdi. Yohanan büyük bir boğanın paltoya doğru yaklaştığını ve onu boynuzlarıyla delik deşik ettiğini fark etmedi. Daha doğrusu fark ettiğinde artık çok geçti. Güzelim palto lime lime olmuştu.

Acaba ahırın sahibi paltonun bedelini ödemek zorunda mıdır?

Hayır! Çünkü Yohanan ahıra onun izni olmadan girmiştir! Eğer izin alarak girmiş olsaydı, ahır sahibinin zararı ödemesi gerekirdi, çünkü insanların girmesine izin verdiği zaman, bu insanlara zarar vermemeleri için hayvanlarına göz kulak olmalıdır. Ama Yohanan izinsiz girmiştir. Ve şimdi paltosuna neler olduğunu annesine izah etmesi gerekecektir...

Bereşit Kitabı Sayesinde

Tanrı korkusuna sahip bir Yahudi'nin, çok büyük itina ile yetiştirdiği tek bir oğlu vardı. Çocuk büyüdü. Babası ona Tora öğretmek istiyordu. Baba oturup oğlu için Bereşit kitabını baştan sona yazdı. Minik oğlunu elinden tutarak *bet midraşa* götürdü. Orada onu oturttu, ona kitabını verdi ve kitabı iyice öğrenmesi talimatını verdi. Ve öyle oldu. Sevimli çocuk oturdu ve Bereşit kitabını

tatlılık ve sevgiyle öğrenmeye başladı.

Ne var ki, beklenmedik bir felaket meydana geldi. Yabancı kralın ordusuna mensup bir bölük asker şehre girerek insanların birçoğunu tutsak aldı. Tutsakların arasında bu tek oğul da vardı. Çocuk, Bereşit kitabını tertemiz ellerinde tutar halde, kralın şehrindeki bir zindana götürüldü.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
135'te

Terbiye Edilmiş Aslan

Yaprak

15

Evinde bir aslan yetiştirmeye karar veren adama ne dersiniz?

Ne yapalım; böyle insanlar da var.

İşte böyle, evinde terbiyeli bir aslan büyüten bir adam, onu arkadaşlarına göstermenin vakti geldiğine karar vermişti. Arkadaşlarını evine davet ederek onları sakinleştirdi: “Endişelenmeyin. Onu o kadar iyi terbiye ettim ki, inanın bana, bir günlük bir civciv kadar sevimli.” Konuklar tedirgin bir şekilde eve girdiler ve gözleri kapalı bir halde halının üzerine kurulmuş olan dev gibi aslanı izlemeye koyuldular. Konuklardan biri hapşırdı. Aslan aniden gözlerini açtı ve kalabalık konukları gördüğü zaman yerinden sıçrayarak konuklardan birini elinden ısırarak istedi. Bereket versin ki, o konuk geniş kollu bir ceket giymekteydi ve aslanın dişleri yalnızca ceketin koluna takılarak onu yırttı. Aslanın sahibi, konuyu parçalamaması için ona güçlkle hâkim oldu.

Paniğe kapılan konuklar, canlarını dişlerine takarak evden kaçtılar. Ceketin sahibi sakinleştikten sonra aslanın sahibine giderek ceketin bedelini ödemesini talep etti. Ama aslanın sahibinin cevabı karşısında çok şaşırdı: “Bir hayvan, öfkeyle saldırarak zarar verdiği takdirde bu, *keren* (boynuz) kategorisinde bir zarardır. Ve *Masehet Baba Kama*’da öğrendiğimiz gibi, *keren* kategorisinde bir zarar söz konusu olduğunda, hayvan, saldırdığı ilk seferler için ‘*tam*’ (saf) sınıfındadır ve zararın yalnızca yarısını öder” (bkz. sayfa 126).

Acaba aslanın sahibi haklı mı? Katiyen değil! Onun söylediği kural, inek gibi, normalde saldırmayan hayvanlar için geçerlidir. Ama zarar verici, yırtıcı hayvanlar hiçbir zaman “*tam*” değildir. Her zaman zarar verebilecekleri için “*muad*”dırlar (sabıkalı) ve sahipleri, onların verdiği zararı bütünüyle karşılamak zorundadır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Altıncı Nesil Amoraim

Agada alanında Rabi Yeoşua ben Levi'den duyduklarını aktarmıştır.

Rabi Yeoşua ben Levi'nin adıyla aktardığı ünlü bir söz şöyledir: “Gök gürültüleri sadece ve sadece kalpteki çarpıklığı düzeltme amacıyla yaratılmıştır.” Rabi Aleksandri'nin ondan aktardığı bir başka söz: “Bulut içinde gökkuşağını gören kişi, [Tanrı'nın huzurunda] yüz üstü yere kapanmalıdır.” Ancak Erets-Yisrael'deki Hahamlar, bu davranış sanki gökkuşağına doğru eğiliniyormuş gibi görüneceği için bu kuralla hemfikir olmamışlardır.

Tüm Yahudilerin, *Amida* duasının sonunda üç adım geriye gitme âdetinin kökeni, Rabi Aleksandri'dir. Kendisi bunu da Rabi Yeoşua ben Levi'nin adıyla aktarmıştır.

Rabi Aleksandri, *Amida* duasının sonuna şu yakarı sözlerini eklemeyi âdet edinmişti: “Şu duam huzurunda rıza bulsun, ey Tanrı'mız *A-Şem* ki, bizleri karanlık köşede değil, aydınlık köşede tut. Kalbimiz ıstırap çekmesin ve gözlerimiz kararmasın.” Bazılarına göre Rabi Aleksandri'nin eklediği dua şöyledir: “Evrenin Efendisi! Senin huzurunda açık ve belirgindir ki, isteğimiz, Senin isteğini yapmaktır. Ve bunu kim engellemektedir? *Yetser ara* (kötü eğilim) ve yabancı krallıkların hâkimiyeti [ve bizi *mitsvaları* yapmaktan men etmeleri]. Şu duam huzurunda rıza bulsun ki, bizi onların ellerinden kurtar ve Senin isteğini ifade eden kanunları tekrar tüm kalbimizle yerine getirelim.”

**Rabi
Aleksandri**

Şor Tam ve Şor Muad

Yaprak
16

Tam sınıfındaki bir boğanın (*şor tam*), verdiği zararın yarısını, *muad* sınıfındaki bir boğanın (*şor muad*) zararın bütününe ödemekle yükümlü olduğunu öğrenmiştik. Şimdi, *şor tam* ile *şor muad* arasındaki bir başka önemli farkı öğreneceğiz.

Şor tam, verdiği zararın yarısını, **kendi bedeninden** (İbranice: *mi-gufo*) öder. Başka bir deyişle, boğanın sahibinin zararı ödeme yükümlülüğü yalnızca zararı veren boğanın bedeninin değeriyle sınırlıdır.

Örneğin, eğer zarar veren *şor tam*, bin *şekel* değerindeyse ve on bin *şekel* değerindeki bir boğaya saldırarak onu öldürdüyse, buradaki zararın yarısı beş bin *şekel*dir. Ne var ki, zararı veren boğanın sahibi yalnızca bin *şekel* ödemekle yükümlüdür, çünkü *şor tam*ın yapacağı ödeme “*mi-gufo*”, yani kendi bedeninin değeriyle sınırlıdır. Ve bu örnekte zarar veren boğanın değeri bin *şekel* olduğu için ödeme de bu tutarda olacaktır.

Dahası, eğer zarar veren boğa kaçmış veya ölmüşse, boğanın sahibi her türlü ödemeden muaftır, çünkü ödeme yalnızca zarar veren boğanın bedeninden yapılacaktır; oysa ortada bir beden yoktur.

*Şor muad*la ilgili kural ise farklıdır. Bu durumda eksiksiz olarak ödenmesi gereken zararda ilave bir sınırlama yoktur; zarar neyse o ödenir. Örneğin sadece yüz *şekel* değerindeki bir boğa, yüz bin *şekel* değerindeki bir boğayı öldürdüyse, zarar veren boğanın sahibi yüz bin *şekeli* bütünüyle ödemek zorundadır!

Kral Hizkiyau

Yaprak
17

Bu yaprakta Yeuda Kralı Hizkiyau’dan bahsedilmektedir. Hizkiyau, Kral David’in ardından on beşinci Yeuda Kralı’ydı. Onun ardından I. Bet-Amikdaş’ın yıkılışına kadar yedi kral daha hüküm sürmüştür. Kral Hizkiyau Tanah’ta bazı yerlerde “Hizkiya”, “Yehizkiya” ve “Yehizkiyau” isimleriyle de anılır.

Kral Hizkiyau *tsadik* ve Tanrı korkusuna sahip biriydi. Krallığı döneminde Tora öğrenimi çok artmıştı. O kadar ki, tüm Yeuda toprakları içinde, en zor kurallar olan *tuma* ve *taara* (manevi kirlilik ve saflık) kurallarını bilmeyen kız veya erkek tek bir çocuk bile yoktu! O kadar!

Gemara, Hizkiyau öldüğü zaman ona büyük bir onur verildiğini ve mezarının yanına bir *yeşiva* kurulduğunu anlatmaktadır. Öğrenciler onun mezarının yanında Tora öğrenirlerdi.

Bazılarına göre, onu gömmeye göturdükleri sırada üzerine bir Sefer-Tora koymuşlar ve “Bu, bunda yazılı olanları yerine getirmiştir” demişlerdir. Başka bir deyişle, “Bu” – yani Hizkiyau – “bunda” – yani Tora’da – yazılı olan her şeyi yerine getirmişti. Genellikle Sefer-Tora ile bu şekilde davranılmaz. Ama Hizkiyau Tora ve iyi eylemler alanlarında özellikle büyük bir şahsiyet olduğu için bunu yapmışlardır.

MASEHET BABA KAMA
PEREK 2:
KETSAD AREGEL

Taş Sıçratan Hayvan

Yaprak Dört *av nezikinden* birinin “regel” olduğunu görmüştük. Bir hayvanın herhangi bir zarar verme kastı olmadan, normal yürüyüşü veya davranışı sırasında sebep olduğu her türlü zarar “regel” başlığı altında toplanır. Örneğin yolda yürürken önüne çıkan domatesleri ezip geçen bir hayvan gibi.

18

Bir keresinde bir inek aniden karşısına çıkan bir köpekten dolayı ürkmüş ve hızla kaçmaya başlamıştı. Koşusu sırasında büyük bir taş yığınının üzerinden geçti ve ileri doğru hızla devam ederken, ayaklarının altındaki taşlar etrafa sıçrayarak yakındaki camları kırdı!

Camların sahibi ineğin sahibine gitti ve ona, yanlış anlamamasını, ona kızmadığını, ama zararı ödemesini rica ettiğini söyledi. Ama ne kadar tazminat ödemek gerektiği konusunda danışmak için *bet dine* gittiklerinde, camların sahibi zararın yalnızca yarısını alabileceğini öğrenince çok şaşırdı!

Neden? Çünkü *alaha leMoşe miSinay* (Moşe’ye Sinay’da verilmiş bir *alaha*) sınıfındaki bir kurala göre, bir hayvanın doğrudan kendi bedeniyle yapmayıp, zincirleme bir olay sonrasında sebep olduğu zararlarda, zararın yalnızca yarısı ödenir. Bu olayda da zararı veren ineğin kendisi değil, sıçratmış olduğu taşlardır. Bu özel kurala “*tserorot*” (çakıl taşları) adı verilir. Çünkü en bariz örneği, bu olaydaki gibi, hayvanın sıçrattığı çakıl taşlarının verdiği zarardır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Altıncı Nesil Amoraim

Tsadik Kişiliği ve Öğretisi

Bir keresinde Rabi Aleksandri'nin mahallesinde genç bir *talmid haham* vefat etmişti. Rabi Aleksandri bu konuda şöyle dedi: Bu *talmid haham* eğer eylemlerini iyileştirip yaşamak isteseydi, buna nail olurdu!

Rav Hanina bar Papa vefat ettiği zaman bir ateş sütunu ortaya çıkıp tabutla halk arasında bir ayırıcı olarak durmuştu. Rabi Aleksandri geldi ve gerek Hahamların onuruna, gerek müteveffanın babası Rav Papa'nın onuruna gerekse de müteveffanın kendi onuruna insanların gelip *esped* (övgü konuşması) yapabilmeleri için bu ateş sütununun çekilmesini istedi.

Rabi Aleksandri, hasta kişiler hakkında birkaç söz söylemiştir. Bunlardan birine göre, bir hasta hastalığından kurtulduğu zaman bu onun günahlarının affedildiğine dair bir işarettir.

Benzer şekilde, Rabi Aleksandri, nihai kurtuluş hakkında da birçok *deraşa* yapmıştır.

Rabi Aleksandri bir keresinde sokağa çıkıp “Kim yaşam ister? Kim yaşam ister?” diye duyuruda bulunmuş, herkes onun etrafında toplanarak “Bize yaşam ver!” demişti. Rabi Aleksandri onlara Teilim'den iki pasuk söyledi: “*Kim yaşamı arzuluyor, iyiyi görmek üzere günleri seviyor[sa, şöyle davransın:] Dilini kötüden koru, dudaklarını da sinsice konuşmaktan [sakın]*” (Teilim 34:13-14). Başka bir deyişle *laşon aradan* (olumsuz veya zarar verici konuşmalar) kaçınmalarını söylemekteydi. Rabi Aleksandri ayrıca şunu eklemiştir: İnsanın dilini sakınmasının çaresi, hiç konuşmamak veya sürekli uyumak değil, Tora ile meşgul olmak ve yasak konuşmalardan kaçınmaktır.

Rabi Aleksandri'nin bir başka öğretilerine göre, Moşe Rabenu, Yisrael halkının neden Mısır esaretiyle cezalandırıldığını en başta çözmemiş, daha sonra bunun sebebinin *laşon ara* olduğunu anlamıştır.

Rabi
Aleksandri

Acı Biber Yiyen Boğa

Yaprak

19

Bu yazımızda sabah erkenden uyanan ve karnı acıktığı için köyde bahçe bahçe dolaşmaya çıkan bir boğadan bahsedeceğiz.

Boğa günün ilk saatlerinde Yosef'in bahçesine girdi. Yosef hububat ve baharat tüccarıydı ve bahçesinde çok çeşitli yiyecek maddeleri vardı: Susam, ay çekirdeği, kırmızı biber ve daha birçok şeyle dolu çuvallar düzenli bir şekilde yerleştirilmişti. Günün henüz ilk saatleri olduğu için herkes hâlâ uykudaydı ve bu mükellef ziyafetin keyfini çıkaran boğadan kimsenin haberi yoktu. O sırada dünyanın en mutlu boğası oydu... cennette gibiydi. Önünde muazzam miktarda ve bol çeşitli yiyecekler vardı ve boğa da bu fırsatı boşa harcamayarak ara vermeksizin yemek yiyordu.

Bir saat sonra Bay Yosef uyandı ve ağzını çuvallarının içine sokup ziyafet çeken boğayı fark ettiğinde şaşkına döndü... Onu kulağından tutarak sahibine kadar çeke çeke götürdü ve "Lütfen tüm zararımı bana ödeyin!" diye talepte bulundu.

"Elbette" dedi boğanın sahibi. "Gel hahama gidelim ve ne derse yapalım."

Haham onlara şöyle dedi: "Boğanın normalde yediği türden yiyecekler için, sahibi, zararı tümüyle karşılamalıdır. Ama eğer boğa, normalde boğaların yemediği bir yiyecek, örneğin acı biber yediyse, sahibi, zararın yalnızca yarısını ödemelidir. Çünkü bir hayvanın sıra dışı bir davranışla verdiği zararlar için, sahibi, zararın yalnızca yarısını öder."

"Yanlışlıkla Evinizde Oturduğum İçin Özür Dilerim"

Yaprak

20

Uzak bir şehirden gelmiş ve yerleşmek için ev arayan bir adam vardı. Etraftaki iyi yürekli insanlar ona "Bak, orada, sokağın sonunda sahipsiz bir ev var. Oraya girip canının istediği şekilde yaşayabilirsin" dediler. Adam sevindi, sokağın ucundaki eve gitti, oraya yerleşti ve beş ay orada yaşadı. Sonra bir gün aniden evin sahibi çıka geldi ve ona "Pardon! Neden benim evimde yaşadığınızı sorabilir miyim?!" dedi. Anlaşılan eve yerleşen adam hata etmişti. Çünkü sahipsiz olan ev yolun karşı tarafındaydı; kendisi ise yanlışlıkla bir süre için ülke dışına seyahate gitmiş olan birinin evine yerleşmişti.

Adam binlerce kez özür diledi ve hemen evden çıkmaya hazırlandı. Ama evin sahibi ona "Beyefendi; siz benim evimde beş ay yaşadınız. Lütfen bu sürenin karşılığı olan kirayı bana ödeyin!" dedi. Adam ne yapacağını bilemiyordu. Bereket versin ki *Gemara*'nın bu yaprakta söyledikleri aklına geldi: "*ze neene veze lo haser – patur!*" (şu fayda sağlarken, bu kayba uğramamışsa – muafıdır). Başka bir deyişle, başkasına ait bir evde onun izni olmadan oturmak tabii ki yasaktır. Ama eğer ev sahibi, kendi evinde oturdukları için herhangi bir kayba uğramadıysa, o zaman ona ödeme yapma konusunda muafiyet vardır.

"Şu" – yani eve yerleşen adam "fayda sağlarken, bu" – yani evin sahibi "kayba uğramamıştır". Dolayısıyla eve yerleşen adam ödeme yapmaktan "muafıdır".

Bereşit Kitabı Sayesinde (devam)

Şehirde ağlama ve çığlık sesleri hâkimdi. Kalpleri özlem ve endişeyle sıkışan zavallı anne ve baba teselli bulmayı reddediyorlardı.

Tutsaklardan sorumlu olan askerler, kutsal kitabı küçük çocuğun elinden gaddarca çekip aldılar ve kralın kitaplığına yerleştirdiler.

Bir gece kralın uykusu kaçtı ve

hizmetkârları, majestelerinin ilgisini çekecek bir kitap için arayışa çıktılar. Tutsak çocuğun kitabını kralın huzuruna getirdiler, ama hizmetkârlardan hiçbiri kitabı okumayı bilmiyordu. Kralın da ilgisi uyanmıştı. Bu esrarengiz kitapta neler yazdığını öğrenmeyi çok arzu ediyordu. Kral bu kitabın kaynağını soruşturdu ve kitaplığına nereden geldiğini öğrendi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
137'de

Sudan Ucuz, Pahalı Öğün

Yaprak

21

Yaprak 19'daki aç boğayı hatırladınız mı? Onun yaptıklarıyla yetindiğini mi sanıyorsunuz? Ne münasebet! Asıl şimdi onun aradan birkaç gün geçtikten sonra neler yaptığına bakın. Yüklü bir tazminat ödemek zorunda kalmış olan sahibi artık başka evlerin bahçelerine girmemesi için ona göz kulak oluyor, sadece sokaklarda serbestçe dolaşmasına izin veriyordu. Ne mi oldu? Yolun kenarında giderken kaliteli buğdayla tıka basa dolu bir çuval boğanın gözüne çarptı ve hemen kafasını çuvala daldırarak yemeye başladı. Kısa bir süre sonra çuvaldaki buğdayın yerinde yeller esiyordu!

Çuvalın, onu kısa bir süre için sokağa bırakmış olan sahibi geri döndüğünde gözlerine inanmadı. Oldukça ciddi bir zarara uğramıştı.

Böyle bir durumda ilginç bir *alaha* devreye girer. Hayvanın sahibi bir yandan muafken, diğer yandan yükümlüdür.

Açıklayalım: Hayvanın sahibi, bu pahalı buğdayın bedelini ödemekten muaftır, çünkü hayvan sahiplerinin, hayvanlarını *Reşut A-Rabim*'de (halka açık bölgede) serbestçe dolaşmaya bırakmaya hakları vardır. Ama diğer yandan artık boğasının karnı toktur ve ona öğle yemeği olarak vermesi gereken yemden tasarruf etmiştir. İşte boğanın sahibi, tasarruf ettiği yemin bedelini buğdayın sahibine ödemekle yükümlüdür.

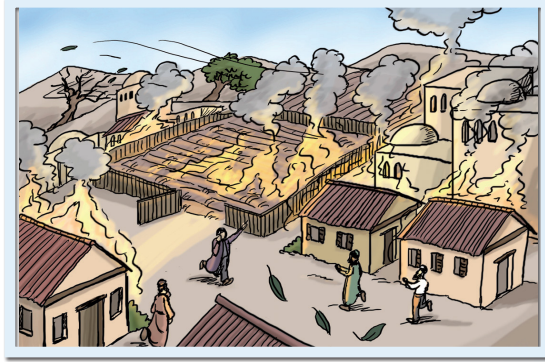
Tam olarak ne kadar ödemesi gerekmektedir? Bir görüşe göre, boğasına normal bir öğünde verdiği kadar samanın bedelini ödemelidir.

Yangın Çıktı!

Yaprak

22

Kutsal Tora'mız, ateş yakan birinin, bu ateşten sorumlu ve onun sebep olduğu tüm zararları ödemekle yükümlü olduğunu söylemektedir. Ama bunun için, ateşe gerektiği şekilde mukayyet olmamış olması gerekir. Örneğin eğer çalılıklarla dolu bir alanda ateş yakıp hiçbir önlem almaksızın dinlenmeye gittiyse, ateşin yayılıp malları ve evleri yakması halinde, bu zararların hepsini ödemelidir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Altıncı Nesil Amoraim

Midraş'taki Sözlerinden

Rabi Aleksandri'nin sözleri *Midraş*'ta birçok yerde karşımıza çıkar. Güneydeki Hahamlar *agada* alanında onun adıyla birçok öğreti aktarmışlardır. Yine, Rav Yudan, Rav Aha ve Rav Yeuda ben Levi de onun öğretilerini söylemişlerdir.

Bir *deraşasında* şöyle der: İstirabı olmayan insan yoktur. İstirabı, Tora için sarf ettiği emek ve çabalar olan kişiye ne mutlu! Pasukta söylendiği gibi: "*Istirap verdiğin ve Tora'nı öğrettiğin adama ne mutlu, ey Tanrım!*" (Teilim 94:12).

Gematriya (harflerin sayısal değerleri) alanında da öğretileri vardır.

Bir başka *deraşası* şöyledir: Her kim, kendisine beddua edildiğini duyar ve sessiz

kalırsa, *hasid* addedilir.

Rabi Aleksandri, Aleksandros adında bir yargıçla ilgili bir olayı anlatır. Bu yargıcın huzuruna bir eşkıya reisi getirilir. Yargıç ona "Adın ne?" diye sorar ve "Aleksandros" cevabını alır. Bunun üzerine yargıç "Aleksandros, Aleksandros'u affediyor!" der. Rabi Aleksandri bu olaydan bir ders çıkarmıştır: *A-Şem*'in evlatları addedilen Yisrael halkı da, benzer şekilde, ağır kararlardan kurtarılacaktır.

Rabi Aleksandri'nin birçok öğretisi *Zoar Hadaş*'ta yer alır. Bunlar arasında insanın bu dünyadan nasıl ayrıldığına ve Gelecek Dünya'daki ödülün nasıl alınacağına dair açıklamalar da vardır.

**Rabi
Aleksandri**

Ateş yakan bir kişinin bunun sebep olduğu zararlardan muaf olduğu durumlar da vardır. Örneğin bir kişi kendi tarlasında ateş yakmış ve ateşin dışarı yayılıp zarar vermemesi için gereken tedbirleri tüm kurallara uygun şekilde almış olmasına rağmen aniden kimsenin öngöremeyeceği şiddette bir rüzgârın çıkması sonucunda ateş, her tarafa yayılan ve çok sayıda evin yanmasına sebep olan bir yangın halini aldıysa bile, ateşi yakan kişi muafır, çünkü böyle bir durumda suçu yoktur.

Gıysileri Yırtan Köpek

Yaprak

23

Bu yazımızda, hatırdı tutmaya değer, önemli bir bilgiyi öğreneceğiz. Bu bilgiye “*grama*” adı verilir.

Günümüzde artık olmayan uzak bir diyarın ırak bir köşesinde adamın biri sokakta bir köpek görmüştü. Köpeği çamaşır ipine asılı olan gıysileri ısırtıp yırtması için kışkırtmaya koyuldu! Tahmin edileceği üzere bu adam kötü yürekli ve küstah biriydi!

Gıysilerin sahibi bahçeye çıktı, hem adamı hem de köpeği kovdu ve zararı için kimi dava edebileceğini öğrenmek üzere hahama başvurdu.

Alaha şöyleydi: Ne yazık ki, köpeği buna kışkırtan adamı dava etmek mümkün değildi! Neden? Çünkü adam kendi elleriyle herhangi bir zarar vermemişti. Gıysileri yırtan köpekti. Hemen soracaksınız: “Bir dakika! Köpeğin bu zararı vermesine adam **sebepe oldu!**” Doğru, haklısınız. Ama *alahaya* göre “*grama binzikin – patur*” (zararlarda, dolaylı sebebiyet – muafır). Başka bir deyişle, bir zarara dolaylı olarak yol açan kişi muafır. Kim sorumlu tutulabilir? Bir kişi şahsen zarar veriyse veya zararı kendisine ait bir mal veya hayvan veriyse – bu kişi yükümlüdür. Ama bu olaydaki kötü niyetli adam muafır, çünkü köpek kendisine ait değildi.

Elbette bu muafiyet yalnızca para ödemesi konusundadır. Ama Göksel kanunlar açısından – yani Tanrı katında – yükümlüdür; hem de ne yükümlü!

Saldırganca Davranmasına Rağmen Muad Olmayan Boğa

Yaprak

24

Bu yazımızda önemli bir bilgi edineceğiz.

Daha önce, boynuzuyla saldırarak zarar veren bir boğanın, ilk üç saldırısında henüz “*şor tam*” (saf bir boğa) olarak kabul edildiğini ve bu durumun dördüncü saldırıda son bulunduğunu ve artık bir “*şor muad*” (sabıkalı bir boğa) sayıldığını görmüştük (bkz. sayfa 126).

İyi niyetli bir adam kendi boğasına göz kulak olmak için elinden gelen gayreti gösteriyordu. Ama bu o kadar da işe yaramadı. Boğa, adamın arkadaşının arabasını boynuzladı. Tabii ki birlikte *bet dine* gittiler ve *bet din* de boğanın sahibini, zararın yarısını ödemekle yükümlü kıldı.

Boğa sakinleşmemişti! Birkaç günde bir boynuzuyla zarar vermeye devam ediyordu! Dördüncü seferde boğanın sahibinin arkadaşı “Bak dostum; bundan sonra zararın bütününe ödeme gerekecek, çünkü artık boğanın *muad* oldu” dedi. Tam o sırada yanlarından bir *talmid haham* geçiyordu. Özür dileyerek, onlara bu yapıpta öğrendiğimiz bir kuralı aktardı: “Bir boğa, *bet din* onu ‘*muad*’ ilan edene kadar *muad* olmaz. Anladığım kadarıyla siz bu boğanın sadece ilk saldırısını *bet dine* bildirdiniz, ama diğer olaylarda konuyu aranızda hallettiniz. Bu durumda boğa hâlâ *tamdır*... ve sahibinin hâlâ zararın sadece yarısını ödemesi gerekiyor.”

Bereşit Kitabı Sayesinde (devam)

Hizmetkârlarından tutsak çocuk hakkında bilgi alınca, kitabın sahibi olan bu tutsağı derhal huzuruna getirmelerini emretti. Çocuk dermansız adımlarla kralın huzuruna çıktı ve sevgili kitabını görünce, gözyaşlarını tutamayıp acı acı ağlamaya başladı. “Korkma evladım!” dedi ona acıyan kral. “Neden

ağlıyorsun?”

“Sizden korkuyor değilim” diye cevap verdi çocuk cesaretle. “Sözünü bu kitapla söylemiş olan Yaradan’dan korkarım ben!”

“Kitapta neler yazdığını biliyor musun?” diye sordu kral.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
139’da

Rabi Tarfon

Yaprak

25

Bu yazımızda Rabi Tarfon hakkında bilgi alacağız.

Rabi Tarfon bir Koen'di ve gençliğinde II. Bet-Amikdaş'ı görmeye nail olmuştu.

Rabi Tarfon, Raban Gamliel A-Zaken'in ve Raban Yohanan ben Zakay'ın öğrencisiydi ve neslinin büyüklerinden biri olarak kabul edilir. O kadar ki, her konuda ilk önce onun fikrini söylemesi istenirdi. Buna rağmen Rabi Tarfon son derece mütevazı biriydi ve huzuruna bir *talmid haham* geldiği zaman Rabi Tarfon onunla birlikte Tora öğrenmek isterdi (*Mehilta, Beşalah 2:5*).

Rabi Tarfon, annesini onurlandırma *mitsvasını* da inanılmaz bir şekilde yerine getirmesiyle tanınırdı. Zayıf olan annesi yatağına çıkmak istediğinde, Rabi Tarfon yatağın önünde yere çömelirdi ve annesi yatağına onun sırtına basarak çıkardı. Annesi yataktan inmek istediğinde de aynısı olurdu. Bir keresinde annesi dışarıdayken ayakkabısı yırtılmış, Rabi Tarfon annesinin rahatça yürüyebilmesi için ellerini her adımda onun ayaklarının altına koymuştu!

Arabaya Çarpan Top

Yaprak

26

Bay Koen ara sıra çocuklarıyla birlikte top oynamak için bahçeye çıkardı. Ne kadar güzel.

Günlerden bir gün Bay Koen topa çok sert vurdu, top yükseldi ve bahçenin dışında duran arabanın üzerine düştü. Darbenin kuvvetiyle arabanın aynası kırılmıştı.

Bay Koen hemen bahçesinden çıktı, çocuklarından kendisine kâğıt-kalem getirmelerini istedi ve bunlarla "Sayın araba sahibi! Ben A. Koen. Aynanıza zarar verdim. Lütfen benimle temasa geçin, çünkü size verdiğim zararı ödemek istiyorum. Lütfen özrümü de kabul edin" diye yazdı.

"Baba!" diye seslendi çocuklardan biri. "Ona neden ödeme yapman gerekiyor? Ona kasten zarar vermedin ki?!"

"Güzel bir soru sordun" dedi Bay Koen. "Ve cevabı da *Masehet Baba Kama*'nın 26. yaprağında yazılı. *Gemara* şöyle diyor: '*Adam muad leolam! Ben beşogeg, ben bemezid*' (insan daima *muaddır* – ister kasıtsız olsun ister kasıtlı olsun). Bunu Tora'nın pasuklarından öğreniyoruz. İnsan, kasten olmasa bile, şahsen verdiği tüm zararları ödemekle yükümlüdür. *Gemara* bir kişinin, bazı eşyaların yanında uyumaya gitmiş ve uykusu esnasında bunlara çarpıp zarar vermişse bile bu zararı ödemekle yükümlü olduğunu söylüyor."

MASEHET BABA KAMA
PEREK 3:
AMENİAH

Pahalı Cam Kabı Kıran Adam

Yaprak

27

Adamın biri yolda normal bir şekilde yürürken aniden bir şeye çarptığını hissetti ve ardından bir camın kırılma sesini duydu. Ne yazık ki, yolda yürürken, kaldırıma bırakılmış olan çok değerli cam bir kabı kırmıştı.

İnsanların zarar görmemesi için cam kırıklarını toplamaya başladı ve arkasından bazı sesler duydu. “Beyefendi! Beyefendi! Ne yaptınız? Bu pahalı kabı kırdınız! O bana ait! Şimdi bana beş yüz *şekel* ödemeniz gerekiyor!”

“Size ödeme yapmam mı gerekiyor? Onu neden kaldırıma koydunuz ki?!”

“Özür dilerim ama sizin gözünüz yok mu? Nereye gittiğinize bakmıyor musunuz?”

Aralarından hangisi haklı?

Bu yapraktaki *Gemara*’da *Amoralar* bu konuda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. *Şulhan Aruh*’ta karara bağlanmış olan *alahaya* göre, kusurlu olan taraf kabın sahibidir. Neden? Çünkü insanlar her zaman yürüdükleri yola bakmazlar. Kabın sahibinin bunu dikkate alması gerekirdi. Bu nedenle, camı kıran adam her türlü ödmeden muafır.

Bu kural *Talmud*’da “insanlar genellikle yürüdükleri yola dikkat etmezler” prensibiyle adlandırılır.

Bereşit Kitabı Sayesinde (devam)

Çocuk kitabın içeriğini gayet iyi bildiğini söyleyince, kitapta yazılı olanları okuyup açıklaması istendi.

Çocuk berrak bir sesle “*Bereşit*”ten, “*Vayhulu*” sözcüğüne kadar okudu ve okuduklarını güzel ve akıcı bir dille açıkladı. Kral duyduklarından büyük keyif alıyordu.

Kitabın içeriğinden derinden etkilenen kral “Göklerin ve yeryüzünün yaratıcısı

Tanrı Mübarektir!” diye seslendi.

Bu noktada kral çocuğu kendisine yaklaştırarak ona sevgiyle “Güzel çocuğum; sen kimin oğlusun?” diye sordu.

“Filancanın oğluyum ben” diye cevap verdi. “Sevgili anne ve babamın tek oğluyum. Benim için ne kadar üzüldüklerini ve ne kadar çok gözyaşı döktüklerini de gayet iyi biliyorum.”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
141’de

Çukur Kurallarında Gezerat A-Katuv

Yaprak Daha önce “*bor*” (çukur) adlı ana zarar kategorisini görmüştük. *Reşut A-Rabim*’de (halka açık bölge) bir çukur kazan veya bir çukurun örtüsünü açan kişi, bu çukurdan zarar görenlerin zararlarını ödemekle yükümlüdür.

28

Şimdi çukur kurallarında bir *gezerat a-katuv* öğreneceğiz. Öncelikle “*gezerat a-katuv*” teriminin “kitabın/metnin hükmü” anlamına geldiğini belirtelim. Tora’nın herhangi bir açıklama vermediği ve genellikle mantıkla anlamının zor olduğu türdeki uygulama detaylarına “*gezerat a-katuv*” adı verilir.

Kutsal Tora’mız şöyle demektedir: “*Bir adam bir çukur[un örtüsünü] açarsa, ya da bir adam bir çukur kazıp örtmezse [kanun şudur:] Oraya bir boğa ya da eşek düşerse, çukurun sahibi [zararı] tazmin etmelidir...*” (Şemot 21:33-34).

Tora neden özellikle çukura düşen bir “boğa veya eşeği” vurgulamaktadır?

Hahamlarımız Tora’nın bu yolla bir kurala işaret ettiğini öğretirler: “*Boğa – ve insan değil. Eşek – ve eşya değil*”. Başka bir deyişle bir çukurun sahibinin (yani onu kazan veya açan kişinin) bu çukurun sebep olduğu zararları ödeme yükümlülüğü, sadece çukurdan bir hayvanın zarar gördüğü durumlarla sınırlıdır. Ama çukura bir adam düşüp ölürse yükümlülük yoktur. Aynı şekilde çukura herhangi bir eşya düşüp kırılırsa çukurun sahibi muaftır. Tora’yı veren Tanrı’nın hükmü bu şekildedir.

Bu nedenle, eğer çukura değerli kaplar taşıyan bir eşek düşmüş, eşek ölmüş ve kaplar kırılmışsa, çukurun sahibi sadece eşek için ödeme yapar, ama eşyalar konusunda muaftır.

Yalnız bir noktayı vurgulayıp açıklayalım: Bir insanın çukura düşmesi halindeki muafiyet, yalnızca o insan **ölmüşse** geçerlidir. Ama insan çukura düşüp **zarar görmüşse** – çukurun sahibi bu zararı ödemekle yükümlüdür.

Alaha KiStam Mişna

Yaprak Bu yazımızda Talmud’daki bir kavramı öğreneceğiz: “*Alaha ki-stam mişna*”. Bu sözler ne anlama gelmektedir?

29

Bilindiği gibi, Rabenu A-Kadoş, yani Rabi Yeuda A-Nasi, *Mişna*’yı kendisinden önce gelmiş olan *Tannaların* sözlerinden derlemiştir. *Mişna* öğrenen bir kişi bazı *mişnaların*, onları öğretmiş olan *Tannanın* ismi belirtilmeksizin, doğrudan yazıldığını, bazılarının ise öğreten *Tannanın* ismiyle aktarıldığını fark edecektir. *Tanna* ismi belirtilmeden yazılan *mişnalar* “*stam mişna*” adı verilir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael’deki Üçüncü Nesil Amoraim

Rav Nasa, Rav Aba ve Rav Zeera Kaana’nın babası, Rav Aha ve Rav Abau’nun kayınpederidir.

Rav Şemuel bar Nahman’ın öğrencisiydi. Talmud Bavli’de kendisinden Rav Tahlifa MiMaarava veya Rav Tahlifa bar Maarava diye bahsedilir. Her ikisi de “Batılı Rav Tahlifa” anlamına gelir ve onun [Babile’ göre batıda kalan] Erets-Yisrael’den olduğunu belirtir. Bunun sebebi Babil’de de Rav Tahlifa adında başka bir *Amora*’nın olmasıdır. Nitekim *Midraş*’ta, Rav Hama’nın, Rav Tahlifa’dan

aktararak öğrettiği bir öğreti vardır; ama bahsedilen kişinin Babilli Rav Tahlifa olması muhtemeldir.

Hayatının bir aşamasında Babil’e gelmiştir. Hatta *Gemara*’da, onun Babilli *Amoralardan* Rav Hisda’ya bir *alahayı* sorduğundan bahsedilmektedir. Yine, Rav Tahlifa’nın Babilli *Amoralardan* Rav Abau’nun önünde bir Tora öğretisini söylediği görülmektedir. Aynı şekilde, Babilli *Amora* Ravin de onun adıyla bir öğreti aktarmıştır.

**Rabi
Tahlifa**

Rabi Yohanan şöyle demiştir: “*Alaha ki-stam mişna*”. Başka bir deyişle, *alaha*, *Tanna* ismi verilmeksizin yazılmış olan *mişnalar*ı göredir. Rabenu A-Kadoş bunları özellikle onları söylemiş olan *Tannaların* isimlerini belirtmeksizin yazmıştır, çünkü eğer *mişnada* onları kimlerin söylediğini yazmış olsaydı, insanlar “Ha! Bu *alahayı* Rabi Filanca mı söyledi? Ama onunla hemfikir olmayanlar da var!” diyebilirler ve *alaha* da olması gerektiği gibi kabul görmeyebilirdi. Buna karşılık bir *mişna* isimsiz bir şekilde yazıldığı zaman, çok sayıda *Tannanın* bu öğreti hakkında hemfikir olduğu anlaşılır ve böylece *alaha* da bu *mişnadaki* öğretiye göre karara bağlanır.

Şunu belirtmekte fayda vardır ki, bu kuralın bazı istisnaları olup, isimsiz yazılmış olmalarına rağmen *alaha* olarak kararlaştırılmamış bazı *mişnalar* da vardır.

Berahanın Önemi

Yaprak

30

Bu yaprakta yemek yemeden önce söylediğimiz *berahaların* büyük önemini göreceğiz. *Gemara* insanı Tanrı hizmetinde yüksek bir düzeye eristirebilecek bazı şeyleri saymaktadır ve bazılarını göre *berahaların* kurallarını layıkıyla yerine getiren bir kişi, “Tanrı’nın hizmetkârı” addedilmeye nail olur.

Hepimiz *beraha* söylemek gerektiğini biliriz. Ama acaba hiç kendimize *beraha* söylemenin neden gerekli olduğunu sorduk mu?

Gelin bunu birlikte açıklığa kavuşturalım.

Beraha söyleme gereğinin ardında, bu dünyada var olan her şeyin Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya ait olması yatar. İnsan bir şey yemek istediği zaman, öncelikle bu yiyecekten yararlanmak için Tanrı’nın iznini istemelidir ve *beraha* da, Tanrı’dan izin almak gibidir (*Sefer A-Hinuh, mitsva 430*).

Beraha kavramını derinlemesine anlayan, her şeyin Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya ait olduğunu içselleştiren ve sözlerine odaklanarak *beraha* söyleyen kişi, Tanrı’nın yüksek düzeyli bir hizmetkârı haline gelmeye nail olur.

Kalas ve Kırılan Tabaklar

Yaprak

31

Sukot bayramı arifesinde *bet oraa* (hahamlara *alaha* sorularının sorulduğu yer), ellerindeki *etrogları* hahamlara gösterip uygunluğunu teyit etmek üzere gelen insanlarla doludur. Bir yıl *bet oraaya* iki Yahudi geldi. Ama ellerinde *etrog* değil tamamen farklı şeyler vardı. Biri elinde kırık bir tabak seti tutuyordu, diğeri ise büyük bir kalas! Aralarında bir kavga çıktığını düşünüyorsanız; yok, Tanrı korusun, öyle bir şey olmadı. Ama gelin söylediklerini dinleyelim ve neler olduğunu hep birlikte anlayalım:

Kırık tabakların sahibi “Sayın hahamlar!” dedi. “Ellerimde tabaklarla sokakta kendi halimde yürümekteydim. Bu saygıdeğer beyefendi de omuzunda *sukası* için satın almış olduğu bu kalasla önümde yürüyordu. Aniden yerinde durdu; ben de tabaklarla birlikte kalasa çarptım ve hepsi tuz buz oldu. Onun bana ödeme yapması gerektiğini düşünüyorum.”

Hahamlar kalasın sahibine “Neden durdun?” diye sordular.

Bereşit Kitabı Sayesinde (devam)

“İşte mesele şimdi anlaşıldı! Geceleyin uykum senin yüzünden kaçmış!” dedi kral. “Şimdi seni güven içinde ailenin evine götürmelerini emredeceğim.”

Ve gerçekten de sabahın ilk ışıklarıyla birlikte çocuğa temiz ve şık giysiler giydirdiler. Onu bol bol armağanla donattılar

ve görkemli bir arabayla, onurlu bir şekilde evine götürüldü.

Mutlu anne ve babası onu orada ümitle bekliyorlardı. Bereşit kitabı uğruna kendilerine bu büyük mucizeyi yapan Kutsal ve Mübarek Tanrı’ya şükranlarını sundular (Rav Nisim Gaon’un “*Sefer Amaasiyot*” Kitabı).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Kalasın sahibi “Eğer mümkünse sayın haham bana, durma sebebimin kanunu nasıl etkilediğini açıklayabilir mi?” diye sordu. Haham ona açıkladı: “*Gemara*’ya göre, eğer dinlenmek için durduysan – yükümlüsün; çünkü durmadan önce arkandan gelmekte olan kişileri uyarman gerekirdi. Ama eğer kalası omzunda düzeltmek için durduysan, muafsin. Çünkü yük taşıyan insanların yükleri ara sıra beklenmedik bir şekilde kayar ve taşıyanlar da hemen onu düzeltmek üzere dururlar. Bu nedenle, sen bununla meşgul olduğun için, arkadakileri uyarmadıysan bile onların bu ihtimale karşı temkinli olmaları gerekir.”

Ribi Elhanan ve Gözlükler

Yaprak Bu yazımızda bir kişinin, başkasına zarar vermiş olmasına rağmen bu zararı ödemekten muaf olduğu başka bir durumu ele alacağız.

32

Ribi Elhanan her Cuma günü Şabat hazırlıkları için bizzat zahmete girmeyi âdet edinmişti. Zira *alahada* yazılı olduğu gibi, herkes kraliçe Şabat’ı onurlandırmak için şahsen gayret göstermelidir.

Bir Cuma günü öğleden sonra Ribi Elhanan, kutsal Şabat onuruna çiçek satın almak üzere çiçekçi dükkânına koştu. Oradan aceleyle, Şabat şarkılarını çok güzel söyleyen, Şabat sofrasını Tora sözleriyle zenginleştiren sevgili çocuklarına dağıtacağı şekerlemeleri satın almak üzere şekerlemeciye uğradı. Sonra da komşusunun rica ettiği bir şeyi almak için bakkala koştu. Ne var ki, bu koşuşturma içerisinde Ribi Elhanan, karşıdan gelen bir adama çarptı, yanlışlıkla onun gözlüklerini düşürdü ve gözlükler kırıldı! Ribi Elhanan tüm kalbiyle özür diledi, gözlüğün sahibine telefonunu verdi ve Şabat sona erdikten sonra *alahanın* ne olduğunu belirlemek üzere aralarında mutabık kaldılar.

Ribi Elhanan’ın Şabat çıkışında konuştuğu adam onu çok şaşırtan bir şey söyledi: “Bana ödeme yapmaktan muafsin! *Gemara*’dan, bir *mitsva* için koşarken zarara yol açmış bir kişinin muaf olduğunu öğreniyoruz. Sen kraliçe Şabat’ı onurlandırmak için koşuyordun. Bu nedenle sen de muafsin. İyi haftalar dilerim; *şavua tov*.”

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael’deki Üçüncü Nesil Amoraim

Yaşamı ve Sözleri

Oğlu Rabi Nasa, çocukluğunda babası Rabi Tahlifa ve amcası Rabi İnyeni bar Sisay’la birlikte yemek yediğini ve onların, henüz *bar mitsva* olup *alahaya* göre “büyük” sayılmadığı için onu *zimuna* (bkz. I. Kitap, sayfa 38) katmadıklarını anlatmıştır.

Talmud Yerusalmi’de, *Masehet Berahot*’ta Rabi Tahlifa, Rabi Şemuel bar Nahmani’nin bir âdetinden bahseder. Kendisi, *Şema*’nın sözleriyle uykuya dalma amacıyla, yatmadan önce söylenen *Keriat Şema*’yı uyuya kalana kadar tekrar tekrar okurdu.

Rabi Tahlifa, kunduracılar çarşısında çok bulunurdu ve bir keresinde *Amora Ravin Mişna*’da sözü geçen “*dargaş*”

adlı sözcüğün ne anlama geldiğini öğrenmek istediğinde, Rav Tahlifa bunun, kunduracıların kullandıkları bir tür minder olduğunu bu sayede açıklayabilmişti. Rav Tahlifa’nın, bir keresinde Erets-Yisrael’den Babil’e indiğinde bir düğün ziyafetine rast geldiği ve öğün sonrasında söylenen *şeva berahotu* (gelin ve damat onuruna söylenen yedi *beraha*) söylemekle onurlandırıldığı anlatılmaktadır.

Rabi Tahlifa, Rabi Abau’nun önünde *barayta* ve *mişnaları* tekrarlardı. Yine bir keresinde Rabi Abau’nun yanındayken, Rav Yohanan’ın iyi bilinen bir öğretisini aktardığı kaydedilmiştir: “Kutsal ve Mübarek Tanrı, bilgeliği bilge kişilere verir.”

**Rabi
Tahlifa**

“Evet!”

Yaprak

33

Mutlaka sizin de başınıza gelmiştir. Bazen biri kapıyı çalar; siz de içeri girebileceğini belirtmek için “Evet!” diye seslenirsiniz.

Bundan önce Gamliel adında bir adam arkadaşını ziyarete gitmek istemişti. Kibar biri olduğundan, bahçenin kapısında asılı duran kocaman çanı çaldı. Bunun ardından arkadaşının “Evet!” diye seslendiğini duydu. Gamliel bahçeye girdi ve o sırada olabilecek en kötü şey oldu: Bahçe sahibinin boğası çılgınca Gamliel’e doğru koştu ve ona boynuzlarıyla saldırarak ölümüne yol açtı. Korkunç!

Bahçe sahibi son derece üzgündü. Gamliel’in ailesine “En azından size, Tora’nın adam öldüren bir boğanın sahibini, ölenin yakınlarına ödemekle yükümlü kıldığı *kofer* (can bedeli; bkz. sayfa 146) parasını ödeyeyim” dedi. Ama konu *bet dinin* huzuruna getirildiğinde, bahçe sahibinin bu olayda *kofer* ödemekten muaf olduğu anlaşıldı!

Neden? *Alahaya* göre böyle bir olayda bahçe sahibinin *kofer* ödeme yükümlülüğü yalnızca, ölen kişi bahçeye bahçe sahibinin izniyle girdiyse geçerlidir. Bu örnekte bahçe sahibinin “Evet!” diye seslendiği doğrudur, ama bu sözcük mutlaka “içeri girebilirsin” anlamına geliyor olmayabilir. Bir kişi “Evet!” diye seslendiği zaman, “orada bekle, hemen geliyorum” demek istemiş de olabilir.

İflas Eden Zengin

Yaprak

34

Maddi zorluk içine giren zengin bir adam vardı. Başta borçlarını ödeyebileceğini düşünüyordu, ama bir gün muhasebecisi gelip ona “Beyefendi,” dedi, “size bunu söylemekten dolayı çok üzgünüm, ama başkalarına olan borcunuz, sahip olduğunuz paralardan çok daha fazla!”

Durum böyleydi. Şimdi bu eski zenginin borçlu olduğu çok sayıda insan vardı, ama adamın elinde yalnızca az miktarda toprak vardı. Bunları alacaklılar arasında nasıl paylaşması gerekiyordu?

Bu yaprakta, borçların, alım tarihlerine göre sırayla ödenmesi gerektiğini öğreniyoruz. Başka bir deyişle, ilk borcu veren kişi, ilk tahsilatı yapacaktır. Eğer bunun sonucunda hâlâ toprak kalırsa, ikinci alacaklı kendi hakkını alacaktır. Ve bu şekilde sırayla gidilecektir.

Amora Hizkiya

Yaprak

35

Bu yaprakta, *Amora Hizkiya*’nın *bet midraşında* söylenmiş bir öğretiyi öğreniyoruz. Hizkiya kimdi?

Hizkiya, *Tanna Rabi Hiya*’nın oğluydu. Hizkiya’nın Yeuda adında bir ikiz kardeşi vardı ve her ikisi de büyük Tora otoriteleri olup, Rabenu A-Kadoş’a (Rabi Yeuda A-Nasi) yakındı. Ondan daha yaşlıydılar.

Tannaların sözlerinden *baraytalar* toplamış olan Hizkiya, aynı zamanda Rabi Yohanan’ın da hocasıydı. Talmud’da Hizkiya ile Rabi Yohanan arasında çeşitli görüş ayrılıkları kaydedilmiştir ve bunların hepsinde *alaha* Hizkiya’ya göre karara bağlanmıştır, çünkü bir öğrenci ve hocası arasındaki görüş ayrılıklarında *alaha* hocaya göre belirlenir.

Hizkiya Teverya’da yaşardı ve vefat ettiğinde onu, babası Rabi Hiya’nın mezarının bulunduğu mağaraya gömmüşlerdir.

MASEHET BABA KAMA
PEREK 4:
ŞOR ŞENAGAH
ARBAA VAHAMİŞA

Tsedaka Tahsildarları

36 **Yaprak** *Tsedaka* işleriyle meşgul olan *tsadik* insanlar vardır. Fakirler için *tsedaka* paraları toplarlar. Bu kişilere “*gabae tsedaka*” (*tsedaka gabayları* [=tahsildarları]) adı verilir ve yerine getirmeye nail oldukları bu büyük *mitsva* karşılığında ödülleri çok büyüktür.

Herkes bilir ki, eğer bir fakire *tsedaka* verdiyse, daha sonra pişman olup fakire “Ah, kusura bakma. Vermekten vazgeçtim. Lütfen parayı geri ver” diyemez. Böyle bir şeyi yapmak mümkün değildir ve bunun sebebi gayet basittir: Para fakirin eline geçtiği anda artık ona aittir ve parayı ondan geri almak mümkün değildir.

Peki, ya bir kişi bir *tsedaka* tahsildarına para verdiyse? Bu para henüz fakirlerin eline geçmiş olmadığına göre, acaba vazgeçip onu geri almak mümkün müdür?

Bu yaprakta, *tsedaka* tahsildarlarının, “fakirlerin uzun kolu” gibi sayıldığını öğreniyoruz. Dolayısıyla, bir *tsedaka* tahsildarı parayı teslim aldığı anda parayı sanki fakirin kendisi almış gibidir ve elbette vazgeçmek de mümkün değildir.

Sıkıntıdan Boğa Bile “Çıldırır”

37 **Yaprak** Bu yazımızda, boğalar hakkında oldukça ilginç bir bilgiyi öğreneceğiz. Artık gayet iyi bildiğiniz gibi, bir boğa, boynuzunu silah olarak kullandığı ilk üç saldırısı boyunca “*tam*”, yani saftır ve sahibi, zararın yalnızca yarısını öder. Dördüncü seferden itibaren artık “*muad*” (sabıkalı) hale gelir ve sahibi, zararı bütünüyle ödemekle yükümlüdür.

Bu yaprakta Rabi Yeuda’nın bir öğretilerini öğreniyoruz. Buna göre eğer bir boğa sadece Şabat günleri boynuzla saldırıyorsa, o zaman sadece Şabat günleri için *muad* olur, ama haftanın diğer günleri boyunca hâlâ *tam*’dır! Örneğin, eğer üç kez Şabat günü saldırdıktan sonra bir kez Pazar günü saldırdıysa, bu son saldırısı için hâlâ *tam* bir boğa olarak değerlendirilecektir ve sahibi de zararın yalnızca yarısını ödeyecektir. Ama bir kez daha Şabat günü saldırırsa, *muad* olarak değerlendirilecektir ve zarar bütünüyle ödenecektir.

Kim Kimdir?

Babil’deki Besinci Nesil Amoraim

Asıl ismi Rav Tanhuma bar Aba’dır. Noy şehrinde yaşardı.

Rabi Yeoşua ben Levi’nin öğrencisiydi ve birçok yerde onun adıyla duyduğu öğretileri aktarır. Benzer şekilde, Rav Una A-Koen bar Avin’in de öğrencisiydi ve Rabi Yeuda bar Şalom’un yanında da öğrenim görmüştü. Rabi Yohanan, Bar Kapara ve Rav Asi’nin isimleriyle öğretiler aktarmış olduğu gibi, Rav Simon ve Rav Berehya’nın isimleriyle *agada* öğretileri

aktarmıştır. Rabi Tanhuma adıyla da anılır ve bazılarına göre, *Midraş Tanhuma*’yı oluşturan kişi odur.

Oğulları şu Hahamlardır: Rabi Mana bar Tanhum, Rabi Avudmi, Rabi Yişmael bar Tanhum, Rabi Şemuel bar Tanhum, Rabi Hiya bar Tanhum.

Öğrencileri ve onun adıyla öğretiler aktaranlar arasında Rabi Natan bar Minyome ve Rabi Aha sayılabilir.

Rabi
Tanhum

Neden? Raşi bunu şöyle açıklar: Bu boğanın davranışından, çalışmadan durduğu zaman saldırganlaştığı anlaşılmaktadır. Şabat günü hayvanlar çalıştırılmaz. Anlaşılan bu yüzden boğanın canı sıkılmakta ve saldırganlaşmaktadır. Bu nedenle hafta içi günler için değil, sadece Şabat günleri için *muad* olmuştur.

Temiz Lisanla Konuşan Kazançlı Çıkar

Yaprak

38

Bu yazımızda, içinde bulunduğumuz yaprakta öğrenilen birkaç farklı konuya değineceğiz.

Gemara, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, temiz lisanla konuşan kişiye ödül verdiğini söylemektedir. Başka bir deyişle, eğer bir cümleyi ifade etmek için hem kaba hem de temiz bir lisan kullanılabiliriyorsa, onu temiz lisanla söylemeyi tercih eden kişi ödüle hak kazanır.

Bu yaprakta ayrıca, eline bir *mitsva* yapma fırsatı geçen kişinin, onu ertelemeyip bir an önce yapması gerektiğini öğreniyoruz. *Gemara*, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın, *mitsvayı* yerine getirmek için vakit kaybetmeyip acele eden kişiye büyük bir ödül bahşedeceğini söylemektedir.

Gemara'da öğrendiğimiz bir başka konu da, tüm insanlığın yerine getirmekle yükümlü olduğu *Şeva Mitsvot Şel Bene Noah*'ın (Noah'ın Soyu İçin Yedi *Mitsva*) ayrıntılarını öğrenme amacıyla Tora öğrenen Yahudi olmayan birinin de Tora öğrenimi için ödüle hak kazanacağını öğreniyoruz. Kendisini ilgilendiren yükümlülüklerle dair ayrıntıları öğrendiği için ödüle nail olacaktır.

Boğaya Kim Göz Kulak Olacak?

Yaprak

39

Birkaç kez boynuzuyla saldırıda bulunmuş bir boğanın, sahibi onu koruma altında tutması gerektiği konusunda *bet din* tarafından uyarılmadığı sürece *muad* haline gelmediğini daha önce görmüştük (bkz. sayfa 137).

Bir Yahudi vefat etmiş ve arkasında küçük yaşta bir oğul bırakmıştı. Bu oğul babasının tüm mallarını miras almıştı ve bu malların arasında dev cüsseli bir boğa da vardı. Bu küçük çocuğun söz konusu boğayı koruma altında tutma olanağının olmadığını anlamak için çok akıllı olmaya gerek yoktur.

Peki, ne yapmalı? Eğer boğa boynuzlu saldırıda bulunursa, çocuğu boğasına göz kulak olması için uyarmak mümkün müdür? Bu komik olacaktır! Peki, acaba bu boğa, sırf sahibini uyarmak mümkün olmadığı için hep “*tam*” kategorisinde mi kalacaktır?

Gemara böyle bir durumda, boğadan sorumlu olacak bir *apotropus* (vasi) atamak gerektiğini söylemektedir. Boğanın kilit altında tutulması için uyarılacak kişi odur. Eğer bu uyarı yapıldıysa ve boğa saldırılarına hâlâ devam ediyorsa, üçüncü kereden sonra boğa artık *muad* hale gelecek ve verdiği zararların tam olarak karşılanması gerekecektir.

Evrenin Kralının Şerefine Ziyafet

“Yahudilerin Tanrı'sının şerefine görkemli bir kraliyet ziyafeti düzenlemek istiyorum” dedi bir keresinde imparator, devletle ilişkileri iyi olan Rabi Yeoşua'ya.

Bu tuhaf fikir karşısında hayrete düşen Rabi Yeoşua “Kralların Kralı'nı davet etmenize imkân yok” diye cevap verdi.

“Neden davet edemeyecekmişim?” diye sordu imparator. Ve imparatorun makul bulacağı bir cevap vermek zorunda olan Rabi Yeoşua “*A-Şem*'in askerleri ve orduları, insanoğullarının tahmin edemeyeceği sayılarda, son derece kalabalık ve dev boyutlardadır. Hepsini konuk etmenize olanak yok” dedi.

**Hahamlarımızdan
MAASELER**

Devamı
147'de

Kofer

Yaprak

40

Tam ve *muad* boğalar arasındaki bazı farkları daha önce görmüştük. Şimdi ikisi arasındaki bir farkı daha öğreneceğiz.

Bir boğa, ister *tam*, isterse de *muad* olsun, bir insanı öldürdüğü zaman yargıya tabi tutulur ve öldürülür. Tora böyle bir durumda boğanın sahibi hakkında da bir kanun söylemektedir: “*Sahibi de ölümü hak eder!*” (Şemot 21:29). Tora ne demek istemektedir? Kutsal Hahamlarımız burada Tora’nın sözlerinin, *bet din* boğanın sahibini idam edeceği anlamına gelmediği açıklamasını yaparlar. Tora’nın söylediği, boğanın sahibinin, boğasına gereken şekilde mukayyet olmaması sonucunda bir insanın ölümüne vesile olmakla işlediği ağır kabahati nedeniyle Göklerden gelen ölümü hak ettiğidir.

Bu kabahatini onarmak için, *muad* bir boğanın sahibi, ölen kişinin mirasçılarına “*kofer*” adı verilen bir tazminat ödemelidir. Bu bir tür kefaret bedelidir. Buna karşılık eğer bir insanı öldüren boğa *tam* idiyse, o zaman *kofer* ödemesi yoktur.

Peki, ya bu *muad* boğanın sahibi küstah çıkar ve “Benim kefarete ihtiyacım yok. *Kofer* ödemek istemiyorum!” derse ne olur? *Bet din* bu kişiyi *koferi* ödemeye zorlar! Başka bir deyişle, *kofer* ödemesi tercihe bağlı olmayıp, bir yükümlülüktür.

Boğa Nereye Kayboldu?

Yaprak

41

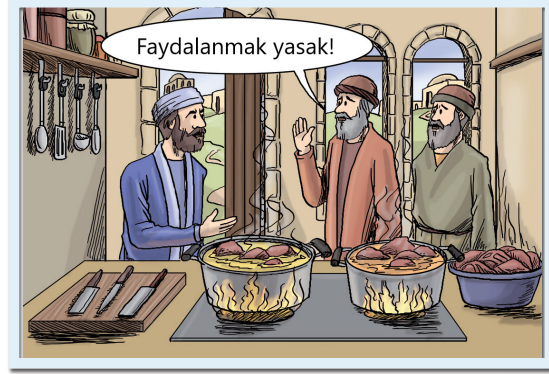
Şu hikâyeyi bir dinleyin.

Bir adamın boğası bir kişiyi öldürmüştü.

Bet din, boğanın, önceki yazımızda öğrenmiş olduğumuz üzere, öldürülmesi gerektiğine hükmetti.

Boğanın sahibi bunun üzerine ne yaptı?

Boğa öldürülmeden önce onu hemen bir *şohete* getirdi ve onu kesmesini istedi... Boğanın sahibi bu şekilde kazançlı çıkacağını düşünüyordu, çünkü boğası idam edilse eline hiçbir şey geçmeyecekken, şimdi etini yiyebilecek, hatta satabilecekti. *Bet din* görevlileri boğayı öldürmek üzere almaya geldiklerinde, kesilen boğaya ait büyük et parçalarının farklı tencerelerde pişirilmekte olduğunu gördüler. “Boğa pişiyor bile” dedi boğanın sahibi neşeyle, içinde o büyük “zekâsıyla” gurur duyarak.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amora'im

Öğrenim Tarzı

Tıpkı *agada* (kanuni olmayan öğretiler) alanında uzman olan hocası Rabi Yeoşua ben Levi gibi, Rabi Tanhum da bir *agada* ustasıydı ve kendisi *Midraş*'ta birçok yerde karşımıza çıkar. Rabi Tanhum, Tora'nın pasuklarını kısaltmalar ve benzer sözcükler üzerinden de açıklardı. Örneğin “*ParŞeZ alav anano* (bulutunu üzerine serdi)” (İyov 26:9) pasuğundaki *parşez* sözcüğünü, “*Peres Şa-Da-Y miZiv Şehinato*” (Her Şeye Kadir Tanrı, Kutsal Mevcudiyetinin nurunu serdi)” şeklinde açarak izah etmiştir. Başka bir deyişle, Moşe Rabenu Sinay Dağı'na çıktığında, Tanrı, Kutsal Mevcudiyetinin nurunu ve bulutunu

onun üzerine örtmüştü.

Yine bir başka pasukta “*çukur boştu, içinde su yoktu*” diye yazılıdır. Rabi Tanhum bunu, “içinde **su** yoktu – ama yılanlar ve akrepler vardı” diye açıklamıştır. *Masehet Şabat*'ta Rabi Tanhum'un, kendisine, bir hastanın uyuyabilmesi için Şabat günü bir kandilin söndürülüp söndürülemeyeceğini sormaya gelenlere cevap olarak verdiği uzun bir *deraşa* yer alır. Rabi Tanhum, verdiği *alaha* kararının soruyu soranlar tarafından yürekten kabul edilmesi amacıyla, cevabını ilgi çekici *deraşalarla* çeşnilendirmiştir.

Rabi
Tanhum

Ama boğa sahibinin yüzündeki gülümseme uzun sürmedi. Yargıçlar ona, boğanın öldürülmesine dair yargı kararı çıktığı andan itibaren, boğadan herhangi bir şekilde faydalanmanın yasak hale geldiğini açıkladılar! Hayvan kurallara harfiyen uyularak *shehita* ile kesilip öldürüldüyse bile, eti, kanuni yenebilirlik açısından bir leşin (*nevela*) etine eşdeğerdir ve etini yemek yasaktır. Boğadan başka bir şekilde faydalanmak da yasaktır. Şöyle ki; bir *nevelan*ın etini yemek yasak olmasına rağmen, bu et, onu yemekte sakınca görmeyen yabancılara satılabilir veya köpeklere yiyecek olarak verilebilir. Buna karşılık, idama mahkûm edilmiş olan bir boğadan bu şekilde bile yararlanılamaz.

Kölenin Ölümü

Yaprak

42

Daha önce *hov* (borç) ile *kenas* (para cezası) arasındaki bazı farklardan bahsetmiştik (bkz. III. Kitap, sayfa 124 ve 130). *Kenas*, Tora'nın ödemekle yükümlü kıldığı sabit bir para tutarıdır ve bu tutar, herhangi bir olayın niteliğine göre değil, Tora'nın hükmettiği bedele göre belirlenir. Şimdi bir *kenas* örneğini öğreneceğiz.

Bay Arye'nin, her zaman gurur duyduğu Kenaani bir kölesi vardı. Köle çok çalışkan, yetenekli, usta, disiplinli ve çabukçuydu. Arye bu Kenaani kölesine çeşitli görevler verirdi ve köle de bunları en iyi şekilde yerine getirirdi.

Günlerden bir gün acı bir olay meydana geldi. Boğanın biri sokakta çılgınca koşmaya başladı, Arye'nin kölesine boynuz vurdu ve talihsiz köle öldü. Arye çok üzülmüştü. Bu değerli kölesinin kaybını son kuruşuna kadar tazmin etmesi için boğanın sahibine başvurdu. Kölenin değeri kaç paraysa onu ödemesi gerektiğini düşünüyordu.

Ne var ki Tora, boğası bir *eved Kenaani*'yi boynuzlayarak öldüren bir kişinin, sabit bir para cezası ödemesi gerektiğine hükmetmiştir: otuz gümüş *şekel*! Köle genç ya da yaşlı, zayıf veya güçlü, hasta veya sağlıklı olsun – bu bedel her durumda aynıdır.

İşte bu bir *kenas* örneğidir. Başka bir deyişle, olayın ayrıntılarına bağlı olmayan, Tora'nın belirlediği sabit bedele "*kenas*" adı verilir.

Rav Dimi, Erets-Yisrael'den Babil'e Alahalar Getiriyor

Yaprak

43

Bu yapraktaki *Gemara*, Rav Dimi'nin adıyla bir öğreti aktarmaktadır.

Biz de bu yazımızda Rav Dimi hakkında bilgi alacağız.

Talmud'un çeşitli yerlerinde "Rav Dimi geldiği zaman Rabi Yohanan'ın adıyla şöyle dedi" sözleri geçer. Başka bir deyişle, Rav Dimi, Erets-Yisrael'den Babil'e gelmiş, Erets-Yisrael'de yaşamakta olan Rabi Yohanan'dan duyduğu bir *alahayı* Babil'de söylemiştir. Rav Dimi, Erets-Yisrael'deki hahamlarla Babil'deki hahamlar arasında birçok *alah*a aktarmıştır ve Talmud Yerusalmi'de kendisinden "inen" anlamına gelen "*nehuta*" lakabıyla bahsedilir, zira birçok kez Erets-Yisrael'den Babil'e inerdi.

Rav Dimi yalnızca Rabi Yohanan'ın adıyla *alahalar* aktarmakla kalmamış, Erets-Yisrael'deki başka hahamların isimleriyle de *alahalar* aktarmıştır. Bu hahamların arasında Reş Lakiş ve Rabi Elazar da vardır.

Bir keresinde aktardığı sözlerde hata yaptığını daha sonradan anlamış ve hemen "hata ettim!" diye bir mektup göndermiştir.

Evrenin Kralının Şerefine Ziyafet (devam)

İmparator bu gerekçeyi kabul etmedi ve görkemli ziyafete Tanrı'yı davet etme isteği konusunda kesin bir dille inat etmeye devam etti. İmparator, Rabi Yeoşua'nın onu ikna etmek ve durumu açıklamak için söylediği tüm sözleri kulaklarını tıkıyordu. Bu tuhaf fikrinde ısrarcıydı ve Rabi Yeoşua onu vazgeçirmeyi başaramadı.

Sonunda, Rabi Yeoşua tükettiği nefese

yazık olduğu sonucuna vararak imparatora bir şart koştu: "Şayet kralların Kralı'nı, kraliyet ziyafetine yaraşır bir şekilde davet etmeyi gerçekten arzu ediyorsanız, ziyafeti O'nun tüm maiyetini alabilecek kadar geniş bir alanda hazırlamak zorundasınız. Kanımca nehrin kıyısı buna uygun. Ziyafeti orada düzenleyin!"

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
151'de

Kaşınan Boğaa

Yaprak

44

Bu yaprakta, insan öldüren bir boğanın *bet din* tarafından öldürülmesi kanununun yalnızca boğa bunu kasten yapmışsa geçerli olduğunu öğreniyoruz. Ama eğer boğa bir insanı kasıt olmaksızın öldürmüştü, *bet din* onu ölüme mahkûm etmez.

Bir boğa nasıl kasıtsız öldürebilir?

Gelin bir örnek verelim:

Şimon'un sakın ve uysal bir boğası vardı. Hayatında boynuzuyla ne bir insana ne de bir hayvana saldırmıştı. Şimon'un boğası sırtını duvarlarda kaşımayı severdi. Bu onun zevk aldığı bir şeydi. Ama boğa çok cüsseliydi ve bu kaşınma seansları sırasında kullandığı duvarı yıkması da sadece bir kez olmuş bir şey değildi. Ne yazık ki bu kez duvarın arkasında bir kişi vardı ve ne yazık ki yıkılan duvarın altında kalan adamcağız kurtarılamadı.

İşte size, bir boğanın kasıt olmadan adam öldürdüğü bir örnek.

Boğa İçin Tora Kanunu

Yaprak

45

Bu yazımızda önemli ve ilginç bir *alahay* öğreneceğiz.

Daha önce öğrendiğimiz gibi, bir insanı, ona kasten saldırarak öldüren bir boğanın hakkı ölümdür.

Elbette, insan öldürmüş bir boğayı öldürebilmek için, *bet din* bu boğanın gerçekten de adam öldürdüğüne dair verilen tanıklık ifadesini kabul etmiş ve sonra da idam kararı vermiş olması gerekir.

Şimdi bir örneğe bakalım. Boğanın biri, bir adamı öldürmüştü. *Bet din*, olayla ilgili tanık ifadelerini dinlemek ve boğa ile ilgili kararı vermek üzere bir tarih belirledi. O gün geldi, tanıklar geldi, öldürülen adamın yakınları geldi, boğanın sahibi de geldi. Ama yargıçlar duruşmayı açamadılar. "Boğanın kendisi nerede?" diye sordular.

Boğanın sahibi "Çok üzgünüm. Dün gece boğa kaçtı. Nerede olduğuna dair hiçbir fikrim yok!" dedi.

Kim Kimdir?

Babil'deki Besinci Nesil Amoraim

Faaliyetlerinden

Rabi Tanhum imparatora yakındı ve inkârcılarla çokça tartıştı. Bir keresinde imparator ona "Gelin tek bir halk haline gelelim!" dedi. Rabi Tanhum ona bilgelikle cevap verdi: "Bizler sünnetliyiz ve sizin gibi olamayız. Ama eğer siz bizimle tek bir halk olmak istiyorsanız, siz de sünnet işlemini yapıp bizim gibi olun." İmparator bu cevabı kabul etti, ama kanuna göre, bir tartışmada kralı yenen kişinin, vahşi hayvanların bulunduğu bir çukura atılması gerektiğini söyledi. Ve gerçekten de, Rabi Tanhum'un yırtıcı hayvanlarla dolu bir zindana atılmasını emretti; ama mucize eseri Rabi Tanhum kurtuldu.

Rabi Tanhum'un günlerinde Yisrael

halkının yağmura ihtiyacı doğmuştu. Rabi Tanhum oruç ilan etti ve duaları cevap bulmayınca, halkı karşılıklı *hesed* (şefkat ve iyilikseverlik ifade eden hareketler) yapmaya çağırdı. Halk onun sözüne göre hareket etti. Bu vesileyle, Rabi Tanhum, bir adamın, normalin dışında, çok özel bir *hesed* davranışında bulunduğunu öğrendi. Bunu öğrenince, şahsi karakter ve huylarına üstün gelerek çok sıra dışı bir *hesed* hareketi yapmış olan bu adam uğruna halkı kurtarması için, Kutsal ve Mübarek Tanrı'nın huzurunda dua etti. Bu duası hemen kabul gördü ve yağmur başladı.

**Rabi
Tanhum**

Yargıçlar bunun üzerine “Öyleyse şimdi yalnızca boğanın sahibinin *kofer* (bkz. sayfa 146) ödeme yükümlülüğünü ele alabiliriz. Ama boğayı yargılayıp, idamı hak ettiği yönünde bir karar vermemiz mümkün değil!” dediler. Neden? Çünkü *alahaya* göre, *bet din* kimseyi gıyabında yargılamaz. Ve Hahamlarımız, pasuklara dayanarak, bir boğanın bile gıyabında yargılanamayacağı sonucuna varmışlardır. *Gemara*’da bu konuya dair aktarılan görüş ayrılığında, “Hahamların” görüşü bu yöndedir.

“Kişi Evinde Tehlikeli Köpek Yetiştirmemelidir”

Yaprak

46

Uzun yıllar önce, hayvanları seven, çiftliğinde kediler, köpekler, boğalar, eşekler, tavuklar, kazlar ve daha birçok farklı hayvan türünü yetiştiren bir adam vardı.

Ne var ki adamın komşuları orada olup bitenlerden pek hoşnut değillerdi. Adamın bahçesinde tuttuğu köpekler arasında sürekli havlayan, saldırgan, korkutucu ve tehlikeli köpekler de vardı ve bunlar, adamın bahçesine girmeye çalışan herkes için tehdit oluşturmakta, etrafa dehşet salmaktaydı.

Günlerden bir gün, yerel haham, çiftlik sahibini çağırdı. Birlikte *Masehet Baba Kama*’nın 46. yaprağını açtılar ve *Gemara*’nın aktardığı bir *Barayta*’yı hep birlikte öğrenmeye başladılar: “Rabi Natan şöyle dedi: İnsanın, evinde kötü [=tehlikeli] köpek yetiştirmemesi ve evinde sağlam olmayan bir merdiven bulundurmaması gerektiğini nereden biliyoruz? Pasukta söylendiği gibi: ‘*Ve evine kan sürmeyeceksin*’”

Başka bir deyişle: İnsanın, evinde tehlikeli bir köpek yetiştirmesi yasaktır. Aynı şekilde, insanların düşüp zarar görmesine neden olacak, sağlam olmayan bir merdiven bulundurmamak da yasaktır. Çünkü kutsal Tora’mız bu şekilde emretmiştir: “*Ve evine kan sürmeyeceksin*” (*Devarim 22:8*): İnsanın, kan dökülmesine sebep olabilecek, yani tehlike arz eden herhangi bir şeyi evinde tutması yasaktır.

**MASEHET BABA KAMA
PEREK 5:
ŞOR ŞENAGAH ET APARA**

Hananel Dede'nin Portakallarını Kim Yedi?

Yaprak 47 Hananel Dede, her Perşembe günü pazara gider, tezgâh tezgâh dolaşır ve Şabat onuruna meyve ve sebze, et ve balık satın alırdı. Sevgili torunlarını mutlu etmek için şekerleme tezgâhına uğramadan da etmezdi.

Dede satın aldığı her şeyi taşıyarak pazarda dolaşmakta güçlük çekiyordu. Bu nedenle pazarın bitişiğindeki bir bahçenin sahibiyle bir anlaşmaya vardı. Ara sıra sepetlerini onun bahçesine bırakacaktı. Böylece, dede alışverişini tamamladığı zaman tüm sepetleri o bahçeden alıyor ve otobüs durağına gidiyordu.

Bir gün Hananel Dede bahçeye geldi ve bahçenin sahibine ait bir keçinin, oraya bırakmış olduğu tüm portakalları yemiş olduğunu gördü! Hananel Dede kendi kendine “Bahçe sahibi her Perşembe günü bahçesine bu sepetleri bıraktığını biliyor. Kendisinden bu konuda bir kere izin almıştım ve o da kabul etmişti. Öyleyse gidip bana portakalların bedelini ödemesini isteyeceğim. Çünkü bana sepetlerimi bahçesine bırakmam için izin verdiğine göre, keçisini kilit altında tutması gerekirdi.”

Hananel Dede bahçenin sahibine başvurdu ve o da şöyle cevap verdi: “*Masehet Baba Kama*’nın 47. yaprağında, Rabi’nin görüşüne göre, eğer size bahçeme bir şeyler sokmanız için izin verdiysem, onları koruma zorunluluğum olmadığını öğrenmiştik ve *alaha* da bu görüş doğrultusundadır. Ama eğer size ‘Onları bahçeme koyun. Onlardan ben sorumlu olacağım’ demiş olsaydım, o zaman onları koruma taahhüdünde bulunduğum için zararınızı ödemem gerekirdi.”

Keçi Hamuru Yiyince

Yaprak 48 Geçmiş zamanlarda her evde fırın yoktu ve bazen insanlar, komşularından, onların evindeki fırında bir şeyler pişirmek için izin isterdi. *Gemara*, bir fırın, bir komşu kadın ve bir keçi ile ilgili bir olayı anlatmaktadır. Kulağa ilginç geliyor, öyle değil mi?

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Rav Una’dan sonraki nesle mensuptur ve Rav Yosef’in öğrencisi olup, onun huzurunda oturur, *alaha* sorularını ona yöneltirdi. Çok zeki ve uzman biriydi. Bazı yerlerde onun, Rav Ami’nin adıyla duyduğu bazı öğretileri aktardığını görmekteyiz.

Raba bar Rav Hanan’ın da arkadaşıydı. *Gemara*’da Rav İvy’a’nın adıyla söylenen bazı *alahalar* vardır ve *Gemara* buralarda, söz konusu *alahaları*, bazılarına göre aslında Raba bar Rav Hanan’ın söylediğini

vurgular.

İlk eşi, Rami bar Papa’nın kız kardeşi idi. O vefat ettikten sonra, bir Koen olan Rami bar Hama’nın kız kardeşiyle evlendi. Oğulları, Rav Aşe’nin öğrencisi olan Rav Aha bar İvy’a ile, Rav Ada bar İvy’a, Rabi Hiya bar İvy’a ve Rav Hilkiya bar İvy’a’dır. Oğullarının hepsi, *Gemara*’da kendi nesillerindeki *Amoralarla alaha* konularında teatilerde bulundukları anlatılan birer *talmid haham* ve *Amoraydı*.

**Rav
İvy’a**

Bir kadın, komşusundan ricada bulunmuştu: “Acaba evinizdeki fırında bir şey pişirmeme izin verir misiniz?” Fırının sahibi bunu yürekten bir samimiyetle kabul etti ve kadın fırını kullanmak üzere eve girdi. İçinde hamur bulunan kabı fırının önüne bıraktı ve evin sahibi de o sırada başka bir yere gitti. Birkaç dakika sonra evin sahibi, evin içinden güçlü homurtu sesleri geldiğini duydu. Hemen eve girdi; gördükleri karşısında neredeyse küçük dilini yutacaktı. Keçisi yere serilmiş, ağrıdan kıvrılmaktaydı. Birkaç dakika geçmeden zavallı keçi bu dünyadan göçtü.

Ne olmuştu? Doğru tahmin ettiniz. Keçi oradaki hamuru yemiş ve hamur onun ölümüne yol açmıştı.

“Ah, ne kadar üzgünüm bilemezsiniz” dedi hamurun sahibi kadın. Ama evin sahibi ona “Bence üzgün olmanın dışında, bana keçinin bedelini de ödemeniz gerekiyor” dedi. *Gemara*, bu durumda ev sahibinin haklı olduğunu söylemektedir. Çünkü bir komşunun evdeki fırını kullanmasına izin veren bir ev sahibi normalde orada durup kadının ne yaptığını seyretmez. Bu nedenle ev sahibinin mallarının, kendisinden kaynaklanan zarar görmemesi için her şeye göz kulak olma görevi, komşu kadının sorumluluğudur.

Köyde Çukur

Yaprak

49

Reşut A-Rabim’de (halka açık alan) çukur kazan birinin, bu çukura düşenlerin zararlarını karşılamakla yükümlü olduğunu daha önce öğrenmiştik.

Bundan uzun yıllar önce, küçük ve sakin bir köyde Gilad adında bir Yahudi yaşardı. Gilad’ın büyük bir evi ve kocaman bir bahçesi vardı. Bahçenin içinde, uzun yıllar öncesinde ailesine serin bir yiyecek deposu olarak hizmet eden bir çukur vardı. Yaz aylarında bozulmamaları için yiyeceklerini burada tutarlardı.

Günlerden bir gün Gilad’ın bahçesine bir adam izinsiz girdi. Keyifle yürümekteydi ki bu çukurun içine düşüp bacağı kırıldı! Acaba Gilad ona ödeme yapmak zorunda mıdır? Hayır! Çünkü insan kendi bahçesi içinde bir çukur açma hakkına sahiptir. Çukur kazmak [ve gereken önlemleri almamak] sadece *Reşut A-Rabim*’de yasaktır.

Şimdi hikâyenin devamını dinleyin.

Günlerden bir gün Gilad başka bir şehre taşınmaya karar verdi. Evini satmaya çalıştı, ama kimse ilgi göstermiyordu. Gilad evi ve bahçeyi *efker* (sahipsiz) ilan etmeye karar verdi! Zaman içinde bahçe, insanların serbestçe geçtikleri bir sokak haline geldi. Ve bir gün yine bir adam çukura düşerek zarar gördü. İnsanlar adama “Bu zararını Gilad’dan talep et. Çukuru o kazdı!” diye akıl verdiler. Ama bu kişiler haklı değillerdi. Gilad bu örnekte de muafıdır, çünkü çukuru kazdığı sırada onu kazmaya yetkisi vardı. Daha sonra burayı *efker* ilan ettiğinde de çukur artık kendisine ait değildi. Bir çukurun sebep olduğu zararlardan, yalnızca, o çukuru yetkisiz bir şekilde kazmış olan kişi sorumludur (*Tosafot* 28b ve Rambam, *İlhot Nizke Mamon* 12:2).

Evrenin Kralının Şerefine Ziyafet (devam)

İmparator mutlu olmuştu. Ziyafetin düzenlenmesinden sorumlu olacak olan tüm kulların imparatorun huzuruna çağırılması amacıyla derhal ulaklar gönderildi. İmparator talimatlar yağdırmaya başladı, tam olarak neyi ve nasıl hazırlayacakları konusunda emirler verdi ve büyük ziyafet şekil almaya

başladı...

Çalışmalar altı ay sürdü. Tüm yaz ayları boyunca imparatorun hizmetkârları ve köleleri, nehir kıyısında gerçekleştirilecek olan bu efsanevi ziyafet için çalıştılar, çabaladılar, koştular ve koşuşturdular.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
155’te

“Nehunya Hofer Şihin”

Yaprak

50

Bu yapraktaki *Gemara*, Nehunya adında bir adamın hikâyesini anlatmaktadır. Kendisinden “*Nehunya Hofer Şihin*” diye bahsederlerdi.

Nehunya çok büyük bir *baal heseddi* (iyiliksever). Yıl boyunca, Yerusalayim’e giden yollarda kuyular ve sarnıçlar kazardı. Amacı buraların kış aylarında sularla dolmasıydı. Bu sayede, *Şaloş Regalim* bayramlarında (Pesah, Şavuot ve Sukot) Yerusalayim’e gelen kalabalık halk için yeterince su oluyordu. İşte bu gönüllü hizmeti nedeniyle onu “*Nehunya Hofer Şihin*” (kuyular kazan Nehunya) diye anarlardı.

Bir gün korkunç bir felaket gibi görünen bir olay meydana geldi! Nehunya’nın kızı suyla dolu bir kuyuya düşmüştü. İnsanlar gelip Rabi Hanina ben Dosa’ya durumu anlattılar. Rabi Hanina onları sakinleştirerek “Kız hâlâ hayatta ve kuyudan çıkacak!” dedi. Üç saat sonra Rabi Hanina “Kız kuyudan sağ salim çıktı!” dedi. Ve gerçekten de kız kuyudan çıkmıştı. Ona “Seni kim çıkardı?” diye sordular. “Avraam Avinu’nun güttüğü bir koç kuyunun içine geldi, ona tutundum ve beni yukarı o çıkardı!” diye cevap verdi kız.

Rabi Hanina ben Dosa’ya döndüler ve “Sen bir peygambersin!” dediler. Ancak o “Peygamber değilim; ama Yisrael halkının iyiliği uğruna kuyular kazmak için bu kadar gayret gösteren Nehunya’nın kızının tam da bir su kuyusunda ölmeyeceğini biliyordum” dedi.

Yastık ve Battaniyeli Çukur

Yaprak

51

Bu yaprakta “*bor*” (çukur) hakkında birkaç *alaha* öğretilmektedir.

Reşut A-Rabim’de on *tefah* (yaklaşık 80-100 cm.) veya daha derin bir çukur açan kişinin, oraya düşüp ölen bir hayvanın değerini hayvanın sahibine ödemekle yükümlü olduğunu biliyoruz.

Şimdi, çukur sahibinin ödemedi muaf olduğu ilginç bir duruma dikkat edin.

Gemara, çukura düşen bir hayvanın ölümüne neden olabilecek iki etken olduğunu söylemektedir:

a. Düşüş sırasında sert bir darbe aldığı için ölebilir.

b. Çukurun içindeki hava boğucudur ve ölüme sebep olabilir.

Böylece, eğer bu iki etkenin var olmadığı bir çukur örneği bulabilirsek, oraya bir hayvanın düşüp ölmesi halinde çukurun sahibi ödemedi muaf olacaktır.

Bu nasıl olabilir? Örneğin, eğer çukur on *tefah* derinliğe sahipse, ama yastık ve battaniyelerle kusursuz bir şekilde kaplanmışsa, acaba oraya düşen hayvanın sert bir darbe nedeniyle öldüğü söylenebilir mi? Tabii ki hayır. Bu çukur aynı zamanda yeterince genişse ve içindeki hava boğucu değilse, hayvanın havasızlıktan öldüğünü söylemek de mümkün değildir... Böyle bir durumda çukurun sahibi ödemedi muaf olacaktır.

Kim Kimdir?

Babil’deki Üçüncü Nesil Amoraim

Neslindeki *Amoralarla Birlikte*

Anlatıldığına göre bir keresinde Rava’nın evine gelmiş ve ayakları çamurlu bir halde oradaki mindere oturmuştu. Rava onu derin ve karmaşık *alaha* sorularıyla sınamak istedi ve Rav İvyaya tüm soruları açık bir şekilde cevapladı. Rav Nahman bar Yitshak bunu duyunca, “Rav İvyaya’yı utandırmayan *A-Şem*, Mübarektir” dedi.

Rav İvyabirkeresinde, Rav Yosef’inher

Şabat günü Musaf duasından önce verdiği derse gelmemişti. Abaye, Rav Yosef’in bu durum karşısında gücenmemesi için onu rahatlatmak istedi. Bu amaçla ertesi gün Rav Yosef’in huzurunda Rav İvyaya neden gelmediğini sordu. Bu sayede Rav İvyaya gelmeme sebebini açıkladı ve Rav Yosef durumu anladı.

Rav
İvyaya

Sürünün Kralı

Yaprak

52

Gelin, daha önce kendisinden birkaç kez bahsettiğimiz sevgili Avigdor'un çiftliğine geri dönelim. Tanrı ona bereket göndermiş ve sürüleri o kadar genişlemişti ki onları sokacak yer kalmamıştı. Avigdor koyun sürülerinden birini satmaya karar verdi. Haber kısa süre içinde duyuldu ve insanlar sürünün alımına dair ayrıntıları öğrenmek üzere çiftliğe uğramaya başladılar.

Kısa bir süre sonra Avigdor gelenlerden biriyle, sürüyü ona satacağına dair mutabakata vardı. Hayvanlar nasıl iyeliğe alınır? Bunun yollarından biri, "*meşiha*", yani hayvanı "çekmek"tir. Alıcı, hayvanı çeker. Onu kulağından çekmesi gerekmez; alıcının hayvanı çağırması ve hayvanın ona gelmesi yeterlidir. Avigdor'un sürüsünün alıcısı da hayvanlarla haşır neşir olma konusunda deneyimliydi ve uzun bir ıslık çalmasıyla birlikte tüm sürü onun ardından gitti. Aradan birkaç dakika geçti ve alıcı, Avigdor'un çiftliğine geri döndü. "Ribi Avigdor; bir şeyi unuttuk!" dedi. "*Alahaya göre, alıcı meşiha yolu kinyan* (iyeliğe alma eylemi) yapmadan önce satıcının ona 'Git onu iyeliğine al' demesi gerekir. Ama sen bana böyle demedin!"

Avigdor onu yatıştırdı. "Sakin ol. *Gemara*, eğer sana sürünün kralını (liderini) teslim ettiysem, bunun sana 'git onu iyeliğine al' dememe eşdeğer olduğunu söylüyor. Ve ben, sen *meşiha* yapmadan önce sürünün kralını sana teslim etmiştim."

Rabenu A-Kadoş'un Hocası Rabi Natan

Yaprak

53

Gemara, Rabi Natan'ın *alahaları* derinlemesine anlamış olduğunu belirtmektedir.

Rabi Natan, Babil'deki Yahudilerin liderlerinden birinin oğluydu. Genç yaşta Erets-Yisrael'e çıkmış ve Rabi'nin (Rabi Yeuda A-Nasi) babası olan Raban Şimon ben Gamliel'in yeşivasında *Av Bet Din* (*bet din* başkanı) olarak görev yapmıştır. Rabi Natan, Peygamber Eliyau'nun kendisine görünmesine nail olmuş biriydi! Rabenu A-Kadoş tarafından derlenmiş olan *mişnaların* bir kısmını Rabi Natan yazmıştır. Ayrıca "*Avot DeRabi Natan*" adlı eserin de yazarıdır.

Rabenu A-Kadoş, Rabi Yeuda A-Nasi, Rabi Natan'ın öğrencisiydi. Rabi'nin Rabi Natan'la farklı görüşte olduğu bazı *alahalar* vardır; ama bu gibi durumlarda *alaha* Rabi Natan'a göre tespit edilmiştir, zira hoca ile öğrencinin görüş ayrılığında *alaha* hocaya göredir.

Papağan Yığılıp Öldü

Yaprak

54

Reşut A-Rabim'de bir çukur kazan kişinin, o çukurun açtığı zararlardan sorumlu olduğunu görmüştük. Acaba Tora'nın bu konudaki emri nerededir?

Mişpatim *peraşasında* şöyle denmektedir: "*Bir adam bir çukur[un örtüsünü] açarsa, ya da bir adam bir çukur kazıp örtmezse [kanun şudur:] Oraya bir boğa ya da eşek düşerse, çukurun sorumlusu [zararı] tazmin etmelidir*" (Şemot 21:33-34).

Bir gün, güzel kanatlı ve pahalı bir papağan, bedeni dimdik, başı yukarıda, yolda ufak adımlarla yürümekteydi. Aniden... papağan, adamın birinin kazdığı çukura düştü. Papağanın sahibi hemen oraya koştu, çukurun içine girdi, papağanı kaldırdı, ama ne yazık ki onun artık hayatta olmadığını keşfetti! Papağanın sahibi, çukurun sahibine başvurarak, papağanın değerini kendisine ödemesini talep etti. Ama çukurun sahibi "Hiç Talmud Tora'da ders almadın mı?" dedi. "Pasukta, bir çukur sahibinin yalnızca, oraya '*bir boğa ya da eşek*' düşerse yükümlü olduğu yazılı! Senin papağanınsa ne bir boğa ne de bir eşek!... Bu yüzden ben muafim."

Papağanın sahibi "Yazılı Tora'yı ben de öğrendim" dedi. "Ama anlaşılan sen Sözlü Tora'yı öğrenmeye fırsat bulamadın. Çünkü kutsal Hahamlarımızın öğrettikleri üzere Tora'nın buradaki amacı, çukura sadece boğa veya eşeğin düştüğü bir durumdan bahsetmek değil. Tora bu iki hayvanı sadece en sık görülen örnekler olarak kullanmıştır. Ama aynı kural başka hayvanlar için de geçerlidir."

MASEHET BABA KAMA PEREK 6: AKONES

Davarı Hangi Kapı Koruyacak?

Yaprak

55

Yaprak 55'te *Masehet Baba Kama*'nın "Akones" başlıklı altıncı *perek*i başlamaktadır.

Bu *perek*teki ilk *mişna*, davar sürüsü olan bir kişinin, hayvanların dışarı çıkıp başkalarına zarar vermemeleri için, ağılı uygun şekilde kilitlemesi gerektiğini öğretmektedir. Ama eğer, sürü sahibi ağılı gerektiği şekilde kiltlemiş olmasına rağmen, bir arıza sonucunda kapı açılmış ve sürü dışarı çıkıp zarara yol açmışsa, ağılın sahibi muafıdır.

Kilitleme işleminin "uygun" sayılması için kapının ne kadar sağlam bir şekilde kapatılmış olması gerekir? Acaba ağıl sahibi çelik kapı mı satın almalıdır? Yoksa üzerine on tane kilit mi asmalıdır?

Gemara, o bölgede normal olarak esen rüzgârlara dayanabilecek bir kapının yeterli olduğunu söylemektedir. Eğer bu tip bir kapı takmışsa, daha sonra bir kasırga çıkıp kapıyı yerinden söker ve davar sürüsü dışarı çıkıp zarara yol açarsa bile, ağıl sahibi muafıdır. Neden? Çünkü o, üzerine düşeni yapmıştır.

Bahçede Unutulan Gübre Çuvalı

Yaprak

56

Şu hikâyeyi dinleyin: Tarımcı Yosef büyük traktörüyle ilerlemekteydi. Traktöre bir yük arabası bağlıydı ve arabanın üzerinde de, toprağı gübrelemekte kullanılacak farklı gübre çeşitlerini içeren çuvalar yer alıyordu. Bilindiği gibi, gübre yemek sağlığa zararlıdır.

Yosef biraz ilerledikten sonra Gad'ın evinin yanında durdu. Yeni aldığı gübreyi ona göstermek istiyordu. Yosef bir çuval gübreyi indirdi, Gad'ın bahçesine bıraktı ve kapısını çaldı. Ama Gad evde değildi. Yosef bunun üzerine traktöre bindi, oradan ayrıldı ve... gübre çuvalını Gad'ın bahçesinde unuttu. Aradan birkaç dakika geçmişti ki, Gad'ın sadık köpeği gübre çuvalının kokusunu aldı ve... biraz gübre yedi. Zavallı köpeğin başına neler geldiğini anlamak için çok da güçlü bir hayal gücü gerekmiyor. Ne yazık ki köpek, sizlere ömür!

Yosef olanları duyduğu anda, köpeğin kendi gübre çuvalı yüzünden öldüğünü hemen anladı. Gad'a giderek ondan özür diledi ve "Gel birlikte hahama gidelim ve sana ne kadar tazminat ödemem gerektiğini söylesin" dedi.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Hayatı ve Faaliyetleri

Rami bar Papa'nın kız kardeşi olan ilk eşi vefat ettikten sonra, Rav İvy'a onun onuruna "*maamad u-moşav*" (ayağa kalmak ve oturmak) adı verilen bir tören düzenlemiştir. Bu, bir cenazeden geri dönüşte, yas tutan (*avel*) kişilere ayağa kalkmalarını ve oturmalarını söylemeyi de içeren özel bir metnin okunmasıyla yapılmıyordu. Ama Rav Yosef onunla hemfikir değildi ve orada yapıldığı şekliyle "*maamad u-moşav*" yapmanın uygun olmadığı görüşündeydi.

Rami bar Hama'nın kız kardeşiyle yaptığı

ikinci evlilikte, *ketuba* (evlilik belgesi) kayboldu ve Rav Yosef ona, yeni bir *ketuba* yazılana kadar karısıyla birlikte yaşamasını yasakladı.

Üstü açık kalmış bir suyu içmek, bir yılanın da oradan içip suyun içine zehrini bırakmış olabileceği endişesi nedeniyle, Hahamlarımız tarafından yasaklanmıştır. Rav İvy'a böyle bir suyu içmiş kişiden yılan zehrini çıkarabilecek bir tedavi geliştirmişti. Bu tedavi, beyaz bir keçinin sütünden *reviit* (yaklaşık 86 ml.) kadar içmeyi içeriyordu.

**Rav
İvy'a**

Ama hahamın cevabı her ikisini de çok şaşırtmıştı: “Yosef! Her türlü ödemeden muafsin, çünkü genellikle hayvanlar kendi normal yiyeceklerinin dışındaki şeyleri yemezler. Köpeğin gübre yiyebileceğini önceden düşünmen beklenemez. Bu yüzden, başkasının bahçesine zarar verici bir madde bırakmış biri sınıfında sayılmıyorsun.”

Kayıp Bir Mal Nasıl İade Edilir?

Yaprak

57

Bu yazımızda *aşavat aveda* (kayıp malı sahibine iade etme) *mitsvası* ile ilgili önemli bazı ayrıntıları öğreneceğiz.

Herkesin bildiği gibi, üzerinde tanımlayıcı işaretleri olan kayıp bir malı bulan kişi onu yanına almalı ve onu bulduğunu ilan etmelidir. Bu sayede sahibi gelip onu alabilecektir. Kayıp malı bulan kişi, onu elinde tuttuğu sürece, gereken bakımını yapmalıdır. Örneğin eğer bir kişi bir hayvan bulduysa, ona yem ve su vermeli ve onu uygun şekilde koruma altında tutmalıdır.

Bir keresinde Yeonatan yolda yürürken, Yaakov’a ait olduğunu tahmin ettiği bir kuzu buldu. Yeonatan, Yaakov’un komşusu Yisrael’le karşılaştı ve Yisrael “Evet!” dedi. “Bu kesinlikle Yaakov’un kuzusu. Daha bu sabah Yaakov bana kuzusunun kaybolduğunu söylemişti. Zaten bak, kuzunun boynundaki kayışta ‘Vilna’lı Gaon sokağında oturan Yaakov’a aittir” diye yazıyor.”

Yeonatan Yaakov’un bahçesine uğradı, kuzuyu oraya bıraktı ve gitti. Yaakov’un durumdan hiç haberi yoktu. Birkaç dakika sonra kuzu tekrar kaçtı... Böyle bir durumda Yeonatan kuzunun bedelini Yaakov’a ödemekle yükümlüdür, çünkü kuzuyu koruma altında bulunan bir yere bırakmamıştır. Eğer kuzuyu geri verdiğinden Yaakov’u haberdar etmiş olsaydı, o zaman muaf olurdu.

Biber Tarlasına Düşen İnek

Yaprak

58

Bu yazımızda da çiftlik sahibi Avigdor’un başından geçen bir olayı anlatacağız.

Avigdor her sabah koca göbekli ineklerini otlamaya çıkarırdı. Yolun büyük kısmı düzdü, ama belirli bir yerde dik bir yokuş ve kavisli bir bölüm vardı. İnekler bu noktaya geldikleri zaman Avigdor, düşmesinler diye ineklere yolda tek tek eşlik ederdi.

Bir gün ineklerden birinin ayağı yoldaki su birikintisi yüzünden kaydı ve inek, Avigdor’un iyi bir arkadaşı olan Roni’nin titizlikle biber yetiştirdiği tarlasına düştü. İlk dakika boyunca şokta olan inek yerinden hiç kımıldamadı. Ama gözlerini açıp sulu ve leziz biberleri görünce hemen doğruldu ve bunları keyifle yemeye başladı. Avigdor gelip onu oradan çıkarana kadar onlarca biberi mideye indirmişti bile.

Acaba Avigdor Roni’ye bu biberlerin bedelini ödemekle yükümlü müdür? Ve bu yükümlülüğü ne kadardır?

Dikkat edin: Eğer inek bu tarlaya normal bir şekilde inmiş olsaydı, Avigdor biberlerin bedelini tam olarak ödemek zorunda olurdu, çünkü hayvan, Avigdor’un kabahati nedeniyle, onu gerektiği şekilde koruma altında tutmadığı için zarar vermiş olurdu. Ama yukarıdaki örnekte Avigdor, ineğin tarlaya düşmesinde kabahatli değildi. Bu yüzden, sadece bu olay nedeniyle tasarruf ettiği yemin karşılığını ödemelidir. Başka bir deyişle, artık tok olan ineğe vermek zorunda olmayacağı yemin bedelini Roni’ye ödemelidir.

Evrenin Kralının Şerefine Ziyafet (devam)

Ta ki... bir gün sert bir fırtına çıkıp, nehrin kıyısında hazırlanan her şeyi nehrin içine uçurana kadar... İmparator ve işle ilgilenen ekibin tüm çabalarından geriye eser kalmamıştı.

İmparator umutsuzluğa kapılmadı!

Sadık kullarını çağırdı ve onlara, tüm işlere en baştan başlamaları talimatını verdi. Ve yine, altı kış ayı boyunca herkes imparatorun arzusunu yerine getirmek için seferber oldu; büyük ziyafet için gereken hazırlıkları yaptı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
157’de

Siyah Ayakkabı Bağları

59 **Yaprak** Günde üç kez Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya "[Tekrar] şehrin Yeruşalayim'in içinde barın..." diye yalvarır, dua ederiz. Bet-Amikdaş'ın hızla günümüzde inşa edilmesini ve iki bin yıllık sürgünden kurtulmayı çok istiyoruz.

Hahamlarımız, Bet-Amikdaş'ın yıkılışını daima hatırimızda tutmamız ve onun yokluğu nedeniyle üzüntü duymamız için çeşitli uygulamaları öngörmüşlerdir. Örneğin Bet-Amikdaş'ın yıkılışını hatırlatmak üzere her evin içinde, kapının girişinin karşısında 1x1 *ama* ebadında bir kısım sıvasız/boyasız bırakılır. (Bazılarının geleneği bunu kapının üzerinde bırakmaktır.)

Bu yaprakta *Gemara*, Yisrael'in büyük hahamlarının, kendilerine Bet-Amikdaş'ın yıkılışını hatırlatma amacıyla bazı kişisel uygulamaları âdet edindiklerini anlatmaktadır. Eliezer Zeera, o günlerde yaygın olarak kullanılan beyaz renk (*Tosafot*'a göre) ayakkabı bağlarını kullanmaktan kaçınır, bunun yerine yalnızca siyah renk bağcık kullanırdı.

Başlarda onun bir *talmid haham* olduğu etrafta bilinmiyordu ve hahamlar onun bunu gösteriş amacıyla, kendisini sanki *tsadik* biriymiş gibi göstermek için yaptığını düşünüyorlardı. Ama onu sınadıktan ve gerçekten de büyük bir *talmid haham* olduğunu gördükten sonra, onun Yeruşalayim için gerçekten ve samimiyetle yas tuttuğunu anladılar.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü-Dördüncü Nesil Amoraim

Amora *Ula*'nın, Rav Elazar'ın adıyla söylemiş olduğu *alahaları* aktarırdı.

Hasidut ve iyi karakter niteliklerinde çok ilerlemişti. Bunu *Gemara*'da anlatılan bir olaydan öğreniyoruz. Erets-Yisrael'den bir soru göndermişlerdi: Gelecek Dünya'yı hak eden kimdir? Ve cevap verdiler: *Hasid*, alçakgönüllü ve mütevazı olan, *bet midraşa* teslimiyetçi bir tavırla, başı eğik halde giren ve oradan yine teslimiyetçi bir tavırla, tevazu içinde

çıkan, sürekli Tora ile meşgul olan ve kendisine bundan övünç payı çıkarmayan kişi. Ve Hahamlar gözlerini, bu niteliklerin hepsine sahip olan Rav Ula bar Aba'ya yöneltmişlerdi.

Gemara'da ayrıca, *Amora* Rav'ın döneminde yaşamış olan Rav Yirmeya bar Aba, Rav Hilkiya bar Aba ve Rav Şaman bar Aba'dan da bahsedilir ve anlaşılan bu hahamlar, Rav Ula bar Aba'nın kardeşleriydi.

Rav Ula
bar Aba

Kral David Peliştilerin Peşinde

Yaprak

60

Yisrael halkının düşmanları olan Peliştiler, Kral David'in onları bulamaması için Yahudilerin tahıl tarlalarının arasına gizleniyorlardı. Günlerden bir gün David'in aklına bir fikir geldi. Peliştilerin saklanamaması için tahıl tarlalarını ateşe verecekti. Ama David kanunun buna izin verip vermediğini bilmiyordu. Zira bu şekilde tarla sahibi Yahudilerin zarar görmesine yol açacaktı. David *Sanedrin*'e başvurdu ve sorusunu onların önüne sundu.

Sanedrin'den verilen cevaba göre, bir kişi kendisini kurtarmak için başkasının malına zarar veremez. Bunu yapabilmesi için zararın bedelini ödemeyi üstlenmesi gerekir. Bununla birlikte, *Sanedrin* üyeleri, David'in durumunun, kral olması sebebiyle normalden farklı olduğunu söylediler. Bir kral, başkasının mallarını onların izni olmadan da kullanma yetkisine sahiptir!

Tamun

Yaprak

61

Bu yazımızda “eş” hakkında önemli bir *alahayı* öğreneceğiz.

Daha önce öğrenmiş olduğumuz gibi, ana zarar kategorilerinden (*avot nezikin*) biri de “eş”, yani “ateş”tir. Kendisine ait bir bölgede ateş yakan ve bu ateşle ilgili gerekli önlemleri almayan bir kişi, bu ateşin yayılıp verdiği zararları ödemekle yükümlüdür. Ateş; ev, buğday tarlası, eşya veya başka herhangi bir şeyi yakmışsa da kural aynıdır.

Kutsal Hahamlarımız Tora'nın pasuklarından, ateşin sahibinin muaf olduğu bir durumun varlığını öğrenmişlerdir.

Gelin, Tora'nın “eş” hakkında yazmış olduğu pasuğu hep birlikte öğrenelim ve Hahamlarımızın bu öğretisini anlayalım. Tora'da şöyle denmektedir: “*Bir ateş çıkıp dikenleri bulursa ve buğday balyaları, biçilmemiş buğday veya tarla, [ateş nedeniyle yanıp] tükenirse, ateşi yakan, [zararı] kesinlikle tazmin etmelidir*” (Şemot 22:5).

Tora neden ateşin özellikle “biçilmemiş buğdayı” yakıp tüketmesinden bahsetmektedir?

Hahamlarımız bunun bize bir kuralı öğretmeyi amaçladığını söylerler: Ateşi yakan kişi yalnızca “biçilmemiş buğday” gibi, gözle açıkça görünen şeylerin uğradığı zararlardan sorumludur. Ama eğer yangında, üzeri örtülü bir mal zarar gördüyse, ateşin sahibi bunun için ödeme yapmakla yükümlü değildir.

Bu *alahaya* “*tamun*” (üzeri örtülü; gömülü) adı verilir.

Evrenin Kralının Şerefine Ziyafet (devam)

Bir kez daha, her şey düzenlenmiş ve hazır durumdaydı. Nehrin kıyısı, muhteşem bir konuk ağırlama mekânına dönmüştü. Her şey, yalnızca bir imparatorluk sarayının düzenleyebileceği şekilde, kelimenin tam anlamıyla mükemmeldi. Ve birden; eyvah, yine felaket! Gazaba gelmişçesine sert bir sağanak başladı ve gösterilen tüm çabalar, oluşan sel sularıyla birlikte

doğrudan, nehrin coşkun dalgalarının içine sürüklendi! Geriye, en mükemmel şekilde hazırlanmış olan mükellef ziyafeti hatırlatacak hiçbir şey kalmamıştı...

İmparator durumu içselleştirmeye başlamıştı: Gerçekten de, sahip olduğu tüm o görkem ve şerefe rağmen, Yisrael'in Tanrı'sını konuk etmek için yeterliliğe sahip değildi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
159'da

Müthiş Yangın

Yaprak Gelin zaman tüneline asırlar boyunca geri gidelim ve o dönemin şehirlerinden birine girelim.

62

O zamanlarda şehir sokakları bizim bugün tanıdığımız sokaklardan çok daha dardı – tıpkı eski Yerusalayim’de olduğu gibi – zira evler arasında dolaşan taşıtlar yoktu. Şehre giriyoruz ve uzaktan bize doğru ilerleyen devasa bir keten yığını görüyoruz. Yığın yeteri kadar yaklaşınca, aslında bunun, sırtında muazzam miktarda keten taşıyan güçlü bir deve olduğunu görüyoruz. Keten yığını devenin her yanından dışarı doğru taşıyor ve devenin sahibi yolda onu güdüyor.

Deve dar sokakların arasından geçiyor ve birden bire bir hışırtı sesi duyulmaya başlıyor. Hafif bir duman hissediliyor, ufak çaplı patlamaları andıran bazı gürültüler duyuluyor ve kısa bir süre içinde her şey kocaman bir ateşe dönüşüyor. Tüm sokağı müthiş bir yangın kaplıyor! Ne oldu? Ketenler, dükkân sahiplerinden birinin yakmış olduğu kandilden dolayı tutuşmuş ve göz açıp kapayıncaya kadar her tarafı ateş sarmıştı!...

Bu olaydan doğan zararları ödeme sorumluluğu kimin omuzlarındadır?

Bu yaprakta öğrendiğimize göre, eğer dükkân sahibi kandili dükkânın içinde yaktıysa ve keten lifleri, pencere veya kapının içine doğru sarkarak kandile değmiş ve tutuşmuşsa, sorumluluk devenin sahibine aittir. Çünkü devenin üzerine aşırı miktarda keten yüklemiştir. Ama eğer kandil dışarıda yakılmışsa, kandilin sahibi sorumludur, çünkü dışarıda kandil yakması yasaktır.

MASEHET BABA KAMA
PEREK 7:
MERUBE

Taşlum Kefel

Yaprak

63

Önceki yaprağın ortasında *Masehet Baba Kama*’nın yedinci kısmı olan *perek* “*Merube*” başlamaktadır. Bu *perek*, hırsız ve soyguncularla ilgili kanunları ele alır.

Sıradaki yazılarımızda hırsızlık ve soygun hakkındaki çeşitli kanunların üzerine eğileceğiz. Bu ilk yazıda, kutsal Tora’ımızda yazılı olan temel bir *alahayı* öğreneceğiz: “*Eğer – canlı bir boğa, eşek ya da davar olsun – çalıntı bir mal [hırsızın] elinde bulunursa, iki katını ödemelidir*” (Şemot 22:3). Bir hırsız, çaldığı malın iki katını ödemekle yükümlüdür. Buna “*taşlum kefel*” (iki kat ödeme) adı verilir. Başka bir deyişle hem çalmış olduğu malı geri vermeli hem de bunun üstüne o malın değerini parayla ödemelidir.

Eğer bir kişi büyükbaş veya küçükbaş bir hayvanı çalmanın ötesinde bunları bir de keser veya satarsa, bu sefer küçükbaş hayvan için dört kat, büyükbaş için beş kat ödeme yapmakla yükümlüdür! Buna “*taşlume arbaa va-hamişa*” (dört ve beş kat ödeme) adı verilir.

Kefelden Muaf Olan Hırsız

Yaprak

64

Önceki yaprakta bir hırsızın bazı durumlarda iki kat bazı durumlarda da dört veya beş kat ödeme yapmakla yükümlü olduğunu öğrenmiştik.

Bu yazımızda bazı durumlarda bir hırsızın sadece çaldığı malın bedelini ödemesinin de yeterli olabileceğini ve kendisini ilave ödemelerden muaf kılabilceğini göreceğiz.

Nasıl?

Tora’nın belirlediği ilave ödemeler “*kenas*” (Tora’nın belirlediği bir para cezası) sınıfındadır. Tora, hırsızı, malı çalınan kişiye ilave bir ödeme yapmakla cezalandırmıştır. Ama tüm *kenas* türlerinde *alaha* olarak belirlenmiş özel bir kural vardır: “*Mode bi-knas – patur*” (*kenas* gerektiren bir durumda, kabahatini itiraf eden kişi, [bu *kenası* ödemekten] muaftır). Başka bir deyişle, eğer bir hırsız, tanıkların *bet dine* gelip onun bir şey çaldığına dair ifade vermelerinden önce kendiliğinden *bet dinin* huzuruna çıkıp hırsızlık yaptığını itiraf ederse, o zaman *kenas* ödemesinden muaf olur! Bu durumda sadece çaldığı malı iade etmesi yeterlidir.

Evrenin Kralının Şerefine Ziyafet (devam)

Hayal kırıklığı içinde, Rabi Yeoşua’ya “Bak, tüm o gayretlerimden geriye hiçbir şey kalmadı. Yapılan tüm o muazzam çalışma boşunaymış” dedi.

“Kutsal ve Mübarek Tanrı, fırtına ve yağmuru, maiyetiyle birlikte sizin ziyafetinize gelişi onuruna yolları her türlü kirlilikten temizlemek için

gönderdi!” diye cevap verdi Rabi Yeoşua bilgelikle. Ve Yüce ve Üstün Kral’ın – Evrenin Kralı’nın – dengi olamayacağını, O’nun yanına bile yaklaşamayacağını anlamış olan imparator, itirafta bulunarak “Haklı çıktın!” dedi. “Tüm büyüklüğüme rağmen, Tanrı’nıza bir ziyafet vermeye kabil değilim” (*Hulin* 60a).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Avigdor'un Çiftliğinde Hırsızlık

Yaprak

65

Bir keresinde, tanınmış bir hırsız, çiftçi Avigdor'un çiftliğine girerek genç bir buzağıyı çalmayı başarmıştı. Hırsız bu buzağıyı evine aldı, onu uygun şekilde yetiştirdi, gerektiği gibi besledi ve sonunda bu genç buzağı büyük ve güçlü bir boğa haline geldi.

Tüm bu süre boyunca Avigdor çalınan buzağısını aramaktaydı, ama onu bulmayı bir türlü başaramamıştı.

Günlerden bir gün, hırsız, büyük boğayı kesip etini satmaya karar verdi. Hırsız boğayı *şohete* getirdi ve onu kesmesini istedi. Kesim işleminin ardından *şohet*, boğanın kulağının içine ufakık bir levhanın iştirilmiş olduğunu gördü. Levhanın üzerinde "Avigdor'a aittir" diye yazıyordu. *Şohet* hemen bunun, Avigdor'dan çalınmış olan buzağı olduğunu anladı. Hırsız oraya kilitledi ve hemen Avigdor'u çağırdı. Kısa bir süre sonra hep birlikte *bet dinin* huzuruna çıktılar ve Avigdor, hırsızın bu buzağıyı çalıp kestiğine dair tanıklar getirerek, onun kendisine beş kat ödeme yapmasını talep etti (bkz. sayfa 159).

Ancak *bet din*, bu örnekte hırsızın beş kat ödeme yapmayacağına hükmetti. Neden? Çünkü eğer çalınan bir mal, hırsızın elinde olduğu süre zarfında değişikliğe uğrarsa, o mal hırsıza ait hale gelir ve o andan itibaren hırsız, çalıntı malın parasal değerini ödemekle yükümlüdür, ama malın kendisini iade etmek zorunda değildir. Bu nedenle, hırsız, boğayı kestiği sırada, kendisine ait bir boğayı kesmiştir... çünkü hayvan onu çaldığı sırada henüz bir buzağıyken, daha sonra bir boğa haline gelmiştir. Bu durumda beş kat ödeme kuralı geçerli değildir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Dördüncü Nesil Amora'im

Gemara'da anlatıldığına göre, Rav İliş'in ölümünden sonra, oğulları miras kanunlarıyla ilgili Tora davası için Rava'ya geldiklerinde, Rava ondan "gavra raba" (Tora ve iyi eylemler alanında "büyük adam") diye bahsetmiştir.

Anlaşıldığı kadarıyla Rava'ya tabiydi. *Gemara*'da anlatıldığına göre bir keresinde Rava'ya bazı zor sorular sormuş ve Rava da bunlara cevap vermeyi başaramamıştır.

Bir keresinde Rav İliş tutsak düşmüştü ve aynı tutsak grubunda Rav Nahman'ın kızları da vardı. Rav İliş daha sonra, kendisiyle birlikte tutsak bulunan ve kuşların dilinden anlayan bir adam sayesinde tutsaklıktan kaçmayı başarmıştı. Bir güvercin gelip bir şey söylemiş, adam da bunu açıklayarak güvercinin "İliş, kaç!" dediğini söylemişti. Rav İliş bunun üzerine kaçmış ve kurtulmuştu.

Rav İliş

Çalıntı Bira Şişesi

Yaprak

66

Şu örneğe dikkatinizi verin: *Erev Pesah*'ta (Pesah arifesi) Yeuda'nın evinde büyük bir telaş vardı. Yeuda'nın masasının üzerinde, *hamets* yeme yasağı başlamadan önce içmeyi tasarladığı bir şişe bira duruyordu, zira bilindiği üzere bira *hamets* bir içecektir. Yeuda birayı içmeye geldiğinde, onun masanın üzerinde bıraktığı yerde olmadığını fark etti. Pencereden baktığında bir hırsızın, elindeki birayla birlikte kaçmakta olduğunu görebildi.

Yeuda hüsrana içinde ellerini birbirine vurdu ve Pesah hazırlıklarına devam etti.

Pesah bayramı geçtikten sonra Yeuda'nın evinin kapısı çalındı. Kapının önünde, elinde bira şişesiyle o hırsız genç duruyordu... "Senden özür dilemeye geldim. Aslında henüz *Erev Pesah*'ta *teşuva* yapmıştım. Ama *hamets* olduğu için onu bugüne kadar geri verme fırsatım olmadı. İşte, çaldığım birayı geri vermek istiyorum. Buyur, bira şişeni al; hiç içmedim."

Yeuda hırsızı affetti, ama ona "Bu biranın şu anda hiçbir değeri olmadığını biliyorsun, değil mi?" dedi. "Onu kullanmak mümkün değil, çünkü bir Yahudi'nin elindeyken üzerinden Pesah bayramı geçmiş *hamets* bir yiyecek/içecek maddesini yemek/içmek, Hahamlarımızın kararıyla yasaktır."

Mahallenin hahamı buna rağmen hırsızın ödeme yapmakla yükümlü olmadığına karar verdi. Ne de olsa çaldığı malı geri vermişti. Şişedeki biranın artık içilemeyecek olmasından kaynaklanan zarar ise, "fark edilmeyen" bir zarar niteliğindedir. Bununla kastedilen nedir? Buradaki zarar gözle görülebilir nitelikte değildir!

Takanat A-Şavim

Yaprak

67

Adamın biri arkadaşından tahta bir kalas çalmış ve inşa ettiği evde bunu bir destek sütunu olarak kullanmıştı.

Aradan çok zaman geçmemişti ki, bir kişi kalasın sahibine "Bil ki, senden çalınan o kalas, filancanın inşa ettiği yeni evin duvarlarının içinde duruyor. Hırsız ol!" diye bildirdi.

Kalasın sahibi hırsızdan kalası kendisine iade etmesini talep etti, ama hırsız "Sana kalasın bedelini ödemeye hazırım. Sen benden kalasın kendisini mi iade etmemi istiyorsun? Bunu yapmak için tüm evi yıkmam gerekecek!" Kalas sahibi ona "Tüm bunları hırsızlık yapmadan önce düşünecektin..." dedi.

Ne yapmalı?

Gemara, Hahamlarımızın böyle durumlar için özel bir kural belirlediklerini söylemektedir. Hırsız, kalasın kendisini geri vermek yerine, sahibine onun bedelini ödeyebilir. Neden? Çünkü Hahamlarımız, bu gibi durumlarda hırsızları kalasın kendisini iade etmekle yükümlü kılmamız halinde, onların, evi tamamen yıkmamanın gerektireceği zahmet ve kayıp nedeniyle pişmanlık duymayıp *teşuva* yapmamayı tercih edeceklerinden endişe etmişlerdir.

Bu kurala "*takanat a-şavim*", yani "*teşuva* yapmak isteyenlerin işini kolaylaştırma amaçlı düzenleme" adı verilir.

Tora'nın Ödülü

Rabi Şimon bar Yohay'ın öğrencilerinden biri ülke dışında uzun bir yolculuğa çıkmıştı. Öğrenci orada ticarete girmiş ve talih yüzüne gülmüştü. Yavaş yavaş, yaptığı iş anlaşmalarından kârlar elde etmeye başlamış, kazancını da tekrar işe yatırarak ticaret alanında büyük başarılar kazanmış, böylece öğrenci çok zengin biri haline gelmişti.

Bir dönem sonra öğrenci ülkeye geri

döndü. Çok görkemli giysiler giymekteydi ve dış görünüşü baştan aşağı zenginlik yansıtmaktaydı. Rabi Şimon bar Yohay'ın, büyük çoğunluğu fakir olup, sabah akşam Tora ile meşgul olan diğer öğrencileri, arkadaşlarının böylesine zenginleştiğini gördüklerinde, içlerinde hafif bir kıskançlık duygusu uyandı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
163'te

Ağılda Soygun

Yaprak

68

Arye başarılı bir celepti; yani çiftlik hayvanı ticaretiyle uğraşırdı. Evinin yanındaki büyük ağıla her zaman alıcılar ve satıcılar girerdi ve Arye hayvan satın almak için ödediği paranın üzerine kârını ekleyerek satar, ekmeğini dürüstlikle kazanırdı. Arye, kendisine sağladığı geçim için Kutsal ve Mübarek Tanrı'ya her zaman şükrederdi ve ara sıra kaliteli hayvanlarını Bet-Amikdaş'a *korban* olarak bağışlardı.

Bir gece, saat on birde, Arye evinde ayağa kalktı ve "Büyük beyaz hayvanı *korban* olarak adıyorum" dedi. Sabah olunca Arye uyandı ve ağıla hırsızların girmiş ve bazı hayvanları çalmış olduğunu keşfetti. Çalınan hayvanlar arasında, *korban* olarak adadığı o beyaz büyük hayvan da vardı! Biraz soruşturduğu zaman olayın saat on civarında, yani kendisi o hayvanı adamadan önce meydana geldiğini anladı.

Arye yüreğinde büyük bir üzüntü duydu, ama üzüntüsü uzun sürmedi. Çünkü hemen o gün içinde polis, hırsızları, çaldıkları tüm hayvanlarla beraber yakaladı ve hayvanları, artık mutlu olan Arye'ye teslim etti.

Arye olup bitenleri baştan sona hahama anlattı ve haham ona "Eğer o beyaz hayvanı *korban* olarak getirmek istiyorsan, onu bir kez daha *korban* olarak adaman gerekiyor!" dedi.

"Neden mi? Çünkü onu gece saat on birde adadığın sırada, hayvan artık hırsızların elindeydi. Ve *alahadaki* bir kurala göre, insan elinde bulunmayan bir şeyi kutsiyete adayamaz. O sırada hayvan senin elinde değil, hırsızların elindeydi. Bu yüzden eğer hâlâ *korban* olmasını istiyorsan onu tekrar kutsiyete adamalısın."

Bağın Çevresine Neden Kiremit Kırıkları Serpildi?

Yaprak

69

Bir bağ dikildikten sonra orada yetişen üzümlerin ilk yıllar süresince kanuni açıdan ne durumda olduğunu daha önce görmüştük: Üç yıl boyunca bu üzümler "*orla*" sınıfındadır ve onları yemek tamamen yasaktır. Dördüncü yılda bu üzümler sadece kutsal şehir Yeruslayim'e getirilip orada yenebilir. Bu dördüncü yıla "*kerem revai*" (dördüncü yıla ait bağ) adı verilir. [Diğer ağaçlar için "*neta revai*" (dikimin dördüncü yılına ait meyve) terimi kullanılır (bkz. II. Kitap, sayfa 304).]

Bu yapraktaki *Gemara*'da *orla* sınıfındaki bir bağı olan bir kişinin, bağın etrafına kiremit kırıkları serpmesi gerektiğini öğreniyoruz. Bunun amacı, insanların, bağdaki üzümlerin

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü-Dördüncü Nesil Amoraim

Öncelikle şunu vurgulamak gerekir ki, Rav Hiya'nın babası, I. Aşe'dir ve *Gemara*'nın derleyicisi olan Rav Aşe ile aynı kişi değildir.

Rav Hiya, Rav'ın en önde gelen öğrencisiydi ve onun huzurunda, *barayta* ve *mişnalari* sözlü olarak tekrarlama görevini yerine getirirdi. Hatta bir keresinde, Rav'ın oğlu olan [aynı isme sahip] Rav Hiya'nın huzurunda da *baraytalar* tekrarladığı kaydedilmiştir. *Masehet Berahot*'ta şöyle anlatılır: Rav Hiya bar Aşe şöyle dedi: Birçok kez Rav'ın huzurunda durur ve onun önünde, *bet midraşa*ta yer alan kitaptan paragrafları sözlü olarak tekrarlardım. Kendisinin bundan önce ellerini yıkamaya ve Tora *berahalarını* söylemeye özen gösterdiğini görürdüm. Çünkü Tora sözlerini dinlemenin de öğrenim sayıldığı ve Tora *berahalarını* gerektirdiği görüşündeydi.

Rav Hiya, Rav'ın adıyla duyduklarını aktaran en yetkin ve en önde gelen kişilerdendir ve *Gemara*'da birçok kez onun Rav'ın adıyla söylemiş olduğu *alahalara* yer verilir. Aynı doğrultuda, Rav Dimi'nin bir *alaha* hakkında şöyle dediği aktarılır: "Bunu Rabi Yirmeya'nın ağzından duymuştum. Rabi Yirmeya Rabi Zera'dan, Rabi Zera Rav Hiya bar Aşe'den ve Rav Hiya bar Aşe de Rav'dan [duymuştu]."

Rav'ın huzurunda öğretileri sözlü olarak tekrarlamanın ve onun ağzından çeşitli öğretileri dinlemenin yanında, Rav Hiya, ihtiyaç duyulan şeylerde Rav'a hizmet de ederdi. Bu konuda bizzat kendisi *Masehet Zevahim*'de tanıklık etmektedir: "Birçok kez Rav'ın huzurunda durdum ve Şabat günü ayakkabılarını, üzerlerine yapışan çamurdan temizlemek için suda çalkaladım."

**Rav Hiya
bar Aşe**

orla sınıfında olduğunu bilmelerini ve yanlışlıkla bunlardan yiyerek Tora'nın yasağını ihlal etmemelerini sağlamaktır. Bağın dördüncü yılında ise bağın etrafına toprak parçaları serpmelidir. Bu da insanların bağdaki üzümün "*kerem revai*" sınıfında olduğunu ve bunların yalnızca Yeruslayim'de yenebileceğini bilmeleri içindir.

Burada sorulması gereken bir soru vardır: İnsanları uyarmaya ne gerek vardır? Kendilerine ait olmayan bir bağa girip meyveleri mi alacaklardır?? Hırsızları mı uyarmamız gerekmektedir?!

Raban Gamliel'e göre, bu uyarıların yalnızca *Şemita* yılında yapılması gerekmektedir. Bilindiği gibi *Şemita* yılında tüm ürünler "*efker*", yani "sahipsiz" sınıfındadır ve herkesin almasına açıktır. Ve bu nedenle insanların *orla* ve *kerem revai* meyveleri hakkında uyarılmaları gerekir.

Tanna Rabi Halafta

Yaprak

70

Bu yapraktaki *Gemara*'da Rabi Yose, babası Rabi Halafta'nın, Rabi Yohanan ben Nuri'nin yanında Tora öğrenmeye gittiğini anlatmaktadır. Bazılarına göreyse durum tam tersidir: Rabi Yose, Rabi Yohanan ben Nuri'nin, babası Rabi Halafta'nın yanında Tora öğrenmeye gittiğini anlatmıştır.

Rabi Halafta kimdi?

Rabi Halafta, Tsipori şehrinde yaşayan bir *Tannay*dı ve cemaatin liderlerindendi. Rabi Halafta II. Bet-Amikdaş döneminde yaşamış ve Raban Gamliel A-Zaken'i görmeye nail olmuştu. Rabi Yose onu "Aba [=Baba] Halafta" diye çağırırdı, çünkü babasıydı.

Rabi Halafta her ikisi de *Tanna* olan iki oğul sahibi olma ayrıcalığını yaşamıştır: Rabi Yose ve Rabi Şimon. Birçok kez, Rabi Yose ondan bahsederken "Aba Halafta" derdi, ama Talmud'da, onun oğlu olmayan başka *Tannalar* tarafından anıldığı zaman "Rabi Halafta" olarak adlandırılır.

Yaramaz Boğanın Sonu

Yaprak

71

Bu kez de Bay Avigdor'un çiftliğinde meydana gelen ilginç bir olayı anlatacağız.

Çiftlikteki boğalardan biri çok öfkeliydi. Titiz bir gözetim altında tutulmadığı zaman hemen insanlara saldırmaya çalışırdı. Tabii ki Avigdor onu özenle kilit altında tutmakta ve insanlara zarar vermemesi için çok dikkatli davranmaktaydı.

Ne var ki, bir gün üzücü bir olay meydana geldi. Avigdor bu boğayla tarlayı sürüyordu. Aniden bir arı sürüsü Avigdor'a saldırdı ve o da arı sokmaları yüzünden oradan kaçmak zorunda kaldı. Öfkeli boğa bu fırsatı kaçırmadı. Tarladan çıktı ve önüne gelen ilk adama saldırarak onu öldürdü! Boğa *bet dine* getirildi ve yargıçlar onun için idam kararı verdi; zira bir insanı öldüren boğaya bu ceza verilir.

Gece yarısı bazı hırsızlar gelerek boğayı çaldılar ve onu kestiler. Hırsızlar yakalandı ve *bet dinin* huzuruna çıkarıldı. Hırsızlar boğanın değerinin beş katını ödemeleri gerekeceğinden emindiler; çünkü bir boğa çalıp kesen kişinin cezası budur (bunu yaprak 65'te öğrenmiştik). Ama onları bir sürpriz bekliyordu: *Bet din* onların ödemeden muaf olduklarına karar verdi. Bu boğa hakkında idam kararı çıktığı için ondan herhangi bir şekilde faydalanmak zaten yasaktı. Dolayısıyla, tek kuruş değeri olmayan bir boğa çalmışlardı... ve böyle bir hırsızlık için hiçbir şey ödemeleri gerekmiyordu.

Tora'nın Ödülü (devam)

Öğrencilerin aklında yeni yeni düşünceler oluşmaya başlamıştı: Belki de kutsal Tora'yı bir kenara bırakıp ülke dışına çıkmaya değerdi?

Rabi Şimon bar Yohay tertemiz gözleriyle, olup bitenleri hemen anlamıştı.

Keskin hisleriyle, öğrenciler arasında belirmeye başlayan düşünceleri algılayabiliyordu. Bir gün Rabi Şimon öğrenimi yarıda kesti ve öğrencilerine "Benimle gelin evlatlarım. Size bir şey göstermek istiyorum" dedi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
165'te

Kim Tanık Olabilir?

Yaprak Herkes, parasal davaların ve diğer birçok farklı davanın yalnızca şahitlerin ifadesine göre karara bağlanabileceğini bilir. Örneğin, diyelim ki Reuven, Şimon'un kendisinden iki yüz *şekel* borç aldığını söylüyor ve bu parayı ondan talep ediyor. Eğer Reuven'in elinde bir borç senedi yoksa, *bet dine*, Şimon'a gerçekten de iki yüz *şekel* borç para verdiğine dair tanıklık edecek iki şahit getirebilir.

Bu yaprakta, tanık olmaya herkesin uygun olmadığını öğreniyoruz. *Raşa* olduğu bilinen bir kişi tanıklık etme konusunda güvenilir değildir. "*Raşa*" kime denir?

Tora'ya göre, Tora'nın yasaklarından birini alenen ve bilinçli olarak ihlal eden bir kişi tanıklığa uygun değildir. Söz konusu yasağın, ihlali halinde idamı gerektirecek kadar ağır olması da şart değildir; eylemle ihlal edilen diğer herhangi bir yasak için de aynısı geçerlidir. Bunun yanında Hahamlarımız, Hahamlarca öngörölmüş yasakların bazılarını ihlal eden bir kişinin de tanık olarak kabul edilmemesine hükmetmişlerdir!

Eğer tanıklık etmeye gelen iki kişiden biri *kaşer*, diğeri de *raşa* ise, ikisi birlikte tanık olarak ifade veremez, çünkü bir *raşa* ile birlikte tanıklık ifadesi vermek yasaktır.

Kötü Yürekli Tanıklar

Yaprak Önceki yaprakta, "*raşa*" olan bir kişinin Tora'ya göre tanık olamayacağını öğrenmiştik.

73 Şimdi gelin bu konuda ilginç bir *alaha* öğrenelim. Reuven ve Şimon büyük bir şok içinde *bet dine* geldiler ve "Bay L.'yi, Bay Koen'in eşeğini çalarken gördük!" dediler. *Bet din* onları sorguya çekti, kontrol etti ve gerçeği söylediklerine kanaat getirildi. Onların ifadelerine dayanılarak Bay L.'yi suçlu buldular ve onu hem eşeği, hem de "*kefel*" ödemeye mahkûm ettiler. Başka bir deyişle Bay L. eşeğin bedelinin iki katını ödeyecekti.

Aradan birkaç hafta geçti ve *bet dine* başka tanıklar geldi. Ne mi söylediler? Akıl alacak gibi değil! Bu tanıklar, bir yıl önce, Reuven ve Şimon'u, *teruma* ve *maaser* paylarının ayrılmış olmadığı bazı meyveleri yerken görmüşlerdi! Bu Tora'nın bir yasağıdır! *Bet din* yeni gelen tanıkları sorguya çekti ve onların gerçeği söylediklerine hükmetti! Şimdi ne yapmalı?

Tabii ki, Bay L.'nin eşeği çalmış olduğuna dair verilmiş mahkeme kararı bozulmalıdır. Çünkü o davadaki Reuven ve Şimon'un aslında birer *raşa* oldukları ortaya çıkmıştır ve *raşa* tanıkların ifadesini kabul etmek yasaktır.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü-Dördüncü Nesil Amoraim

Oğulları, Diğer Hocaları, Öğrencileri ve Ondan *Alaha* Aktaranlar

Önce de belirtildiği gibi Rav Hiya bar Aşe, esas hocası olan Rav'dan duyduğu öğretileri aktarırdı. Rav'ın dışında Rav Hiya'nın, Rabi Yohanan, Şemuel ve Rav Una'dan da öğretiler aktardığı görülmektedir.

Rav Hiya bar Aşe'nin oğlu, "Rav Ba [=Aba] bar Hiya bar Aşe" diye adlandırılır ve ismi Talmud Yerusalmi'de geçmektedir. *Gemara*'da Rav Şimi bar Aşe'nin ismi de geçmektedir ki anlaşılan, kendisi Rav Hiya'nın kardeşidir.

Öğrencileri ve onun ismiyle *alaha* aktaranlar arasında Rav Zera da vardır. *Gemara*'da, Raba bar bar Hana'nın, Zeiri'yi, Yom Kipur'da hocası Rav Hiya bar Aşe'yi ziyarete giderken gördüğü anlatılmaktadır. Rav Aşe ise bunun tam tersini söyler. Ona göre Rav Hiya bar Aşe, hocası Zeiri'yi ziyarete gitmiştir. Buna göre, olasılıkla, Rav Hiya bar Aşe'nin Zeiri adında hem bir hocası hem de bir öğrencisi vardı.

Rav Hiya
bar Aşe

Raban Gamliel'in Kaşer Kölesi "Tavi"

Yaprak

74

Birçok vesileyle, *eved Kenaani* hakkında farklı bilgiler almıştık. Bir kişi kendisine, yabancı bir köle satın aldığı zaman, bu köle tamamen ona aittir. *Alahaya* göre, bir *eved Kenaani* olan kişinin onu azat etmemesi gerekir. Bunu yaptığı takdirde Tora'nın "yap" şeklindeki bir emrini göz ardı etmiş olur, zira Tora'da "onları ebediyen çalıştırın" (Vayikra 25:46) denmektedir. Yani bir *eved Kenaaninin* çalışma süresi sınırlı değildir ve belli başlı koşullar dışında serbest bırakılmamalıdır.

Ancak bir *eved Kenaaninin* otomatik olarak serbest kaldığı durumlar vardır. Eğer efendisi kölenin bazı uzuvlarına vurur ve zarar verirse, örneğin gözünü çıkarırsa veya dişini kırarsa, köle özgürlüğüne kavuşur.

Bu yaprakta, Raban Gamliel'in "Tavi" adında bir *eved Kenaani* sahibi olduğunu öğreniyoruz. Tavi, "kaşer" (uygun; iyi) bir köleydi ve sorumlu olduğu *mitsvaları* titizlikle yerine getirirdi. Raban Gamliel onun tam bir Yahudi olması için onu azat etmek istiyordu, ama *eved Kenaaniyi* azat etme yasağı nedeniyle bunu yapamıyordu.

Bir gün Raban Gamliel, Tavi'nin gözünü yanlışlıkla köreltti. Raban Gamliel bir yandan üzüldü, ama bir yandan da çok sevindi. Çünkü şimdi Tavi'nin özgürlüğüne kavuşacağını ve tam bir Yahudi olacağını düşünüyordu.

Tsitsit İpleri Nasıl Bağlanır?

Yaprak

75

Bu yapraktaki *Gemara*'da, Rava, *Amora Rav Amnuna*'dan "Save DeVe Rav", yani "Rav'ın *bet midraşına* mensup ihtiyar bilge" diye bahsetmektedir.

Rav Amnuna'yı neden bu şekilde adlandırmıştır?

Rav Amnuna, *Amora Rav*'ın önde gelen öğrencilerindendi. O kadar ki, Rav ona "oğlum" diye hitap ederdi ve kendisine *alaha* alanında birçok öğreti aktarmıştı. Rav Amnuna, Rav'ın ona söylemiş olduğu *alahaları* kalabalıklara öğretirdi ve Talmud'da "ameru be Rav" (Rav'ın *bet midraşında* şöyle dediler) sözlerinin geçtiği her yerde, bu sözleri Rav'ın adıyla aktaran Rav Amnuna kastedilir.

İşte Rava, Rav Amnuna'yı bu nedenle "Save DeVe Rav" – Rav'ın *bet midraşına* mensup ihtiyar bilge – diye anardı.

Rav Amnuna büyük bir Tora adamıydı ve vefat ettiği zaman gökyüzünden kaya büyüklüğünde dolu taneleri yağmıştır!

Tora'nın Ödülü (devam)

Merakları uyanan öğrenciler yerlerinden kalktılar ve hocalarının ardından gittiler. Grup bir süre yürüdükten sonra bir vadiye ulaştı.

Öğrencilerine paranın önemsizliğini kanıtlamak isteyen Rabi Şimon, kendisini başarılı kılması için Evrenin Yaratıcısına kısa bir dua etti ve duasının sonunda "Ey vadi, vadi! Altın dinarlarla dolmanı

emrediyorum!" diye seslendi.

Öğrencilerin hayret dolu bakışları arasında toprağın içinden altın dinar sikkeleri çıkmaya başladı. Bu durum, vadi tamamen altın dinarlarla dolana kadar devam etti.

"Kimin altın dinarlara ihtiyacı varsa gelsin ve canının çektiği kadar alsın" diye ilan etti Rabi Şimon öğrencilerine.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
167'de

Rabi Yose A-Gelili'nin Özel Kanunu

Yaprak 76 Bet-Amikdaş'a adanan bir malın, “*ekdeş*”e (Bet-Amikdaş'ın hazinesi) ait olduğunu herkes bilir. Bu yazımızda, Rabi Yose A-Gelili'nin bu konudaki görüşünü öğreneceğiz. Rabi Yose A-Gelili'ye göre, bir malın Bet-Amikdaş'a adanmış olmasına rağmen hâlâ sahibine ait olduğu özel bir durum vardır!

Şimdi gelin bu konuyu anlamak için öncelikle *korban* türlerine biraz dikkatle bakalım. Bazı *korbanlar* *Mizbeah* üzerinde tamamen yakılır; bazı *korbanlar*nsa belli kısımları yakılırken, etleri yalnızca Koenler tarafından yenilir. Bu *korbanlar* “*Kodşe Kadaşim*” (en yüksek kutsiyet düzeyindekiler) olarak adlandırılır. Diğer yandan, bazı *korbanlar* vardır ki, yine belli kısımları *Mizbeah*'ta yakılıp, belli kısımları Koenler tarafından yenirken, geri kalan etler *korban* sahipleri tarafından yenir. Bu tipteki *korbanlara* ise “*Kadaşim Kalim*” (hafif kutsiyet düzeyindekiler) adı verilir.

Rabi Yose A-Gelili'nin görüşüne göre, “*Kadaşim Kalim*” sınıfındaki *korbanlarda*, *korbanı* adayan kişi onun sahibi olarak kalır. Bu nedenle, örneğin, eğer bir kişi *korbanı* bir kadına vererek “işte sen bu *korbanla* benim için ayrı ve özel kılınıyorsun” derse, kadını kendisine eş olarak almış olur; çünkü ona, kendisine ait bir malı vermiştir (bkz. sayfa 79).

Talmud Yayınları

Yaprak 77 Talmud'daki yapraklar ön ve arka olmak üzere ikişer yüzden, yani sayfadan oluşur. Bu yaprakta, tüm Talmud Bavli'nin en kısa sayfası yer almaktadır. Söz konusu sayfada sadece dokuz sözcük vardır. Bunun sebebi, bu sayfada *Tosafot*'un çok uzun bir açıklamasının yer alıyor olmasıdır.

Gelin, bu vesileyle, kısaca “*Şas*” olarak da adlandırılan Talmud Bavli'nin çeşitli yayın nüshalarından bahsedelim.

Herkesin bildiği üzere, Talmud Bavli'yi, en son *Amoralar* Rav Aşe ve Ravina düzenlemişlerdir. O günlerde Talmud Bavli el yazısıyla kâğıda geçirilirdi ve sabit yapraklar şeklinde düzenlenmemişti. Talmud'un bütünüün tam bir set halinde ilk kez basılması, ancak günümüzden beş yüz yıl kadar önce Venedik şehrinde, Daniyel Bomberg'in matbaasında gerçekleşmiştir. O nüshada, artık Talmud sayfasının günümüzde aşına olduğumuz yapısı – ortada *Gemara*, sayfanın iç kısmında Raşi'nin açıklaması ve dış kısmında da *Tosafot*'un açıklaması – yer almaktaydı.

Kim Kimdir?

Babil'deki Üçüncü-Dördüncü Nesil Amoraim

Bazı Öğretileri

Rav Hiya bar Aşe'nin en ünlü öğretileri şöyledir:

Netilat yadayim yapılırken, eller yıkandıktan hemen sonra *beraha* söylemek gerekir.

Talmid hahamlar için ne bu dünyada ne de Gelecek Dünya'da rahat vardır. Pasukta söylendiği gibi: “*Kuvveten kuvvete gidecekler ve Tsiyon'da Tanrı'ya görüneceklerdir*” (Teilim 84:8).

[Hahamlarımız] neden “*mayim*

aharonim [Birkat Amazon'dan önce elleri yıkamak] zorunludur” demişlerdir? Çünkü [yemek sonrasında bazen ellerde] Sedom tuzu vardır ve gözleri kör eder.

Bir *talmid hahamın*, gururun sekizde birinin sekizde birine sahip olması gerekir.

Ayrıca Rav Hiya bar Aşe “*tahanunim*” (af dileme duaları) sırasında yere her kapanışında “Merhametli [Tanrı] bizi *yetser aradan* (kötü eğilim) kurtarsın” derdi.

**Rav Hiya
bar Aşe**

Bundan yaklaşık yüz yirmi yıl önce, Vilna'daki "Dul Hanım ve Ram Kardeşler" matbaasında *Şas*'ın yeni bir nüshası basılmıştır. Bu nüshada Talmud Bavli'nin farklı ciltlerine çeşitli yeni açıklamalar da ilave edilmiştir ve böylece bu nüsha, günümüze kadar tüm Yahudi cemaatlerinde, öğrenimde kullanılan *Gemara* olarak kabul görmüştür.

Omuzda Taşınan Kuzu İçin Daha Düşük Para Cezası

Yaprak

78

Belirli bir kural için önerilen olası bir açıklamaya "*sevara*" adı verilir. Gelin kutsal *Tannaların* söyledikleri iki *sevarayı* öğrenelim.

Daha önce de gördüğümüz gibi (bkz. sayfa 159) bir kişi bir boğa (büyükbaş hayvan) çalıp satar veya keserse, boğanın sahibine boğanın değerinin **beş** katını, eğer bir kuzu (küçükbaş hayvan) çalıp satar veya keserse, hayvanın değerinin

dört katını ödemekle yükümlüdür. *Gemara* bu yaprakta aradaki bu farkın sebebini araştırmaktadır.

Sahi, sebep nedir?

Gemara Amoraların söyledikleri iki *sevarayı* aktarmaktadır:

Rabi Meir şöyle der: Bir boğa çalındığı zaman, sahibi, o boğayla yapabileceği işleri yapamayacak hale gelir. Bu nedenle hırsız beş kat ödeme yapmalıdır. Buna karşılık kuzu bir iş hayvanı değildir. Dolayısıyla hırsız, daha az kayba sebep olduğundan, kuzu için dört kat ödeme yapar.

Raban Yohanan ben Zakay ise başka bir *sevara* önermektedir: Bir boğa büyük ve güçlüdür. Hırsız onu, çaldığı yerden ancak çekerek götürebilir. Buna karşılık kuzu daha hafiftir ve onu omuzlarına alarak kaçar. Hırsızın kuzuyu omuzlarına alması onun adına küçük düşürücü bir durumdur ve Tora onun yaşadığı bu küçük düşme duygusu sebebiyle cezasını hafifletmiştir.

Tora'nın Ödülü (devam)

"Ama şunu bilin ki" diye devam etti Rabi Şimon, "burada her ne alırsanız, Gelecek Dünya'daki ödülünüzden indirilecektir. Çünkü Tora'nın ödülü bu dünyada değil, Gelecek Dünya'dadır!"

Rabi Şimon'ın *tsadik* öğrencileri

altın dinarlara ellerini sürmediler! O andan itibaren zengin arkadaşlarını kıskanmadılar, çünkü Gelecek Dünya'da onları da büyük bir ödülün beklediğini artık gayet iyi biliyorlardı (*Yalkut Şimoni, Mişle, Perek 31*).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Soyguncunun Nesi İyi?

Yaprak

79

Bu yazımızda “*ganav*” (hırsız) ile “*gazlan*” (soyguncu) arasındaki farkı öğreneceğiz.

Ganav, hırsızlığı gizlice, kimsenin görmediği bir şekilde yapar, çünkü yakalanmaktan korkar. *Gazlan* ise gün ışığında insanlardan utanmaksızın gasp eder.

Daha önce bir hırsızlık durumunda “*kefel*” (iki kat), küçükbaş veya büyükbaş bir hayvan çalıp onu satma veya kesme durumunda ise “*arbaa va-hamişa*” (duruma göre dört veya beş kat) ödeme yapmak gerektiğini öğrenmiştik. Ama bu kural sadece *ganav* için geçerlidir. Buna karşılık eğer bunları bir *gazlan* yaparsa, sadece gasp ettiği malın bedelini öder.

Neden?

Gemara’nın açıklamasına göre Tora, *ganav*la ilgili kuralı özellikle ağırlaştırmıştır, zira *ganav*, Kutsal ve Mübarek Tanrı’yı küçümseyerek davranmıştır!

Nasıl mı küçümsemiştir?

Çünkü *ganav*, insanların kendisini görmelerinden korktuğu için hırsızlığı gizlice yapmaktadır. Bir hırsızın gerçekten de korkması gerektiğini anlamaktadır, ama o, Kutsal ve Mübarek Tanrı’dan değil, sadece insanlardan korkmaktadır. Oysa Tanrı her şeyi görmektedir! Bunun cezası ağırdır, çünkü kişinin insanlar karşısında duyduğu korku Kutsal ve Mübarek Tanrı’dan duyduğu korkudan nasıl daha fazla olabilir?!

Buna karşılık soyguncunun durumu farklıdır. Her ne kadar o da Tanrı’dan korkmadığını ortaya koyan bir davranış içindeyse de, en azından insanlardan da korkmamaktadır. Böylece *ganav*dan farklı olarak, insanlar karşısındaki korkusu, Tanrı’ya olan korkusundan daha fazla değildir.

Bir Keçinin Hikâyesi

Yaprak

80

Bu yapraktaki *Gemara*, Tora’nın her bir *mitsvasını* ve kutsal Hahamlarınızın talimat ve kanunlarının her birini gözetme konusunda ne kadar titiz olmak gerektiğini bize öğretebilecek ilginç bir olayı aktarmaktadır.

Şöyle anlatmaktadır *Gemara*: Erets-Yisrael’de yaşayan bir *hasid* vardı. Günlerden bir gün kendisini iyi hissetmedi. *Hasid*, doktorlara başvurdu ve onlar onu muayene ettikten sonra, tedavi olarak her sabah keçi sütü içmesi gerektiğini söylediler. Evine bir keçi getirildi ve dışarı çıkıp etrafa zarar vermemesi için bir halatla adamın yatağının ayağına bağlandı. Böylece *hasid* her sabah onun sütünü içmeye başladı.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael’deki Üçüncü Nesil Amoraîm

Erets-Yisrael’deki Sihnin şehrinde yaşamış ve orada gömülmüş olan bir Haham, bir *agada* ustası ve misalleriyle tanınan bir bilgeydi. *Gemara*’da yalnızca söylemiş olduğu *agada* öğretileriyle yer almaktadır. *Midraş* eserlerinde de ona ait onlarca *deraşa* ve *agada* öğretisi bulunur. Bunların çoğunu, Rabi Levi’nin adıyla aktarmıştır. Rabi Levi, son *Amoraîm* nesillerinde yaşamış, *deraşaları* ve *agada* öğretileri *Midraş* eserlerinde çokça

görülen bir *Amoraydı*. Rabi Yeoşua DeSihnin ayrıca Rav Yohanan’ın adıyla da *deraşa* ve *agada* öğretileri aktarmıştır. Bir yerde de Rabi Yeoşua ben Levi’den aktardığı bir *deraşa* vardır.

Rabi Levi’nin adıyla söylenen farklı öğretilerde onunla birlikte anılan *Amoralar* arasında Rabi Papay’ın oğlu Rabi Aba, Rabi Mani DeŞaav, Rabi Koen, Rabi Yeuda ben Guryon ve Rabi Hanina bar Şilka sayılabilir.

**Rabi
Yeoşua
DeSihnin**

Bir gün *hasid*in *tsadik* arkadaşları onu ziyarete geldiler. Ama evine girip keçiyi gördükleri zaman hemen dışarı çıktılar! Neden? Çünkü Hahamlarımız Erets-Yisrael’de keçi yetiştirmeyi yasaklamışlardı ve arkadaşları, *hasid*in nasıl olup da evinde bir keçi tuttuğunu anlamamışlardı. *Hasid*in hastalığı ölümcül değildi ki! (*Maarşa*’ya göre).

Hahamlarımız Erets-Yisrael’de keçi yetiştirmeyi neden yasaklamışlardır? Çünkü keçiler tarlalardaki mahsulü mahvederler ve Erets-Yisrael’in bayındır hale getirilmesine engel olurlar.

Yeoşua bin Nun’un Koyduğu On Koşul

Yaprak

81

Yeoşua bin Nun Bene-Yisrael’i Erets-Yisrael’e soktuğu zaman, ülkeyi kabileler arasında paylaşmış, her kabile kendine ait bir toprak mirası almıştı. Yeoşua bin Nun ülkeyi paylaştığı zaman, bu toprak miraslarının yalnızca, onların önüne sunduğu on koşulu yerine getirmeleri şartıyla onlara ait olacağını söylemiştir. Bu koşullardan birine göre, bir kişinin topraklarında bir orman varsa, ağaçlar arasında biten otları yemek üzere gelen davar sürülerini oradan kovmayacaktı, çünkü onun ihtiyaç duyduğu şey ağaçlardır ve davar sürüleri ağaçlara zarar vermekte değildir.

Gemara daha sonraları Kral Şelomo’nun da bir kanun koyduğunu anlatmaktadır. Bu kanuna göre, bir kişinin tarlası varsa ve burası iki yer arasında geçit görevi görüyorsa, bu kişi, tarladan geçişin ürünlere zarar vermeyeceği dönemlerde başka insanların buradan geçmesine izin vermek zorundaydı.

“Peraşa Okuma” Uygulamasını Kim Koydu?

Yaprak

82

Bu yazımızda ilginç bir konuyu açıklığa kavuşturacağız. Neden kutsal Şabat günleri ile Pazartesi ve Perşembe günlerinde *peraşa* okuruz?

Bu yaprakta öğrendiğimize göre, her Pazartesi, her Perşembe ve her Şabat günü *peraşa* okuma uygulamasını Moşe Rabenu tesis etmiştir (Rambam). Moşe Rabenu Bene-Yisrael’in çölde Tora öğrenmeden üç gün yolculuk etmesi sonucunda artık Tora’yı “tatlı” bulmadıklarını görünce (*Maarşa*), Moşe Rabenu, bir Yahudi’nin Tora öğrenmeden üç gün geçirmemesini temin etmek üzere her Pazartesi, her Perşembe ve her Şabat günü Tora okunmasını kanunlaştırmıştır.

Moşe Rabenu’nun koyduğu bu kanuna göre Pazartesi ve Perşembe günleri Tora’ya sadece bir kişi kalkardı. Daha ileride Ezra A-Sofer, Pazartesi ve Perşembe günlerinde Tora’ya üçer kişi kaldırılmasını uygulamaya sokmuştur (Rambam).

Şabat günü Minha duasında *peraşa* okuma uygulamasını yürürlüğe sokan da yine Ezra A-Sofer’dir. Ezra A-Sofer bunu, ağır işleri nedeniyle hafta içinde sinagoga gelmekte zorlanan kişileri düşünerek yapmıştır. Bu kişilerin, en azından bir kez daha Tora’nın okunuşunu dinleyebilmeleri için Şabat günü Minha duasında da *peraşa* okunmasına karar vermiştir.

MASEHET BABA KAMA
PEREK 8:
AHOVEL

İnsana Zarar Verenle Mala Zarar Veren Arasındaki Fark

Yaprak 83 Bu yaprakta *Masehet Baba Kama*'nın "Ahoval" başlıklı sekizinci *perek*i başlamaktadır. Bu *perek*, bir insanın başka bir insana verdiği bedensel zararları ele alır. *Perek* içinde, bir başka insana bedensel zarar veren birinin ödediği tazminatla, başka birine ait bir hayvana veya mala zarar veren kişinin ödediği tazminat arasında temel bir fark olduğunu öğreniyoruz. Bu büyük fark, bir hayvan veya mala zarar veren kişinin sadece zararın değerini ödemekle yükümlü olmasına karşılık, insana zarar veren kişinin "hamişa devarim" (beş tazminat) ile yükümlü hale gelmesidir.

Bu beş tazminat şunlardır:

- a. *Nezek* (zarar) – sebep olunan zararın parasal değerini ödemek.
- b. *Tsaar* (acı) – diğer kişiye vurduğu sırada ona çektirdiği acı için ödeme yapmak.
- c. *Ripuy* (tedavi) – bedensel zararı gören kişinin tedavi masrafları için ödeme yapmak.
- d. *Şevet* (iş kaybı) – bedensel zararı gören kişinin, bu nedenle çalışamamasından kaynaklanan gelir kaybını ödemek.
- e. *Boşet* (utanç) – bedensel zararı gören kişinin, aldığı darbe sırasında duyduğu utancın tazminatını ödemek.

Bir hayvana veya bir mala zarar veren kişi bu ödemelerin sadece ilkinin yapmakla yükümlüdür.

Boğasının Verdiği Zararı Ödemeyen Adam

Yaprak 84 Yahudilerin yaşadığı her yerde, parasal davaları Tora'nın kanunlarına uygun olarak karara bağlayacak *bet din*ler (Tora mahkemeleri) bulunur. Bir keresinde, bir boğa, bir insana boynuzuyla saldırarak onu yaralamıştı. Zarar gören adam, boğanın sahibine karşı bir Tora davası açmak üzere *bet dine* başvurdu ve *bet din*in, boğanın sahibinin bu zarar için ne kadar para ödemekle yükümlü olduğunu tespit etmesini talep etti. Ama yargıçlar bu Tora davasında *alahayı* belirleyemeyeceklerini söyledikleri zaman adam çok şaşırıldı.

Neden karar veremiyorlardı?

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki Üçüncü Nesil Amoraim

Öğretileri ve Misalleri

Rav Papay, Rabi Yeoşua DeSihnin'in adıyla şöyle dedi: Bir kişinin karnı, [ölümünden] üç gün sonra yarılarak onun yüzüne düşer ve "İçime soktuklarını [geri] al" der.

Bir başka öğreti: Yisrael halkı cevize benzetilir. Bir cevizin dört kabukla çevrili olmasınabenzersel, Yisrael halkı Mısır'dan çıktığı zaman, Moşe onları, aralarında barınan *Şehina*'nın etrafını saran dört sancak halinde düzenlemişti. Pasukta söylendiği gibi: "Ve

Buluşma Çadırı... kampların arasında yolculuk ediyordu" (Bamidbar 2:17). Ayrıca ceviz, çocuklar için bir oyun, krallar için de bir keyif teşkil eder. Buna benzer şekilde, Yisrael halkı hak ettiği zaman, peygamberin "*Krallar, senin eğitimlerin olacak*" (Yeşayau 49:26) şeklindeki vaadi gerçekleşecek, onlardan keyif alıp bilgeliklerinden yararlanacaklardır. Ama günah işledikleri zaman, "*Tüm halkım için gülünç hale geldim*" (Eha 3:14) ağıtı gerçekleşecektir.

Rabi
Yeoşua
DeSihnin

Çünkü bir *bet din* bir davaya yalnızca içinde “*musmah*” olan yargıçlar varsa bakabilir. *Musmah* yargıçtan kasıt şudur: Moşe Rabenu kendi dönemindeki ileri gelenleri birer yargıç olarak yetkilendirmişti. Bu yetkiye “*semiha*”, yetkiyi alan yargıçlara da “*dayanim musmahim*” adı verilir. Böylece her nesil bir sonraki neslin yargıçlarını yetkilendirmiştir. Dolayısıyla bir yargıcın *musmah* olabilmesi için, önceki neslin *musmah* yargıçları tarafından yetkilendirilmiş olması gerekir. İşte bu tipteki davalara sadece Moşe Rabenu’ya kadar kopmadan gitmiş zincirle yetkilendirilmiş *musmah* yargıçlar bakabilir. Ne var ki bu zincir kopmuştur ve günümüzde *musmah* yargıçlar bulunmamaktadır. Yine de önceki nesillerde, *musmah* olmayan yargıçların da “yaygın görülen konularda” bir davaya bakabilmelerine izin verilmiştir. Fakat bir boğanın bir insana boynuzla saldırması yaygın görülen bir durum sınıfında değildir.

Çekilen Acı Nasıl Ölçülebilir?

Yaprak

85

Başka birinin zarar görmesine neden olmuş bir kişinin, ona “*hamişa devarim*” (beş tazminat) ödemesi gerektiğini öğrenmiştik. Bu beş tazminattan biri de *tsaar*, yani çekilen acının tazminatıdır. Örneğin, eğer bir kişi, Tanrı korusun, arkadaşının kolunu kestiye, onun çektiği acıyı da tazmin etmelidir.

Tsaar için ne kadar para ödemek gerektiğini bulmak için, çekilen acıyı “ölçmek” gerekir. Peki, ama acı nasıl ölçülebilir?

Bu yapraktaki *Gemara* bu konuyu ele almakta ve kol kesmenin iki yolu olduğunu belirtmektedir: **a.** Kişinin acı çekmemesini sağlayan bir uyuşturucu ilaçla. **b.** Uyuşturucu olmadan; ve o zaman... çekilen acılar korkunçtur. *Tsaar* bedeli şöyle açıklığa kavuşturulur: Eğer kolu – örneğin kangren olduğu için – kesilmesi gereken bir kişi varsa, acaba bu kişi acı çekmeme amacıyla, kolunun uyuşturucu ilaçla kesilmesi için ne kadar para ödemeye hazırdır? *Tsaar* ödemesinin bedeli işte bu şekilde belirlenir.

Zavallı Yaralı

Yaprak

86

Yosef çok enerjik biriydi. Geçen kış evinin içinde su sızıntısı olduğunu fark etti. Evinin kiremit çatısını taşıyan kalaslardan biri çürümüşü. Aynı gün Yosef ahşap inşaat malzemeleri satan bir yere gitti. Bir kalas satın alıp güçlü omuzlarına yükledi ve evine doğru yola koyuldu.

Ne yazık ki, evine beklediği kadar çabuk ulaşamadı. Nasıl olduğunu bilmiyordu, ama yolda bu kalasla yürürken yaşlı bir adama çarpmıştı. Adamcağız gözünden yaralanmış ve gözlükleri de kırılmıştı. Yosef hemen kalası bıraktı, zavallı adamla ilgilendi ve onu hastaneye kadar bırakmadı. Sonraki günlerde de Yosef adamı her gün ziyaret ederek tekrar tekrar özür diledi.

Yargıçlar Yosef’in yaralıya ne kadar para ödemesi gerektiğini belirlemeleri istendiği zaman şöyle dediler: *Nezek, tsaar, ripuy, şevet*. Bu terimleri daha önce yaprak 83’te öğrenmiştik. Yaralının oğulları bir soru sordular: “Sayın yargıçlar! Neden Yosef’i *boşet* ödemesiyle de yükümlü kılmıyorsunuz? Babamız bu yaralanma olayı nedeniyle utanç da yaşadı!”

Yargıçlar cevap verdiler: *Boşet* ödemesi, yalnızca başkasını kasıtlı bir şekilde utandıran biri tarafından ödenir. Ama onu kasıt olmaksızın utandırdıysa, *boşet* ödemesiyle yükümlü hale gelmez.

Rabi Eliezer ben Urkenos’un Tora Sevgisi

Rabi Eliezer’in babası Urkenos’un geniş tarlaları vardı ve bunları oğulları sürüyor ve geliştiriyordu. Bir gün, tarlaları arasında dolaşırken, Urkenos, oğu Eliezer’i bir yandan tarlayı sürüp bir yandan da gözyaşları içinde

ağlarken buldu. “Neden ağlıyorsun oğlum?” diye sordu telaşla. “Kardeşlerin düz yerde tarla sürerken sen bunu dağlık yerde yapıyorsun ve işin daha ağır diye mi üzülüyorsun?!”

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
173’te

Kötü Eğilimine Üstün Gelen Kişi Büyük Ödüle Hak Kazanır

Yaprak 87 “Rabi Hanina şöyle dedi: *Gadol a-metsuve ve-ose, mi-mi şe-eno metsuve ve-ose* – Emir almış olup yapan, emir almamış olup yapandan büyüktür.” Başka bir deyişle, yükümlü olduğu bir *mitsvayı* yerine getiren kişi, yükümlü olmadığı bir *mitsvayı* yerine getiren bir kişiden daha büyük ödüle hak kazanır.

Neden?

Rişonim Dönemi otoritelerimiz buna iki sebep vermişlerdir:

Baale A-Tosafot’un açıklamasına göre (*Kiduşin* 31a, “*Gadol*”), bir *mitsvayı* yapmakla yükümlü olan kişi, Tanrı korusun, onu yapmayı başaramayıp yükümlülüğünü yerine getiremeyebileceğinden dolayı endişe içindedir. Bu nedenle daha büyük bir ödülü hak eder.

Ran’ın (Rabenu Nisim) açıklamasına göre (*Deraşot A-Ran, A-Deruş A-Hamişi*), bir kişi bir *mitsvayı* yerine getirmekle yükümlü olduğu zaman, *yetser ara* (insanın kötü eğilimi) onu *mitsvayı* yerine getirmemeye ikna etmek için daha büyük bir baskı uygular. Bu nedenle o kişinin ödülü büyüktür, çünkü *mitsvayı*, yükümlü olmayan birinin başa çıkmak zorunda olmadığı kuvvetli bir *yetser araya* üstün gelerek yerine getirmiştir.

Uşa’da Konulan Kanunlar

Yaprak 88 Bu yaprakta *Gemara*, Uşa şehrinde yürürlüğe konan bir *takanayı* (Hahamlarca koyulan kanun) hatırlatmaktadır.

Uşa, Galil bölgesinde Yahudilerin yaşadığı bir yerd ve Yerusalayim’den sürgüne çıkmış olan Büyük *Sanedrin* (Yahudilerin en yüksek kanuni mercii), bir dönem Uşa’ya yerleşmişti. Büyük *Sanedrin*’in Uşa’da koyduğu *takanalar* “*Takanot Uşa*” diye adlandırılır ve Talmud’ın çeşitli yerlerinde, “Uşa’da şöyle bir kanun koymuşlardı” sözlerini görmekteyiz.

Midraş’ta (*Şir Aşirim Raba* 2) anlatıldığına göre, Romalıların bundan bin dokuz yüz yıl kadar önce koydukları zulüm kanunları dönemi sona erdikten sonra Yisrael’in Hahamları Rabi Yeuda, Rabi Nehemya, Rabi Meir, Rabi Yose, Rabi Şimon bar Yohay, Rabi Yose A-Gelili’nin oğlu Rabi Eliezer ve Rabi Eliezer ben Yaakov bir araya gelip Uşa’da tekrar bir Tora merkezi kurmuşlar ve “Tora öğrenmiş olan herkes ve Tora öğrenmemiş, ama öğrenmek isteyen herkes gelsin ve Uşa’da Tora öğrensin” duyurusunda bulunmuşlardır. Bu şekilde çok sayıda Haham Tora öğrenmek üzere bu şehirde bir araya gelmiştir.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael’deki Birinci Nesil Amoraim

Adı *Masehet Hulin*’de geçmektedir. Orada Rabi Şimon ben Lakiş ve Rabi Şimon ben Elyakim’le birlikte, *terefot* (hayvanları *kaşer* olmaktan alıkoyan sağlık sorunları) kanunları hakkında Rabi Yohanan, Rabi Elazar ve Rabi Hanina’dan farklı görüş belirtmektedir. Adı geçen diğer Hahamlar Erets-Yisrael’deki ilk *Amoralardı*; dolayısıyla, anlaşıldığı kadarıyla Rabi Mani bar Patiş de onlarla

aynı nesle mensuptu.

Bir öğretili: Her kim öfkelenirse, Göklerden onun için büyüklüğe karar verilse bile – o mevkiden indirilir. Ve bunu, David’in kardeşi Eliav’dan öğreniyoruz. Eliav, kardeşi David’e davar sürüsünü terk ettiği için öfkelenmiş ve bu nedenle Peygamber Şemuel tarafından kral olarak seçilmemişti.

Rabi Mani
bar Patiş

Kim Zararı Ödemekten Muaf?

Yaprak

89

Bazı insanlar vardır ki, zarar verseler bile ödeme yapmaktan muaftırlar; ama başka biri onlara zarar verdiği takdirde, bu kişi onlara ödeme yapmakla yükümlüdür! Bu yazımızda bu konuyu ele alacağız.

Kimdir bu insanlar?

İki grup vardır:

I. Grup: Katan (küçük çocuk). *Mitsvalardan* sorumlu olma yaşına gelmemiş bir çocuk, henüz zihinsel gelişimini, verdiği zararlar nedeniyle yükümlü hale gelecek kadar tamamlamış sayılmaz ve bu nedenle onu böyle bir zararın tazminatını ödemekle yükümlü kılmak olanaksızdır. Şunu belirtmekte önem vardır ki, şayet sürekli zarar veren ve çılgınca hareketler yapan bir çocuk söz konusuysa, *bet din*, onun bu davranışını kesmesi için gerekeni yapar. Benzer bir şekilde, böyle bir küçüğün, verdiği zararların tazminatını büyüdüğü zaman ödemesi yerinde olacaktır (*Mişna Berura* 343:9). **Şote (zekâ özürü):** Zekâ özürü, akıldan yoksun bir kişiyi, verdiği zararlar nedeniyle yükümlü kılmak mümkün değildir.

II. Grup: Kadın. Evli bir kadının tüm malları [şayet aksini gerektirecek bir tercihte bulunulmadıysa (bkz. sayfa 69 ve III. Kitap, sayfa 159)] kocasına aittir. Bu nedenle bir kadın zarar verse bile, bu zararı ödeyecek parası yoktur... **Eved Kenaani.** Yabancı bir kölenin tüm parası, efendisine aittir ve bu nedenle ödeme yapamaz. Ama bu iki örnekte, eğer kadın boşanmış veya dul kalmışsa ve *eved Kenaani* azat edilmişse, daha önce vermiş oldukları zararı tazmin etmekle yükümlü hale gelirler.

İki Tokat

Yaprak

90

Bu yaprakta “utanç” durumunun farklı tezahürleri olabileceğini öğreniyoruz.

Siz neyi kastettiğimizi sormadan önce, biz hemen konuyu açıklayalım.

Bir kişi bir başkasının yüzüne tokat attıysa, ona “*boşet*” adı verilen utanç tazminatını ödemekle yükümlüdür; zira daha önce öğrendiğimiz üzere, bir başkasını kasıtlı olarak utandıran kişi ona tazminat ödemek zorundadır.

İşte size bir örnek: İki zıpır delikanlı bir adamın yüzüne tokat atmışlardı.

İkisi, yüzüne tokat atma suretiyle onu utandırmış olmaları nedeniyle bu adama yapmaları gereken “*boşet*” ödemesinin tespiti için derhal *bet dine* getirildi.

Ama çok şaşırtıcı bir şey oldu. Gençlerin her biri için farklı bir “*boşet*” tutarı belirlendi. Anlaşılan, aralarından biri adama elinin **içiyle** tokat atmışken, diğeri tokadı elinin **tersiyle** atmıştı.

Gemara, elin tersiyle atılan tokadın, normal tokata göre daha küçük düşürücü olduğunu belirtmektedir. Ve böyle bir tokat daha büyük bir hakaret sayıldığından, sebep olduğu utanç da daha yüksektir.

Günümüzde *bet din*, “*boşet*” ödemelerini tahsil etme yetkisine sahip değildir.

Rabi Eliezer ben Urkenos’un Tora Sevgisi (devam)

“Hayır; hayır” dedi Eliezer. “Gözyaşlarımın sebebi bu değil. Ben kutsal Tora’yı öğrenmeyi arzuluyorum, baba! Hahamlara gidip onlardan Tora öğrenmek istiyorum.”

Ne var ki babası, yirmi yaşını çoktan

geçmiş olan oğlunun, şimdi küçük bir çocukmuş gibi Tora öğrenmeye başlayabileceğine inanmadığı için ona bu konuda izin vermedi.

Eliezer tarlayı sürmeye devam etti; ve işte, ineği düştü ve ayağını kırdı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
175’te

Bir Talmid Haham'ın Onuru

Yaprak 91 Neler yaptıklarını önceki yazımızda anlattığımız iki zıpır delikanlının bu olumsuz tutumlarından vazgeçtiklerini ne yazık ki söyleyemiyoruz. Sadece doğru yola dönmemekle kalmadılar, yeni kabahatlar işlemeye de devam ettiler.

O olaydan birkaç hafta sonra, sokaktan geçen iki kişiye bağırarak küfürler ettiler. Kendi kendilerine, “Bir keresinde, başkasına sadece sözel olarak hakaret eden kişinin *boşet* ödemesiyle yükümlü olmadığını öğrenmiştik” diye düşünüyorlardı. Bu düşünceyle, hiç utanmadan o iki kişiye bağırıma devam ettiler.

Ama iki genci acı bir sürpriz bekliyordu. Anlaşılan bu düşüncelerinde hatalıydılar. Şikâyet sonucu huzuruna çıkarıldıkları *bet din* onları ödeme yapmakla yükümlü kıldı! Neden?

Anlaşılan, bağırarak o iki kişiden biri bir *talmid haham*dı. Ve bir *talmid haham* söz konusu olduğunda özel bir *alaha* vardır. Ona sözel olarak hakaret eden kişi ödeme yapmakla yükümlüdür. Rambam'ın konu hakkındaki hükmü böyledir. Çünkü bir *talmid haham* aynı zamanda Tora'nın da temsilcisidir.

Sabah Kahvaltısı

Yaprak 92 Sevgili çocuklar! Her sabah kahvaltı etmeye özen gösteriyor musunuz? Eğer cevabınız evet ise, doğru ve yerinde bir davranış sergiliyorsunuz demektir. Bunu şimdiki yaprakta öğreniyoruz.

Gemara “*pat şahrit*” (sabah ekmeği) yiyen – yani kahvaltı eden ve ekmek yiyen – bir kişinin farklı meziyetlerini saymaktadır. Örneğin *Gemara*, eğer altmış kişi koşuyorsa, içlerinde *pat şahrit* yemiş olan kişinin hepsinden daha hızlı koşacağını ve onu kimsenin yakalayamayacağını söylemektedir. *Gemara* bu şekilde bize, *pat şahrit* yemenin insana bol enerji verdiğini öğretmeyi amaçlamaktadır.

Gemara bunun yanında, sabah tuzla ekmek yiyen ve su içen bir kişinin, kendisini seksen üç hastalık türüne karşı bağışık hale getirdiğini söylemektedir!

Gemara'nın bu sözleri ışığında, “*Şulhan Aruh*”, her insanın, kendisini *pat şahrit* yemeye alıştırmasının yerinde olacağını belirtmektedir. “*Tur*” da şöyle yazar: “Ve insanın kendisini, Ulu Yaradan'a yönelik ibadet için sağlıklı ve kuvvetli olma adına sağlığını korumak üzere uygun ölçüyle ve uygun davranışla yaşamaya alıştırması bir *mitsvad*ır.”

Özür Dilemek!

Yaprak 93 Yaprak 93'te *Masehet Baba Kama*'nın “*Ahovel*” başlıklı sekizinci *perek*i son bulmaktadır.

Gemara'da, arkadaşını yaralayan veya bereleyen bir kişinin, ondan açık bir şekilde ve kayıtsız şartsız özür dilemekle yükümlü olduğunu ve şayet öyle yapmazsa, üzerinde bir günahla kalacağını öğreniyoruz. *Gemara*'nın söylediğine göre, bedensel zararı veren kişi (*mazik*), zarar gören kişiye (*nizak*) gereken tüm tazminatları ödemişse bile, günah, zarar gören kişi onu affedene kadar onun üzerinde kalacaktır.

Öte yandan, bir *alahaya* göre de, zararı veren kişi gelip özür dilediği takdirde zarar gören kişinin onu affetmesi gerekir. Bunu yapmadığı takdirde “gaddar” addedilir.

Bu yaprakta bir başka *alaha* daha öğreniyoruz: Bir kişinin, kendisine kötülük etmiş birinin Gökler tarafından cezalandırılması için dua etmesi yasaktır!

MASEHET BABA KAMA
PEREK 9:
AGOZEL ETSİM

“Pea” Mitsvası Olarak Ekmek Vermek

Yaprak

94

Pea mitsvası hakkında birkaç vesileyle bilgi almıştık. Şimdi ele almak istediğimiz konuya geçmeden önce bu *mitsvayı* kısaca tekrarlayalım: Bir tarla sahibi, tarladaki mahsulün bir kısmını, fakirlerin gelip bundan kendilerine alabilmeleri için, hasat etmeden bırakmalıdır.

Değerli çiftçimiz Avigdor’u hatırlıyorsunuzdur. Avigdor Tora’nın tüm *mitsvalarını* titizlikle yerine getirirdi. *Pea mitsvası* da bir istisna değildi ve Avigdor her hasat döneminde tarlasının bir köşesini fakirlere bırakırdı. Bir yıl Avigdor tarlada biçilmemiş mahsul bırakmayı unuttu. Bundan dolayı çok üzgündü.

Ama bu yaprakta, *alaha* olarak karara bağlanmış bir görüşü öğreniyoruz. Buna göre Avigdor’un *pea mitsvasını* yerine getirme olanağı hâlâ vardır. *Gemara*, fakirler için *pea* bırakmayı unutmuş bir kişinin, biçmiş olduğu buğdaydan bir kısmı fakirlere dağıtmasının yeterli olacağını söylemektedir. Hatta eğer bir kişi *pea* bırakmayı unutarak hasat ettiği buğdayını öğütüp un haline getirdiyse, fakirlere bu undan dağıtmalıdır. Eğer öğüttüğü unla ekmek pişirmişse, fakirlere ekmek dağıtacaktır. *Pea mitsvasını* bu şekilde yerine getirmiş olur (Rambam).

Çalıntı İneğin Buzağısı

Yaprak

95

Masehet Baba Kama’da dokuzuncu *perek* – “*Agozel Etsim*” – akranının bir malını çalmış birinin durumunu ele almaktadır: Bu kişi hangi durumlarda bu malın kendisini geri vermekle yükümlüdür ve hangi durumlarda, çaldığı malın parasal karşılığını ödemelidir?

Şu olaya bir göz atalım:

Adamın biri ahırdan bir inek çalmıştı. Hırsız bu ineği en iyi şekilde yetiştiriyordu. Onu verimli otlaklara götürüyor, bol miktardaki sütünden yararlanıyor ve gece olduğunda ineği evinin bahçesindeki ahıra kilitliyordu. Bir sabah hırsız uyandı ve ahırdan bazı cılız sesler duydu. Anlaşılan, inek bir buzağı doğurmuştu! Ne de güzel!

Bir süre sonra hırsız *tesuva* yapmaya karar verdi. İneğin sahibine gelerek ineği, doğurduğu buzağıyla birlikte ona iade etmek istedi. Ama ineğin sahibi “Sevgili kardeşim” dedi ona. “*Gemara*, buzağının sende kalacağını söylüyor. Çünkü ben inekten ümidimi kesmiştim. Ve *alahaya* göre, bir malın sahibi ondan ümidini keserse, hırsız malın sahibine sadece malın bedelini ödemekle yükümlüdür. Malı geri vermesine gerek olmadığı gibi, malın değerini yükselten ilave şeyleri de vermez.”

Rabi Eliezer ben Urkenos’un Tora Sevgisi (devam)

Rabi Eliezer tarlayı artık ineğin yardımıyla süremeyecekti.

“İşim öylesine yarıda kalmış değil” diye düşündü Rabi Eliezer içinden. “Bu olay mutlaka Göklerden ayarlanmış olmalı. Benden bunu, işimi

bırakıp Tora öğrenmeye başlamam gerektiğini anlamam için bir işaret olarak değerlendirmem bekleniyor olsa gerek.”

Böylece Rabi Eliezer kalkıp elleri bomboş bir halde Yeruşalayim’e kaçtı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
177’de

İki Şişe Şarabın Hikâyesi

96 **Yaprak** Bir hırsız kasabanın sokaklarında dolaşıyordu. Birden gözleri bir evin vitrininde duran iki parlak şarap şişesine takıldı. Birkaç dakika içinde gizlice evin içine sokuldu ve o iki şişeyle birlikte dışarı çıktı.

Aradan altı ay geçti ve hırsızın kalbinde *teşuva* düşünceleri oluşmaya başladı. İki şişe şarabı sahibine iade etmeye karar verdi. Şişeleri almak üzere mahzene indiğinde, bir tanesinin içinde garip tortular oluşmuş olduğunu fark etti... Bu şişedeki şarap ekşimişti. Hırsız ne yapacağını bilemedi. Bir yandan, bir hırsızın, çaldığı malı sahibine iade edip “İşte malın önünde” diyebileceğini [ve başka bir ödeme yapmak zorunda olmadığını] anımsıyordu. Ama diğer yandan, acaba bozulmuş olan bu şarabı iade edebilir miydi?...

Gemara hırsızın bozuk malı iade edemeyeceğini söylemektedir. Neden?

Çünkü çalınan bir mal, değişime uğradığı anda, hırsızın malı haline gelir. Ve bu aşamadan itibaren hırsız, malın kendisini değil, hırsızlık anındaki değerini sahibine ödemekle yükümlüdür.

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Talmud Yerusalmi'de babasının adı bazen Guryon bazen de Gurya olarak geçmektedir. (Her iki şekilde de, Rav'dan duyduğu öğretileri aktarmaktadır.) Talmud Bavli'de ise babasının ismi her zaman Gurya olarak kullanılmaktadır.

Rav'ın öğrencilerinden ve onun adıyla *alaha* aktaran Hahamlardandır. Onun öğrencileri ve kendisinden *alaha* aktaranlar arasında Raba, Rav Helbo, Rava bar Mehasya, Rav Avin bar Rav Una, Rav Hisda, Rav Minyome bar Hilkiya ve Abaye bar Una sayılabilir.

Belirtildiği üzere, Rav Hama,

söylediği *alaha* ve öğretilerin çoğunu Rav'ın adıyla aktarmıştır ve kendi adına söylediği öğretiler yalnızca sayılı birkaç yerde kaydedilmiştir.

Talmud Yerusalmi'de Rabi Helbo'nun Rav Hama bar Gurya'nın adıyla aktardığı bir öğreti yer alır. Orada Rav Hama'nın bu öğretiyi Rav Hama bar Ukva'nın adıyla aktardığı ve onun da aynı öğretiyi Rav Yose ben Hanina'nın adıyla aktardığı belirtilmektedir. Buradan, Rav Hama bar Gurya'nın, Rav Hama bar Ukva'dan da Tora öğrendiği anlaşılmaktadır.

**Hama
bar Gurya
(Guryon)**

Antik Sikkeler

97

Yaprak Bu yazımızda madeni paraları ele alacağız. Her devlet madeni paralar basıp üzerlerine çeşitli resim ve simgeler işler. Bu binlerce yıldır süre gelen çok eski bir uygulamadır.

Bu yaprakta *Gemara*, bundan binlerce yıl önce, Avraam Avinu'nun zamanında basılan madeni paraların bir yüzünde Avraam ve Sara'nın, bir yüzünde de Yitshak ve Rivka'nın yer aldığını söylemektedir. *Baale A-Tosafot* bu sikkelerin üzerinde Atalarımızın ve Annelerimizin "resimlerinin" yer alıyor olmadığını vurgulamaktadır; zira insan sureti yapmak yasaktır. Bunun yerine, madeni paraların üzerinde "Avraam ve Sara" ile "Yitshak ve Rivka" isimleri yazılıydı.

Tora hakkındaki açıklamalarının sonunda, Ramban, bundan yaklaşık sekiz asır önce Ako'ya geldiği zaman, orada bir yüzünde badem ağacından bir değneğin, diğer yüzünde de ufak bir çömleğin hakkedildiği sikkeler gördüğünü yazar. Badem ağacından yapılmış değnek, Aaron A-Koen'in asasının (bkz. Bamidbar 17:23), ufak çömlek de, içine *man* konan çömleğin (bkz. Şemot 16:33) anısına işlenmişti.

Rabi Eliezer ben Urkenos'un Tora Sevgisi (devam)

Eliezer, Raban Yohanan ben Zakay'a geldi ve onun önünde yalvarmaya başladı: "Rabi, Bana Tora öğretin! Tora'nın sözlerini anlamayı, Tora'nın o hoş tadını algılamayı tüm kalbimle arzuluyorum!"

Raban Yohanan onu kabul etmeye razı oldu ve günler boyunca oturup onunla *Keriat Şema*, *Humaş* (Tora'nın beş kitabı)

öğrenerek Eliezer'i kendi başına Tora öğrenebilecek duruma getirdi. Böylece Eliezer tüm benliğini Tora öğrenimine verdi, bu dünyaya dair meseleleri aklından tamamen çıkardı ve kutsal Tora'da sürekli bir düzeyden diğerine yükselerek "Rabi Eliezer" haline geldi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
179'da

Refael'in Kutusu

Yaprak 98 Refael adında sevimli bir çocuğun, kişisel eşyalarını koyduğu ahşap bir kutusu vardı. Bu kutuyu büyük bir dikkatle korurdu. Bir keresinde kutunun kapak menteşelerinin kırıldığını fark edince, babası bunu tamir etmesi için bir marangoza götürdü.

Ertesi gün Refael'in babası onarılmış kutuyu almak üzere geri geldi. Ama ne yazık ki kutunun kapağının kırılmış olduğunu gördü! Marangoz özür dileyerek açıkladı: Kapağın menteşesini tamir etmeye çalıştığı sırada kapağın kendisi çatlayıp kırılmıştı.

Böyle bir durumda *alaha* nedir?

Bu yaprakta marangozun bu zararı ödemekle yükümlü olduğunu öğreniyoruz, çünkü bir iş erbabı bir eşya üzerinde çalışırken onu kırar veya bozarsa – zararı ödemekle yükümlüdür.

Sahte Banknotlar!

Yaprak 99 Bu yazımızda da paradan bahsedeceğiz – ama bu kez gerçek paradan değil, sahte paradan!

Ne yazık ki kendi başlarına sahte paralar basan, normal ve gerçek paralarla aynı şekle sahip madeni ve kâğıt paralar üreten ve sonra da bunları alışveriş için kullanan ve başkalarına veren bazı insanlar vardır.

Akiva ikinci el otomobil ticaretiyle uğraşmaktaydı. Günlerden bir gün bir müşterisi bir araba satın almak ve karşılığını da ceketinin cebindeki kalın bir deste banknotla ödemek istedi. Akiva bu banknotların sahte olabileceğinden endişe etti ve bu nedenle, kâğıt paraları incelemesi için bu konuda uzman olan bir döviz bürosuna gitti. Oradaki uzman, paraları kontrol etti ve Akiva'ya "Tamamdır, sorun yok. Banknotlar sahte değil" dedi.

Ve işte, aradan birkaç gün geçtikten sonra paraların aslında sahte olduğu ortaya çıktı! Akiva'yla döviz bürosundaki uzman, birlikte bir *rava* gittiler. *Rav* onlara, içinde bulunduğumuz sayfada öğrendiğimiz kuralı gösterdi. Buna göre para uzmanı, Akiva'nın elindeki sahte paraları, gerçekleriyle değiştirmekle yükümlüydü! Neden? Çünkü fikrine güvenilen bir uzmana başvurulduğu zaman, bu uzman hata ederse, hatasının sebep olduğu zararı karşılamakla yükümlüdür.

İskemle Yerine Sıralar

Yaprak 100 Şu olayı bir dinleyin. Reuven'in, yeni dairesi için mobilya satın alması gerekiyordu. Fiyat araştırması yaptı ve istediği mobilyaları satın alacak parası olmadığını anladı. Bu nedenle gerekli malzemeleri kendisi alıp bir marangoza vermeye karar verdi. Bu şekilde büyük miktarda parası cebinde kalacaktı.

Reuven pratik biriydi. Sadece birkaç gün içinde gereken tahta ve kalasları Şimon'ın marangozhanesine getirdi ve ona ayrıntılı bir plan verdi: "Bana 10 iskemle, 2 masa, 3 dolap ve bir komodinin hazırla."

Marangoz çok çalışkandı. On gün geçmeden Reuven'e telefon etti ve ona "Bayım! Her şey hazır!" dedi.

Neşeli bir heyecanla, Reuven hemen marangozhaneye geldi. Ama üzerlerinde “Reuven için” yazılı on tane oturma sırası görünce şaşkına döndü.

“Benim için mi?” diye sordu Reuven. “Ben on tane sıra değil, on tane iskemle ısmarlamıştım!”

“Özür dilerim” dedi marangoz. “Hata ettim, haklısın.”

Acaba Reuven marangoza ne kadar ödemelidir?

Gemara bazı durumlarda Reuven’in sadece düşük bir ücret ödemesi gerektiğini söylemektedir. Bu ücret, *Gemara*’nın kaydettiği birkaç farklı hesaplama yöntemiyle belirlenir.

Dallarda Neden Yedinci Yılın Kutsiyeti Yoktur?

Yaprak
101

Bu yazımızda *Şemita* yılına (yedinci yıl) dair önemli bir *alahay*ı öğreneceğiz.

Herkesin bildiği gibi, *Şemita* yılında yetişen ürünlerde “*keduşat şeviit*” (“yedinci yılın kutsiyeti”) bulunur. Bu nedenle söz konusu ürünlerin ticareti yapılamaz ve ürün sahipleri, onları sahipsiz ilan edip, herkesin serbestçe alabilmesini sağlamalıdır.

Acaba hiç kendinize şu soruyu sordunuz mu? Ağaçların dallarında neden *keduşat şeviit* yoktur? Onlar da *Şemita* yılında büyümüş ve gelişmiş değil midir?

İşte bu yaprakta *Gemara*, ağaçlarda ve dallarda *keduşat şeviit* olmadığını nereden bildiğimize açıklık getirmektedir. Kutsal Tora’mız şöyle demektedir: “*Toprağın dinlendiği [yılın] ürünü, sizin yemeniz içindir*” (Bear *peraşası*, Vayikra 25:6). Başka bir deyişle, *Şemita* yılının meyveleri yeme ihtiyacı için ayrılır. Buradan Hahamlarımız, yedinci yıla ait kutsiyetin yalnızca, yiyecek maddeleri gibi, “kendilerinden faydalanılmasıyla birlikte yok olan” şeylerde bulunduğunu öğrenmişlerdir.

Açıklayalım: Bir meyveyi yediğimiz zaman, yeme (yani ondan faydalanma) işlemiyle birlikte meyve de yok olmuş olur.

Buna karşılık, ağaç ve dallardan faydalanma amacıyla kömür yapmak istendiğinde, önce bunlar alınıp yakılarak “yok edilir”; başka bir deyişle, yakılmaları sonucunda ağaç olma özelliğini yitirirler. Ve elde edilen kömürden ancak bu aşamadan “sonra” faydalanılır. Bu nedenle ağaç ve dallarda *keduşat şeviit* yoktur.

Rabi Eliezer ben Urkenos’un Tora Sevgisi (devam)

Peki, tüm bu süreç boyunca Rabi Eliezer ne yemişti? Ne de olsa babasının evinden eli boş halde kaçmıştı ve hiç parası yoktu. Ama bu durum onun kararlılığını kırmamıştı. Rabi Eliezer uzun bir süre boyunca toprak parçaları yiyerek beslenmişti!

Raban Yohanan ben Zakay’ın diğer öğrencileri [bu beslenme şekli nedeniyle] Rabi Eliezer’in ağzından kötü bir kokunun gelmeye başladığını fark etmişlerdi. Gelip Raban Yohanan’a bu yeni öğrencinin ağzından ağır bir koku geldiğini anlattılar.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
181’de

Giysilere Ne Olacak?

- Yaprak** Herkesin bildiği gibi, bir kişi kendisine ait olan herhangi bir malı Bet-Amikdaş'a bağışlayabilir.
- 102** Şayet bir kişi bir gün gelip "Tüm mallarımı Bet-Amikdaş'a bağışlıyorum" derse, sahip olduğu tüm mallar hemen o anda "ekdeş"e ait olur, yani Bet-Amikdaş'ın malı haline gelir. Kendisine ait olan evi, hayvanları, Kenaani köleleri, tüm parası – kısacası her şey buna dâhildir.
- Bu yaprakta, *ekdeş* haline gelmeyen bazı mal türleri olduğunu öğreniyoruz.
- Bir kişi tüm mallarını *ekdeş* ilan etse bile, eşinin ve çocuklarının giysileri *ekdeşe* ait hale gelmez! Neden?
- Rabi Aba bunu şöyle açıklar: Bir insan tüm mallarını Bet-Amikdaş'a bağışladığını söylese bile, ailesinin giysilerini de bu bağışlama işlemine dâhil etmeye niyetlenmiş olamayacağı gayet açıktır. Bazı şeyler vardır ki, açıkça söylenmese bile, kendiliğinden anlaşılır.
- (*Gemara* en sonda başka bir açıklama vermektedir.)

Sokakta Hırsızlık

- Yaprak** Bu yaprakta hırsızlık kanunları çerçevesindeki bir *alahayı* öğreniyoruz.
- 103** Şehrin ana caddesinde iki hırsız dolaşıyor ve gelip geçenleri dikkatle izliyordu. Amaçları onlardan para çalmaktı. Birkaç dakika sonra çantasını açık halde kaldırıma bırakan bir adam fark ettiler. Adam dikkatini bir dükkân vitrininde sergilenen bir resme vermişti. İki hırsız hemen harekete geçti ve her biri çantadan yüz *şekel* çaldı.
- Çantanın sahibi hırsızlığa uğradığını hemen fark etti ve şüpheleri, hâlâ yakınlarda bulunan iki hırsızın üzerinde yoğunlaştı. Onların *bet dine* getirilmesini sağlayıp hırsızları dava etti. Ama hırsızlar "Biz hayatımızda hiçbir şey çalmadık!" diye yalan söylediler. Hatta aralarından biri kalkıp hırsızlık yapmadığına dair yalan yere yemin bile etti.
- Aradan bir süre geçtikten sonra hırsızlar *teşuva* yapmaya ve çaldıkları paraları geri vermeye karar verdiler. Ne var ki, araştırmaları sonucunda çantanın sahibinin başka bir ülkeye taşınmış olduğunu öğrendiler. Acaba hırsızlar çantanın sahibini aramak için bunca zahmete girmek zorunda mıdır? *Gemara* aralarından birinin bunu yapmakla yükümlü olduğunu, diğerinin ise böyle bir zorunluluğu bulunmadığını söylemektedir. Yalan yere yemin etmemiş olan hırsız adamı aramak zorunda değildir, çünkü paranın sahibi onu geriye alabileceğine

Kim Kimdir?

Babil'deki İkinci Nesil Amoraim

Öğretilerinden

"İnsan daima, yakın zamanda kurulmuş bir şehirde yaşamaya gayret etmelidir." İnşasından beri çok zaman geçmemiş bir şehrin insanları, şehre karşı Tanrı katında olumsuz kararlar verilmesine yol açacak kadar günahı henüz biriktirmemiştir. Bu prensibi, Sedom şehrinin komşusu olan Tsoar kentinden öğreniyoruz. Burası Sedom'dan daha sonra inşa edildiği için günahları daha azdı ve Lot'un ricası üzerine melekler burayı Sedom'la birlikte yıkmamış, olduğu gibi bırakmışlardı (bkz. Bereşit perek 19).

"Damları sinagogdan daha yüksek olan her şehrin sonu yıkımdır."

"İnsan asla evlatları arasında herhangi bir evladına farklı davranarak ona diğer

kardeşlerine göre öncelik vermemelidir. Zira Yaakov Avinu'nun, diğer oğullarından farklı olarak, oğlu Yosef'in çok renkli pelerinine eklediği, iki *sela* karşılığı madeni para ağırlığında olan saf ve kaliteli yünden mamul kumaş parçası yüzünden, kardeşleri onu kıskanmış ve olaylar zinciri sonucunda atalarımız Mısır'a inmişlerdir."

"Arkadaşına bir armağan veren, ona bunu bildirmelidir. Nitekim Kutsal ve Mübarek Tanrı, halkına armağan olarak Şabat'ı verdiği zaman böyle yapmış, Moşe'ye 'Hazine dairemde iyi bir armağanım var; adı Şabat'tır. Git onlara bu armağanı kendilerine verme niyetinde olduğumu bildir' demiştir."

Hama
bar Gurya
(Guryon)

dair ümidini kaybetmemiştir ve bir gün gelip kendisinden çaldığı parayı talep edebilecektir. Ama yalan yere yemin etmiş olan hırsızdan herhangi bir talepte bulunmayacaktır, çünkü onun yemin ettiğini duyduğu için artık parasını tekrar geri alma ümidini kaybetmiştir. Dolayısıyla bu hırsız, çaldığı parayı iade etmek için çantanın sahibini aramakla yükümlüdür (Rambam).

Eli Boş Dönen Şaliah

Yaprak
104

Aşer ve David *yeşiva* yıllarından beri iyi arkadaşı. İkisi de Yeruslayim’de yaşıyordu. Bir keresinde Aşer, David’den borç para istedi ve David de istediği parayı kendisine verdi. Aradan bir yıl geçti ve David, Petah Tikva’ya taşındı. Bir süre sonra da hayırlısıyla kızı nişanlandı. David’in paraya ihtiyacı vardı, bu yüzden arkadaşlarından birinin Yeruslayim’e gideceğini duyunca ondan bir ricada bulundu: “Lütfen dostum Aşer’e bir uğrayıp bana olan borcunu ödemesini rica ediver. Parayı ondan alıp bana getir.”

Arkadaşı kabul etti, ama Yeruslayim’den geri döndüğünde elleri boştu. Aşer ona parayı kendisine verebilecek durumda olmadığını söylemişti. Bu David için bir hayal kırıklığıydı. Ama hemen ertesi sabah Aşer çıka geldi. Yeruslayim’den özellikle bunun için gelmişti ve elinde de içinde tüm borç tutarının bulunduğu bir zarf vardı.

“Dostum” diye sordu David, “Parayı neden gönderdiğim *şaliaha* (elçi, temsilci) vermedin?” Aşer cevap verdi: “*Gemara*’da, bir borçlunun, parayı kendisini *şaliah* olarak tanıtan bir kişiye vermemesi gerektiği yazıyor. Hatta *şaliah*ın elinde, alacaklı tarafından gönderildiğinin yazılı olduğu bir belge varsa bile, borçlu parayı ona vermemelidir. Borçlu ancak, eğer o belge alacaklının kendi el yazısıyla yazılmışsa buna güvenip parayı *şaliaha* verebilir.”

Bir Saatin Hikâyesi

Yaprak
105

Şu hikâyeyi dikkatle dinleyin. Bir zamanlar, aynı binada oturan iki komşu vardı. Günlerden bir gün komşulardan birinin iki saat içinde acilen yurt dışına çıkması gerekti. Komşusunu çok da iyi tanıımıyordu, ama başka çaresi olmadığından onun kapısını çaldı ve içinde kıymetli ziynet eşyasıyla başka değerli şeylerin bulunduğu bir sandığı kendisi için muhafaza etmesini istedi. Komşusu bunu kabul etti ve sandığın sahibi de yola çıktı.

Yurt dışından iki yıl sonra geri döndüğünde sandığı koruyan komşusunun kapısını çaldı ve o da sandığı güler yüzlü bir şekilde geri verdi. Sandığın sahibi ona tüm kalbiyle teşekkür etti ve evine geçti. Ama sandığı açıp, içinde olması gereken değerli saatin yerinde yeller estiğini görünce tüm vücudunu bir titreme kapladı. Komşusuna bu saate ne olduğunu hatırlayıp hatırlamadığını sorunca, “Orada hiç saat yoktu” cevabını aldı.

Olayın içyüzü daha sonra ortaya çıktı. Sandığı koruyan komşu bu saati kendisine almış, ama daha sonra saat başka biri tarafından çalınmıştı... Komşusu hâlâ, en nihayet saat kendisinden de çalındığı için şahsen herhangi bir yükümlülüğü olmadığını öne sürme çabasıındaydı. Ne de olsa kendisi “*şomer hinam*” (ücretsiz emanetçi) konumundaydı ve bir *şomer hinam*, şayet temel koruma görevinde ihmalkârlık yapmadıysa, kendisine emanet edilen malın çalınması veya kaybolması halinde bundan sorumlu tutulmaz. Ama bu yaprakta onun haklı olmadığı belirtilmektedir. Çünkü bir emanetçi, belirli bir malın kendisine emanet edildiğini inkâr eder ve böyle bir şey almadığını öne sürerse, o anda emanetçi konumundan çıkıp “hırsız” konumuna girer. Dolayısıyla bu komşu, her halükârda saatin bedelini sahibine ödemekle yükümlüdür.

Rabi Eliezer ben Urkenos’un Tora Sevgisi (devam)

Raban Yohanan ben Zakay onu çağırdı ve Yeruslayim’de geçirdiği o günlerde neyle beslendiğini sordu. Mahcup bir şekilde, Rabi Eliezer, gerçekten de düzgün bir yemeği olmadığını itiraf etti. Raban Yohanan ben Zakay hemen onu yedirip içirmeleri ve tüm

eksiklerini karşılamaları için talimat verdi ve Rabi Eliezer’e, açık bir sevgi ifadesiyle “Tora’ya olan fedakârca bağlılığın nedeniyle ağzından kötü bir koku çıktığı gibi, senin Tora sözlerin de dünyanın bir ucundan diğerine iyi ve hoş bir koku yaysın!” dedi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
183’te

Yalancı Borçlu

Yaprak 106 Gelin, Tora derslerinden birine girelim ve *Amoralar* arasındaki bir görüş ayrılığını öğrenelim.

Adamın biri arkadaşından borç almış ve bu parayı ona bir ay içinde geri ödemeyi taahhüt etmişti. Aradan aylar geçti ve sonunda alacaklı borcunu geri istemeye gelince, borçlu ona “Hatırlamıyor musun? Borcu sana çoktan geri ödedim!” dedi. “Ne münasebet? Ödemedin!” dedi alacaklı. Ama borçlu hâla “Evet, ödedim!” diyordu.

Böyle bir durumda borçlunun borcunu gerçekten ödediğine dair *bet dine* yemin etmesi gerekir. Borçlu bunu da yaptı: “19 Nisan Pazartesi günü borcu geri ödemişt看” diye yemin etti.

Aradan birkaç gün geçti ve bazı şahitler *bet dine* gelerek ifade verdiler: “Borçlu yalan söylüyor! Biz o Pazartesi günü sabahdan akşama kadar onunla birlikteydik. O bu borcu ödemedi.”

Böyle bir durumda kanun nedir? Rav, eğer borçlu artık yemin etmişse, hatta bu yalan bir yemin olsa bile, borcu geri ödemeyeceği görüşündedir ve bunu pasuklara dayandırmaktadır! Ama *Gemara*, *alahanın* Rav Nahman’a göre olduğunu belirtmektedir. Rav Nahman’ın görüşüne göre borçlu böyle bir durumda da borcunu ödemekle yükümlüdür.

Mahkemede Duruşma

Yaprak 107 Bu yapraktaki *Gemara*da bir prensip öğreniyoruz: “İnsan, alacaklısının karşısında yüzüstlük etmez.”

Gelin, birlikte *bet dine* girelim ve bir duruşmaya tanık olalım.

Bir yandan davacı “Sayın yargıçlar! Bay Koen’i dava etmek istiyorum, çünkü ona borç para vermiştim, ama o bana bu borcunu geri ödemeye yanaşmıyor!” dedi.

“Peki, ya siz ne diyorsunuz?” diye sordu yargıçlar Bay Koen’e ve o da “Sayın yargıçlar! Davacının iddiası kesinlikle doğru değil! Ondan hayatımda hiç borç almadım!” diye cevap veriyor.

Kısa süre içinde yargıçlar karar veriyorlar: “Tora kanununa göre, Bay Koen evine gidebilir. Onu herhangi bir şekilde yükümlü kılmamız mümkün değil.”

Neden Bay Koen’e inanıyoruz?

Çünkü “*Hazaka; en adam meiz panav lifne baal hovo*” (“İnsan, alacaklısının karşısında yüzüstlük etmez”) şeklinde genel bir varsayım vardır. Bu varsayıma göre, bir kişi bir başkasından borç aldığı zaman yüzüstü ve küstah bir şekilde yalan söyleyerek “Senden borç almadım” demez

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael’deki İkinci Nesil Amoraim

Önceki nesillere mensup Hahamların öğretileri ve *agada* alanlarında uzmandı. Rabi Elazar’ın öğrencilerindendir ve söylediği *alaha* ve öğretilerin çoğunu onun adıyla aktarmıştır. Aynı şekilde Rabi Yohanan ve Rav İla’nın adıyla aktardığı *alahalar* da vardır.

Erets-Yisrael kökenli bir *Amora* olmasına rağmen, burada düzenlenmiş olan Talmud Yerusalmi’de ismi yalnızca bir kez, *Masehet Berahot*’ta geçmektedir. Buna karşılık Talmud Bavli’de en az dokuz yerde kendisinden bahis vardır. *Midraşlarda* da yine dokuz yerde adı geçmektedir. *Masehet Berahot*’ta Rav Binyamin bar Yefet, Tsidon’da (günümüzde Lübnan’ın

Sayda kenti) Rabi Yose veya Tsor’lu Rabi Şimon ben Yaakov’un Rabi Yohanan’a sorduğu bir soruyu ve verilen cevabı aktarmaktadır.

Biri *Masehet Şabat*’ta biri de *Masehet Ketubot*’ta olmak üzere iki farklı anlatımda, Rabi Zera’nın, Babil’den Erets-Yisrael’e çıktığında Rabi Binyamin bar Yefet’le bulunduğu ve Rabi Binyamin’in, Rabi Yohanan’dan duyduğu bazı *alahaları* aktardığı anlatılmaktadır. Rabi Zera ilk anlatımdaki *alaha* için, bu konuda Babilli *Amora* Şemuel’in de aynı görüşte olduğunu belirtmekte, ikinci anlatımdaki *alaha* içinse Babil’de Şemuel’in Rabi Elazar’a, aynısını söylediği için çıktığını söylemektedir.

**Rabi
Binyamin
bar Yefet**

ve bu nedenle, söylediğine inanılır. Tabii ki eğer şahitler gelir ve Bay Koen'in bu borcu aldığına dair ifade verirlerse, Bay Koen borcunu geri ödemekle yükümlü olacaktır. Ama ortada tanıklar olmadığı sürece "insan, alacaklısının karşısında yüzüzlük etmez" varsayımına göre hareket edilir.

Buna rağmen Hahamlarımız böyle bir durumda Bay Koen'in *DeRabanan* (=Hahamlarca öngörölmüş) bir yemin etmesine karar vermişlerdir.

Babasının Mallarından Yararlanamayan Oğul

Yaprak
108

Bu yapraktaki *mişna* "neder" kanunlarını ele almaktadır (ayrıntılar için bkz. III. Kitap, *Masehet Nedarim*).

Büyük miktarda malı-mülkü olan yaşlı bir Yahudi vardı. Ama hayatta bir türlü huzura kavuşamamıştı, çünkü tek oğlu doğru yolda yürümemiş, babasına büyük üzüntüler yaşatmıştı.

Bir gün yaşlı baba kalkıp bir *nederde* bulundu: "Mallarımı oğluma yasaklıyorum; onlardan yararlanmasına izin vermiyorum!"

Anlaşılabacağı üzere bu durumda, oğlun bu mallardan herhangi bir şekilde yararlanması yasaktır.

Birkaç yıl sonra yaşlı baba vefat etti ve oğlu onun tüm mallarını miras aldı. Ama acaba oğul bu mallardan yararlanabilir mi?

İşte bu, duruma bağlıdır. Eğer yaşlı baba, oğluna "Mallarım **bana ait** olduğu sürece onlardan yararlanman yasak" dediyse – babanın vefatından sonra oğul bunlardan yararlanabilir, çünkü artık bu mallar babaya ait değildir.

Ama eğer baba "**Ben öldükten sonra bile** malları kullanmanı yasaklıyorum" dediyse, oğlun bu mallardan herhangi bir şekilde yarar sağlaması ebediyen yasaktır.

Kendisine Ödeme Yapmak İsteyen Hırsız

Yaprak
109

Babasından çalan bir oğulla ilgili üzüntü verici bir olaya geçmeden önce, hırsızlık kanunları dâhilinde bir *alahayı* öğrenelim.

Başkasından bir mal çalan ve *bet dinde* bunu çalmadığına dair yemin eden kişi, daha sonra *teşuva* yapmak istediği takdirde, malı geri vermenin yanında buna *homeş* (beşte bir) de eklemelidir. Ama bu "beşte bir" ile kastedilen, yapılan toplam ödemenin beşte biri – ana malın ise dörtte biridir. Örneğin, eğer bin *şekel* çaldıysa, bunun dörtte biri olan iki yüz elli *şekeli* eklemeli ve toplam bin iki yüz elli *şekel* ödemelidir. Buradaki iki yüz elli *şekel*, toplam ödemenin beşte biri olduğu için "*homeş*" olarak adlandırılır. *Homeş* ödemesinin yanında bu kişi bir de *korban* getirmelidir.

Peki, ya bir kişi kendi babasından çaldıysa?

Tabii ki soracaksınız: Ne fark eder? Aynı kural neden onun için de geçerli olmasın ki?

Ama şöyle bir durumdan bahsediyoruz: Bir kişi babasından para çaldı, bunu yapmadığına dair yalan yere yemin etti ve sonra da... babası vefat etti. Oğul *teşuva* yapmak istediği zaman kime ödeme yapacaktır? Kendisine mi? Ne de olsa babasının mirasçısıdır!

Ne yapılır?

Gemara oğlun bu parayı kendisine alamayacağını söylemektedir. Bunun yerine parayı diğer mirasçılara vermelidir.

Rabi Eliezer ben Urkenos'un Tora Sevgisi (devam)

Rabi Eliezer'in babası ve kardeşleri, evden kaçtığı için ona çok kızmışlardı. Babası Yerusalayim'deki hahamların huzuruna gelip, *bet dinde*, oğlu Rabi Eliezer'i mirasından mahrum bıraktığına ve artık mirasçılarından biri olarak sayılmayacağına dair bir vasiyet yazmaya karar verdi.

Baba Yerusalayim'e geldi, *bet midraşa* girdi ve gördüklerine inanamadı. Orada Yisrael'in en büyük hahamları oturmuşlardı; Ben Tsitsit Akeset, Nakdimon ben Guryon ve Ben Kalba Savua. Ve karşılarında Tora öğreten kimdi? Kendi oğlu Rabi Eliezer'den başkası değil!

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
185'te

“Ahila Gasa”

Yaprak Bu yaprakta *Pesah-korbanı* hakkında bir *alaha* öğreneceğiz.

110 Her kişi *Erev Pesah*’ta (*Pesah* arifesi) bir *Pesah-korbanı* getirmek ve onu akşamına, *Seder* gecesinde, *matsa* ve *maror* eşliğinde yemekle yükümlüdür.

Bu yaprakta, *Pesah-korbanı*nı yemeden önce, çok doymamak için, aşırı yemek yemenin yasak olduğunu öğreniyoruz. Eğer bir kişi artık daha fazla yemek yiyemeyecek kadar toksa, bu haldeyken *Pesah-korbanı*nı yese bile, onu yeme yükümlülüğünü yerine getirmiş olmayacaktır!

Neden?

Bu durumdayken yemek yemeye “*ahila gasa*” (“kaba yeme eylemi”) adı verilir ve *ahila gasa*, normal bir yeme şekli değildir! Tora *Pesah-korbanı*nı yemeyi emrettiği zaman bu tipte bir yeme eylemini kastetmemiştir.

Korban Tamid

Yaprak Bet-Amikdaş’ta her gün iki kez *Tamid-korbanı* gerçekleştirilirdi. Bu amaçla sabah ve akşamüstü birer kuzu *korban* edilirdi. Bu *korban*a neden “*Tamid-korbanı* (devamlı/düzenli *korban*)” adı verilmiştir? Çünkü bunu her gün düzenli olarak gerçekleştirmek gerekirdi.

111 Bir *korban* sabah saatlerinde, bir *korban* da öğleden sonra yapılırdı.

Sabah yapılan *korban*a “*tamid şel şahar*”, öğleden sonra yapılanı da “*tamid şel ben aarbayim*” adı verilir.

Tamid şel şahar gerçekleştirilmeden önce başka *korbanlar* yapmak yasaktır. Benzer şekilde, *tamid şel ben aarbayim* yapıldıktan sonra başka *korbanların* işlemleri gerçekleştirilmez. Bu konuda tek bir istisna vardır: *Pesah-korbanı*. Bu *korban*, *tamid şel ben aarbayim*den sonra gerçekleştirilir, çünkü Tora’nın emri bu şekildedir.

MASEHET BABA KAMA
PEREK 10:
AGOZEL UMAAHİL

Bet Din'in Temsilcisine Hakaret

Yaprak 112 Bir Yahudi'nin, başka bir Yahudi'ye karşı parasal bir iddiası vardı. Davacı, iddialarını *bet din*in huzurunda öne sürmek üzere tarafları mahkemeye çağırması için *bet dine* başvurdu. *Bet din* belirli bir günün belirli bir saatinde mahkemenin huzuruna çıkmaları talebiyle iki tarafa da celp gönderdi.

Ama herkesi şaşırtacak şekilde, davalı, belirtilen saatte mahkemeye gelmedi.

Bet din davalıya, bir Tora davasına çağrıldığını bildirmek üzere bir ulak gönderdi, ama adam *bet dine* gelmeyi reddetti.

Bet dine çağrılmış olmasına rağmen gelmeyen bir kişi *niduy* (dışlama) cezasını hak eder. *Bet din* onun bu cezaya çarptırıldığını ilan ettiği andan itibaren, dışlanan kişiye dört *amadan* fazla yaklaşılmaz, onunla konuşulmaz, Tora'ya çağrılmaz.

A-Şem'in İsmi'ni Kutsal Kılmak

Yaprak 113 Bu yaprakta biri *gezela* (gasp edilmiş mal) diğeri de *aveda* (kayıp mal) hakkında olmak üzere iki *alaha* öğreniyoruz.

Gezela: Kutsal Tora'mız, başkalarından zorla para veya mal gasp etmeyi yasaklamıştır. *Gemara* bu yasağın herkes için geçerli olduğunu belirtmektedir. Başka bir deyişle diğer kişi Yahudi olsa da olmasa da bu konuda bir fark yoktur – kimsenin parası gasp edilemez.

Aveda: Kutsal Tora'mız bize *aşavat aveda* (kayıp malları sahibine iade etme) *mitsvasını* emretmiştir. Bu doğrultuda bir kişi bulduğu kayıp bir malı sahibine ulaştırmak için gerekenleri yapmakla yükümlüdür. Temel kanun olarak *aşavat aveda* Yahudilerin kayıp malları için geçerlidir. Ama *Gemara*'nın belirttiği üzere, *hilul A-Şem* (Tanrı'nın İsmi'nin kutsiyetinin ihlali) olasılığına karşı, Yahudi olmayan birinin kayıp malı da kendisine iade edilmelidir.

Rambam'ın bu konudaki sözlerini vurgulamakta da önem vardır: *Hilul A-Şem* ihtimali yoksa bile, eğer bir Yahudi, Yahudilerin örnek bir davranış sergilediklerini gösterme suretiyle *Kiduş A-Şem* (Tanrı'nın İsmi'ni kutsal kılma) yapmak için böyle bir malı Yahudi olmayan sahibine iade ediyorsa, bu övgüye layık bir harekettir.

Rabi Eliezer ben Urkenos'un Tora Sevgisi (devam)

Rabi Eliezer'in babası Urkenos gördükleri karşısında büyük bir sevince kapıldı ve bir yandan da oğlunu mirasından reddetmeyi düşündüğü için üzüldü. "Şunu bilin ki" dedi oradaki Hahamlara, "Yeruşalayim'e belli bir

amaç için geldim – oğlumu mirasından mahrum bırakmak için. Ama şimdi, Tora sevgisi sayesinde onun nerelere geldiğini görünce, tüm servetimi ona armağan ediyorum!" (*Midraş Raba, Bereşit 42:1*).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Bir Arı Sürüsünün Hikâyesi

Yaprak
114

Galil'deki bir köyde iki Yahudi oturuyordu. Her ikisinin de tarlaları ve bahçeleri vardı ve yan yana barış ve huzur içinde yaşıyorlardı.

Günlerden bir gün komşulardan biri, arkadaşının bahçesindeki ağaçlardan birinin etrafını bir arı sürüsünün sardığını fark etti. Hemen o anda aklına bir fikir geldi: "Neden arı yetiştirip, onların ürettikleri balı satmayayım?" Aradan birkaç gün geçtikten sonra izin almaksızın arkadaşının bahçesine girdi, ince gözlü büyük bir ağ kullanarak arıları topladı, onlar için bir kovan inşa edip hepsini kendi avlusuna yerleştirdi.

Komşusu bu durumu öğrenince gidip ona sordu: "Dostum! Neden arıları benim bahçemden izinsiz aldın?"

Diğeri ise "Bu arılar senin değil ki! Onları satın mı aldın?" diye cevap verdi.

Kim Kimdir?

Erets-Yisrael'deki İkinci Nesil Amoraim

Tora'da, Yosef'in "Ben Yosef'im" diyerek kendisini kardeşlerine tanıttırmasının ardından Binyamin'e beş takım elbise hediye ettiği, buna karşılık diğer kardeşlerinin her birine sadece birer takım verdiği anlatılmaktadır. *Gemara* buna karşı bir soru sormaktadır: "O *tsadik* kişinin, şahsen acı çekmesine sebep olan hatayı bizzat işlemesi mümkün mü?" Ne de olsa Yaakov Yosef'e diğer kardeşlerinden daha fazla ilgi gösterdiği için kardeşleri Yosef'i kıskanmışlar ve köle olarak satmışlardı. Bu özel ilgiden dolayı çok acı çekmiş olan Yosef nasıl olmuştur da Binyamin'e diğer kardeşlerine göre özel bir ayrıcalık göstermeme konusunda dikkatli davranmamıştır?

Rabi Binyamin bar Yefet bu konuda şöyle demiştir: Yosef'in amacı Binyamin'e gelecekle ilgili bir imada bulunmaktı. İleride Binyamin'in soyundan, kralın

huzurundan beş kraliyet giysisiyle çıkacak biri gelecekti. Bu kişi Mordehay'dı. Pasukta söylendiği gibi: "*Mordehay kralın huzurundan [1] gök mavisi ve [2] beyaz kraliyet kıyafetiyle, [3] büyük bir altın taçla, [4] keten ve [5] erguvani bir cübbeyle çıktı.*"

Pasukta ayrıca Yosef'in, babasına "Mısır'ın en kaliteli ürünlerini" gönderdiği de anlatılmaktadır. Rabi Binyamin bar Yefet, Rabi Elazar'ın adıyla aktararak, bu sözlerle, yaşlı insanların memnun kalacağı türden, yıllanmış bir şarabın kastedildiği açıklamasını yapar.

Rabi Binyamin bar Yefet şöyle dedi: Rabi Elazar şöyle dedi: *Tsadiklerin duaları neden bir geyiğe benzetilmiştir? Sana şunu öğretmek için: Tıpkı bir geyik büyüdüğü sürece boynuzlarının dallanması gibi, aynı şekilde tsadikler de, ne zaman dualarını arttırsalar, duaları dinlenir [ve kabul edilir].*

**Rabi
Binyamin
bar Yefet**

Tora kanununa göre bahçe sahibi gerçekten de arıların sahibi değildir, çünkü arılar onun kontrolü altında değildir. Zira onun bahçesinde olmalarına rağmen, istedikleri zaman girip çıkabilmektedirler. Yine de Hahamlarımız bu arıların alınmasını “*mipene darhe şalom*” (barışçı davranış nedeniyle) – yani aradaki barış ilişkisini bozmama, sürdürme adına – yasaklamışlardır.

Tabii ki komşu, arıları hemen iade etti ve köydeki barış ve huzur atmosferi bozulmadan devam etti.

Kedinin Avantajı

Yaprak
115

Hahamlarımız üstü açık kalmış bir suyu içmeyi, aynı sudan bir yılanın da içmiş ve içine zehrini bırakmış olma ihtimali nedeniyle yasaklamışlardır. Hatta eğer bu suyu bir kişi yine de içmiş ve hiçbir şey olmamışsa bile, başka birinin aynı suyu içmesi de yasaktır, çünkü ilk kişi içtiği sırada zehrin suyun dibine oturmuş olma olasılığı vardır ve ikinci kişi içtiği zaman zehirden zarar görebilecektir.

Bu yaprakta, üstü açık kalmış suyu olan bir kişinin bunu sokağa dökmesinin de yasak olduğunu öğreniyoruz. Bunun sebebi de oradan bir kişinin çıplak ayakla geçmesi ve zehirle temas sonucunda zarar görmesi olasılığıdır. *Gemara* bu suyu, içmesi için bir hayvanın önüne koymanın da yasak olduğunu söylemektedir. Çünkü eğer suyun içinde zehir varsa hayvanın ölme olasılığının yanında, hayvan ölmese bile onu kesip etini yiyecek insanların zarar görme ihtimali de vardır.

Bu suyun sahibi, onu yalnızca... kedisine verebilir. Çünkü bu su kediye zarar vermeyecektir. Ne de olsa kediler yılanları avlayıp yerler. Bu da yılan zehrinin kedinin bedenine sindirim sistemi yoluyla girmesi halinde kediye zarar vermediğini gösterir.

Maaser Ayr Ki Zenginleş

Adam, Tanrı korkusuna sahip ve oldukça zengin biriydi. Ama şans dönmüş ve servetini kaybetmişti.

Tekrar yatırım yapmayı, ticaretle uğraşıp evini geçindirmek için para

kazanmayı denedi, ama talih ona yüzünü gülmeyince, akıllı karısına danıştı ve birlikte, birinin yanında ücretli olarak çalışmasına karar verdiler. İşini yapacak ve işvereninden maaşını alacaktı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
189'da

Bir Milyon Dolarlık Yolculuk

Yaprak
116

Saf ve dürüst bir Yahudi, günün birinde hiç olmadık yere, hiçbir suçu yokken hapsedilmişti. Kendisine bu suçu neden isnat ettiklerini öğrenmeye çalıştı, ama ona yalnızca eziyet edip kendisiyle alay ediyorlardı. Bir gece sarhoş gardiyanın uyuya kaldığını fark etti... Hemen bu fırsatı kullanarak hapisaneden kaçtı. Şimdi, içinde bulunduğu ülkeden kaçmak için bir nehri aşması gerekiyordu. İnsanları nehrin karşı kıyısına geçirmekle uğraşan bir tekne kaptanı adamın başının dertte olduğunu anlamıştı. Durumdan faydalanmak için “Bana bir milyon dolar vereceğine dair taahhütte bulunmazsan seni karşıya geçirmem!” dedi ona. Adamcağızın başka çaresi olmayınca kendisinden talep edilen bu taahhütte bulundu.

Nehrin öte yanına geçtikleri zaman tekne kaptanı bir milyon dolarını talep etti, ama kaçak ona şöyle dedi: *Gemara* böyle bir durumda sana sadece böyle bir yolculuğun normal ücretini ödemekle yükümlü olduğumu söylüyor.

Bunun sebebi nedir?

Bazı *Rişonim* Dönemi otoritelerine göre, böyle bir durumda tekne kaptanının adamın kaçmasına yardımcı olması, hatta bunu bedava yapması gerekirdi. Bu nedenle kaçan adam ona “*meşate ayiti beha* (seninle eğleniyordum), çünkü seni, zaten yapmakla yükümlü olduğun bir şeyi yapmaya ikna etmek istemiştin” diyebilir.

Kim Kimdir?

Babil'deki Altıncı Nesil Amoraim

Rav Aşe'nin döneminde yaşamış bir *Amora*'dır. Rava'nın öğretilerini aktarmıştır. Amemar, Mar Zutra ve Rav Aşe'nin arkadaşıydı. Uygulama talimatları verir ve kimseye iltimas geçmezdi. Bir keresinde Rav Zevid'in oğluna dair bir meseleyle ilgili bir Tora davasında hazır bulunmuştu. Yargıçlar Rav Zevid'in oğlu lehine karar verince Rav Gamda sinirlenerek “Rav Zevid büyük adam diye ona dalkavukluk mu ediyorsunuz?” demişti.

Oğlu Rav Hiya bar Gamda, Rabi

Asi'nin adıyla bir öğreti aktarmıştır.

Masehet Nedarim'de şöyle anlatılır: Rav Gamda denize açılan tüccarlara, ticaretini yaparak para kazanmak üzere herhangi bir ticari mal satın almaları için dört yüz *zuz* para vermişti. Tüccarlar arayıp uygun bir şey bulamayınca bir maymun satın aldılar. Bir aşamada maymun ellerinden kaçtı. Peşinden koştular ve onu bir inde, bir miktar değerli taşın üzerine çökmüş halde buldular. Gemiciler bu değerli taşları alıp hediye olarak Rav Gamda'ya getirdiler.

**Rav
Gamda**

Şarap Mahzenindeki Sarhoşlar

Yaprak
117

Tarih boyunca sürgündeki Yahudilerin birçok yerde, düşmanca bir tavra sahip, kötü niyetli halkların egemenliği altında yaşamak zorunda kaldıkları bir sır değildir. Tanrı'ya şükürler olsun ki günümüzde bu tip durumlar artık pek görülmemektedir. Ama çok da uzak olmayan bir geçmişte, Yahudiler birçok kez, kendilerine eziyet eden zalim ulusların merhametine kalmış durumdaydı.

Bu tipteki yerlerden birinde bir sabah birkaç sarhoş yabancı ağır uykularından uyanmışlar, daha da kafa bulmak için başka şarap aramaya çıkmışlardı. Yahudilerin mahallesine girdiler ve bağırmaya başladılar: “Şarap! Şarap! Şarap getirin bize!” O sırada sabah duasına gitmek üzere yola çıkmış bir Yahudi'yi fark ettiler, yakasına yapışarak “Avraam'ın şarapları nerede sakladığını göster bize!” diye kükrediler. Zavallı adamcağız onlara bunu açıklamadığı takdirde başına neler gelebileceğini biliyordu. Çaresiz, onları şarap mahzenine götürdü. Tabii ki, oradaki şarap fiçilerinin sonunun ne olduğunu tarif etmek için büyük bir hayal gücü gerekmiyor...

Acaba sarhoşlara şarapların yerini açıklayan Yahudi, şarapların sahibi olan Avraam'ın uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlü müdür? Bu yaprakta *Gemara* onun her türlü ödemeden muaf olduğunu söylemektedir. Çünkü başka çaresi olmadığından “*anus*” (başka çıkar yol olmaksızın bir şeye mecbur bırakılmış) biri durumundaydı.

Gecenin Ortasında Küçük Kuzu

Yaprak
118

Bu yaprakta ilginç bir durumu öğreniyoruz.

Avraam, Yisrael'in davasını gütmekteydi. Bir keresinde *yetser ara* (kötü eğilim) Avraam'a üstün geldi ve Avraam kendisi için sürüden küçük bir kuzu çaldı. Akşam olduğunda Avraam sürüyü Yisrael'e geri getirdi ve Yisrael küçük kuzunun eksikliğini hiç fark etmedi.

Bir süre sonra Avraam vicdan azabı çekmeye başladı. Doğru yola dönerek, çaldığı kuzuyu iade etmeye karar verdi. Karanlık bir gece, tüm köy halkı uykuya çekildikten sonra, Avraam kuzuyu omuzlarına alarak Yisrael'in ağılına girdi ve küçük kuzuyu oraya bıraktı. Onu ne kimse gördü, ne de kimse duydu. “Böylesi en iyisi” diye düşündü Avraam kendi kendine “Hırsız olduğumu bilmelerine ne gerek var? Kuzuyu yerine bıraktım ve meseleyi kapattım” diye düşündü.

Sabah olduğunda kuzu ağılın kapısında ölü bulundu!

Alaha, Avraam'ın bu kuzunun parasını ödemekle yükümlü olduğu yönünde karara bağlanmıştır. Neden? Çünkü kuzu bir süre boyunca diğer kuzu arkadaşlarıyla birlikte olmadığından, başka alışkanlıklar edinmiştir. Bu nedenle eğer kuzunun sahibi çalınan kuzunun iade edildiğini biliyorsa, onu daha dikkatle koruyacaktır. Ama bilmiyorsa, kuzu uygun koruma altında olmadığından hâlâ iade edilmiş sayılmaz. Avraam hâlâ hırsız sayılır ve kuzunun başına gelen her şeyden o sorumludur (Rambam, *İlhot Geneva* 4:12).

Maaser Ayır Ki Zenginleş (devam)

Ve gerçekten de geçmişin zengin adamı, el emeğiyle çalışmaya başladı. Uzun saatler boyunca patronunun tarlalarında çalışıyor, tarla sürüyor, tohum ekiyor, biçiyor ve topluyordu.

Bir gün işini yaptığı sırada karşısında

Arap görümlü bir adam belirdi ve onu baş başa konuşmaya davet etti. “Bil ki sana Göklerden gönderildim” dedi, aslında Peygamber Eliyau'dan başkası olmayan Arap...

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
193'te

Bir Eved Kenaani'den Neden Mal Satın Alınmaz?

Yaprak
119

119. yaprak *Masehet Baba Kama*'nın son yaprağıdır.

Bu *masehetin* son kısmı *geneva* ve *gezela* (hırsızlık ve gasp) konularını ele almaktadır.

Bu yazımızda, çalınmış veya gasp edilmiş olduğuna dair güçlü bir olasılık bulunan bir malı satın almanın yasak olduğunu öğreneceğiz.

Hangi mallar için böyle bir olasılık vardır?

Bu yapraktaki *Gemara* bir örnek vermektedir: Kenaani kölelerden herhangi bir şey satın almak yasaktır. Çünkü Kenaani kölelerin kendilerine ait malları yoktur. Bu nedenle, söz konusu malların köle tarafından çalınmış ve şimdi de onları satmaya çalışıyor olması şüphesi oldukça makuldür. Köle, efendisinin kendisine vermiş olduğu malları satıyor olsa bile, efendisinin ona bu malları, kendisine ait olacak birer armağan olarak verdiği açıkça bilinmediği sürece, onları satın almak yasaktır.

